

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA IN RAZVOJ DELOVANJA KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJ
V SLOVENIJI**

Ljubljana, september 2016

ANDREJ SRAKA

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Andrej Sraka, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Analiza in razvoj delovanja kolektivnih organizacij v Sloveniji, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Markom Hočevarjem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 27.09.2016

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 ANALIZA KOLEKTIVNEGA UPRAVLJANJA AVTORSKE IN SORODNIH PRAVIC	7
1.1 Zakonska podlaga.....	7
1.2 Dovoljenja za zbiranje nadomestil.....	8
1.3 Kolektivne organizacije.....	9
1.4 Nadzor nad delovanjem kolektivnih organizacij.....	12
1.5 Predlogi zakonskih sprememb področnih zakonov in njihov neposredni vpliv na trg kolektivnih organizacij.....	13
1.6 Sodna praksa.....	17
2 NADOMESTILO ZA PRAZNE NOSILCE ZVOKA	20
2.1 Tarifni model, zbiranje nadomestil in distribucija.....	22
2.1.1 Tarifni model.....	22
2.1.2 Zbiranje nadomestil.....	25
2.1.3 Distribucija.....	26
2.2 Urejenost področja v tujini.....	28
2.3 Stanje v Sloveniji.....	28
2.4 Primerjava prihodkov med Slovenijo in tujino in trendi v prihodnosti.....	32
3 ENOTNO ZBIRANJE NADOMESTIL (ENOTNA POLOŽNICA)	37
3.1 Stroškovna učinkovitost kolektivnih organizacij.....	39
3.2 Sedanji in novi stroški kolektivnih organizacij.....	43
3.3 Ocena potencialnega prihranka.....	44
4 VLOGA KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJ V ANTIPIRACIJI	47
4.1 Tveganja.....	48
4.2 Ocena stanja.....	50
4.2.1 Mednarodne analize, primerjave in izkušnje.....	50
4.2.1.1 Finska.....	53
4.2.1.2 Združene države Amerike.....	53
4.2.1.3 Nemčija.....	53
4.2.1.4 Francija.....	53
4.3 Ocena stanja v Sloveniji.....	54
4.4 Cilji.....	58
5 IZZIVI INTELEKTUALNE LASTNINE V OBDOBJU GLOBALIZACIJE IN INFORMACIJSKE DOBE	65
5.1 Čezmejno licenciranje.....	65
5.2 Nelegalna uporaba varovanih del.....	65
5.3 Selitev glasbe v oblak.....	66
5.4 Dajanje na voljo javnosti.....	67

SKLEP	68
LITERATURA IN VIRI	71

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število zaposlenih na področju intelektualne lastnine glede na vse zaposlene na ravni EU	3
Tabela 2: Število neposrednih in posrednih zaposlitev na področju intelektualne lastnine.....	4
Tabela 3: Doprinos panoge intelektualne lastnine k BDP na ravni EU	4
Tabela 4: Strošek po vrstah uporabnikov (v EUR)	18
Tabela 5: Naprave za katere se plačuje nadomestilo za privatno in drugo lastno kopiranje v izbranih državah EU	21
Tabela 6: Tarifni modeli in države njihove uporabe	23
Tabela 7: Pregled držav, ki uporabljajo odstotek kot osnovo za določanje tarife.....	23
Tabela 8: Fiksna tarifa – 8 standardiziranih vrst medijev in naprav v letih 2013-2015 (v evrih).....	24
Tabela 9: Odstotek sredstev zbranih iz naslova privatnega reproduciranja, ki se nameni za socialne in kulturne sklade	27
Tabela 10: Odstotek uporabe praznih CDR-jev za presnemavanje avtorsko varovane glasbe v EU.....	29
Tabela 11: Skupni prihodki iz naslova nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje med leti 2007-2010 (v EUR).....	33
Tabela 12: Skupni prihodki iz naslova nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje v EUR med leti 2011-2014.....	34
Tabela 13: Rast ali padec prihodkov iz zbranih nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje (v odstotkih).....	35
Tabela 14: Podatki o zbranih nadomestil v posameznih kvartalih v letih 2008 in 2009, ko je IPF imel začasno dovoljenje za zbiranje nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje.....	36
Tabela 15: Dovoljenja kolektivnih organizacij za zbiranje nadomestil	38
Tabela 16: Stroškovna učinkovitost tujih kolektivnih organizacij za leti 2011 in 2012	40
Tabela 17: Stroškovna učinkovitost slovenskih kolektivnih organizacij	41
Tabela 18: Predvidena nova stroškovna učinkovitost slovenskih kolektivnih organizacij	45
Tabela 19: Obiski internetnih strani s piratsko vsebino v Sloveniji v letu 2015.....	54
Tabela 20: Podroben pregled števila obiskov internetnih strani s piratsko vsebino v Sloveniji v letu 2015	55

KAZALO SLIK

Slika 1: Število zavezancev v letu 2008.....	30
Slika 2: Prikaz delitve zbranih nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje za leto	

2008 (v EUR).....	30
Slika 3: Število poročil zavezancev v letu 2009 v primerjavi z letom 2008.....	31
Slika 4: Proces zbiranja nadomestil na primeru IPF	39
Slika 5: Delitev nadomestil za leto 2013 IPF.....	41
Slika 6: Sedanja ureditev kolektivnih organizacij v Sloveniji.....	42
Slika 7: Nov predlog ureditev slovenskih kolektivnih organizacij.....	42
Slika 8: Stroški uveljavljanja IPF	43
Slika 9: Izvršbe, izterjava IPF ter višina neplačanih obveznosti po postopkih v letu 2014...	44
Slika 10: Skupni stroški delovanja IPF v letu 2015	46
Slika 11: Od ponudnika do uporabnika nelegalnih vsebin	49
Slika 12: Odkrivanje in preprečevanje primerov nelegalne uporabe na primeru programa Guardian, podjetja Digimarc.....	50
Slika 13: Program, ki ponuja legalne alternative piratskim prenosom varovanih del	51
Slika 14: Postopek Univerze v Buffalu v primeru prijave nelegalne uporabe del.....	52
Slika 15: Organizacijska struktura ZIP	59
Slika 16: FBI logotip.....	62
Slika 17: Logotip IP LAW EXPERTS.....	63
Slika 18: Logotip FENCL Web design & development	63
Slika 19: Logotip FENCL Web design & development	64
Slika 20: Logotip FENCL Web design & development	64

UVOD

Avtorska pravice nastane ob sami stvaritvi avtorskega dela, njeno bistvo pa je, da predstavlja monopol avtorja na eksploatacijo njegovega dela. Na spletni strani Urada za intelektualno lastnino Republike Slovenije (v nadaljevanju URSIL) so zapisane sledeče besede:

Varstvo intelektualne lastnine pridobiva pomen pri nas in v svetu, saj je človekov um eno glavnih vodil tehnološkega in kulturnega razvoja. Ustvarjalne dosežke je potrebno zavarovati in primerno nagraditi ter tako stimulirati ljudi k nadaljnjemu ustvarjanju. (Avtorska in sorodne pravice, 2016).

Zapisano bi lahko razumeli kot vodilo pri vodenju politike na področju, ki ga avtorska in sorodne pravice pokrivajo, vendar je dolgoletna praksa pokazala, da gre, vsaj na področju kolektivnega upravljanja, zgolj za puhlice, ki nimajo nikakršne osnove v realnem življenju.

Monopol, ki ga ima avtor nad izkoriščanjem svojega dela, mu zagotavlja tako spoštovanje njegovih moralnih, kot materialnih avtorskih pravic. Ko govorimo o moralnih pravicah, govorimo o izključni pravici do prve objave, priznanja avtorstva, do spoštovanja dela in pravici skesanja. Materialne pravice pa varujejo premoženjske pravice avtorja, s katerimi dovoljuje ali prepoveduje izkoriščanje svojega dela.

Izraz sorodne pravice se uporablja za vse pravice, ki so sorodne avtorskim, nosilci le-teh so izvajalci, proizvajalci fonogramov, filmski producenti, RTV organizacije, založniki in izdelovalci podatkovnih baz.

Eno bolj neurejenih področij uveljavljanja pravic predstavlja področje kolektivnega upravljanja. Gre za izjemo avtorskega prava, ki po eni strani imetnikom pravic na varovanih delih omogoča učinkovito zaščito, po drugi strani pa lahko uporabniki na relativno preprost način uporabljajo avtorsko varovana dela. Predpogoj, da lahko kolektivna organizacija upravlja in nadzoruje eksploatacijo določene vrste pravic, je dovoljenje Urada za intelektualno lastnino za upravljanje pravic.

Trenutno imamo v Sloveniji 5 kolektivnih organizacij, ki imajo dovoljenje URSIL-a:

- Združenje skladateljev in avtorjev za zaščito glasbene avtorske pravice Slovenije (v nadaljevanju **SAZAS**). Dovoljenje URSIL-a Združenju SAZAS za kolektivno uveljavljanje avtorskih pravic na avtorskih delih s področja glasbe je bilo izdano dne 12.03.1998, z dovoljenjem št. 800-3/96 (URSIL, 1998).
- Zavod za uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov Slovenije (v nadaljevanju **IPF**). Dovoljenje URSIL-a IPF za kolektivno uveljavljanje pravic izvajalcev

in proizvajalcev fonogramov na fonogramih je bilo izdano dne 07.11.2000, z dovoljenjem št. 800-9/96 (URSIL, 2000).

- Zavod za uveljavljanje pravic avtorjev, izvajalcev in producentov avdiovizualnih del Slovenije (v nadaljevanju **AIPA**). Dovoljenje URSIL-a AIPA za kolektivno uveljavljanje pravic avtorjev, izvajalcev in producentov avdiovizualnih del je bilo izdano dne 11.10.2010, z dovoljenjem št. 31227-1/2008-129 (URSIL, 2010).
- Slovenska avtorska in založniška organizacija za pravice reproduciranja – gospodarsko interesno združenje (v nadaljevanju **SAZOR**). Dovoljenje URSIL-a SAZOR-ju za kolektivno upravljanje pravic avtorjev in založnikov del s področja književnosti, znanosti, publicistike in njihovih prevodov je bilo izdano dne 28.06. 2007, z dovoljenjem št. 31225-1/2007-8 (URSIL, 2007).
- Združenje avtorjev Slovenije (v nadaljevanju **ZAMP**). Dovoljenje URSIL-a ZAMP-u za kolektivno upravljanje pravice avtorjev in del s področja književnosti, znanosti in publicistike in njihovih prevodov je bilo izdano dne 14.11.1997, z dovoljenjem št. 800-9/96 (URSIL, 1997).

Poslovno okolje, v katerem delujejo kolektivne organizacije v Sloveniji, predstavlja bistven dejavnik tveganja s katerim se srečujejo kolektivne organizacije v Sloveniji.

Področje avtorske in sorodnih pravic spada pod Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (v nadaljevanju MGRT), konkretnije pod URSIL, ki v celotni strukturi kompleksnemu področju, kar upravljanje avtorske in sorodnih pravic zagotovo je, namenja bistveno premalo pozornosti. Tako glede števila zaposlenih, ki področje pokrivajo, kot glede aktivne participacije pri urejanju področja. Pri pregledu urejenosti stanja v drugih državah Evropske unije (v nadaljevanju EU) in po svetu lahko ugotovimo, da so prakse zelo različne. Ponekod je URSIL urad v sestavi ministrstva za gospodarstvo, kot je to primer v Republiki Sloveniji, ponekod v sestavi Ministrstva za kulturo, spet drugje pravosodja ali celo kot samostojni urad v sestavi vlade.

URSIL je urejanje področja kolektivnega upravljanja na nek način prepustil samoregulaciji. Kar nekaj let je namreč preteklo, preden je reagiral na opozorila avtorjev o domnevnih kršitvah, ki se dogajajo. Kot imetnik pravic imam občutek, da želita URSIL in MGRT svoje nedelovanje v določenih letih sedaj rešiti s spremembami zakonodaje, ki naj bi uredile trg v tolikšni meri, da bi postalo delovanje kolektivnih organizacij transparentno in v korist imetnikov pravic. Sprememb se je URSIL lotil brez poglobljene in konstruktivne razprave z vpletenimi deležniki. Tako smo danes priča stanju, v katerem s spremembami zakonodaje niso zadovoljni niti uporabniki varovanih del niti upravičenci.

Ena bistvenih težav, ki zadevajo delovanje kolektivnih organizacij v Sloveniji, je tudi percepcija v očeh malih uporabnikov. Gre za lastnike npr. frizerskih salonov, manjših gostinskih obratov, trgovin, plesnih šol, ipd. Veliki večini malih uporabnikov je jasno, čemu plačujejo SAZAS, ko pa se poleg položnice SAZAS-a pojavijo še položnice IPF-a in vsaj še

ZAMP-a, takrat pa se velika večina malih uporabnikov začne spraševati, čemu plačujejo toliko položnic za isto uporabo varovanih del. Ne samo kolektivne organizacije, temveč tudi URSIL, so v preteklem času storili bistveno premalo za izobraževanje uporabnikov. Povprečen uporabnik namreč ne ločuje med pravicami avtorjev, izvajalcev, proizvajalcev fonogramov. Korak k izboljšanju tega stanja bi lahko bila uvedba t.i. enotne položnice, ki je zaradi parcialnih interesov in nezainteresiranosti žal še vedno zgolj želja (Hočevar, Obradović & Poženel, 2014).

Po drugi strani veliki uporabniki varovanih del vedo katere pravice so po zakonu dolžni urediti, vendar marsikdaj tega ne želijo storiti. Primer tega so na primer komercialne radijske postaje, ki se na ta način izogibajo plačevanju pravičnega nadomestila za uporabo varovanih del. Dovolj zgovoren je podatek, da ena večjih radijskih postaj plačuje za uporabo glasbe toliko, kot skupaj trije frizerski saloni. Takšno stanje je nedopustno, vendar v poslovnem okolju v Sloveniji žal tudi realno. Svet za avtorsko pravo (v nadaljevanju SAP), ki naj bi bil po zakonu organ, ki presoja spore med uporabniki varovanih del in imetniki pravic, ne deluje že celo leto. Že pred tem večino postopkov ni pripeljal do konca. Podobna situacija je s sodišči. Sodna praksa le-teh se spreminja iz leta v leto in predstavlja bistven dejavnik tveganja. Zanimivo je, da tudi ko ena od kolektivnih organizacij poseže po presoji na Vrhovnem sodišču Republike Slovenije in to z odločbo pritrudi ravnanjem te kolektivne organizacije, nižja sodišča sodijo dalje po ustaljeni poti, zgolj s spremenjeno argumentacijo. Pri tem popolnoma ignorirajo odločbo Vrhovnega sodišča Republike Slovenije (Sodba Višjega sodišča v Ljubljani. I Cpg 182/2014, 10. april 2014; Sodba Okrožnega sodišča v Ljubljani. IV Pg 3339/2012. 6. november 2013; Revizija Vrhovnega sodišča republike Slovenije. III Ips 141/2014, 18. maj 2015).

Izzivov, s katerimi se kolektivne organizacije v Sloveniji soočajo, ne manjka. Vendar področje ne bo urejeno, dokler država in uporabniki varovanih del ne bodo prepoznali vrednosti kreativnih industrij in njihov neposredni vpliv na dvig BDP (Oxford Economics, 2012, str. 37–43; European Patent Office & Office for Harmonization in the Internal Market, 2013, str. 58–82).

Tabela 1: Število zaposlenih na področju intelektualne lastnine glede na vse zaposlene na ravni EU

Področje intelektualne lastnine	Število zaposlenih	Delež vseh zaposlenih
Blagovne znamke	45.508.046	20,80
Design	26.657.617	12,20
Patenti	22.446.133	10,30
Avtorska in sorodne pravice	7.049.405	3,20

se nadaljuje

Tabela 1: Število zaposlenih na področju intelektualne lastnine glede na vse zaposlene na ravni EU

Geografske označbe	374.345	0,20
SKUPAJ	56.493.661	25,90
Število vseh zaposlenih na ravni EU	218.400.733	

Vir: European Patent Office & Office for Harmonization in the Internal Market, Intellectual property rights intensive industries: contribution to economic performance and employment in the European Union, 2013, str. 7.

Tabela 2: Število neposrednih in posrednih zaposlitev na področju intelektualne lastnine

Intelektualna lastnina	Neposredno zaposleni	Posredno zaposleni	Skupaj (neposredno in posredno zaposleni)
Blagovne znamke	45.508.046	17.600.397	63.108.443
Design	26.657.617	12.121.817	38.779.434
Patenti	22.446.133	12.738.237	35.184.370
Avtorska in sorodne pravice	7.049.405	2.331.390	9.380.795
Geografske označbe	ni podatka	ni podatka	374.345
Intelektualna lastnina skupaj	56.493.661	20.109.003	76.602.664

Vir: European Patent Office & Office for Harmonization in the Internal Market, Intellectual property rights intensive industries: contribution to economic performance and employment in the European Union, 2013, str. 7.

V magistrskem delu bom predstavil urejenost celotnega področja kolektivnega upravljanja v Sloveniji, s poudarkom na ozkem segmentu avtorsko varovanih glasbenih del in sicer na pravicah, ki pripadajo izvajalcem in proizvajalcem fonogramov. Urejenost področja je ključnega pomena za delovanje kolektivnih organizacij in učinkovito uveljavljanje pravic njihovih članov.

Tabela 3: Doprinos panoge intelektualne lastnine k BDP na ravni EU

Intelektualna lastnina	Dodana vrednost (BDP) (v milijon EUR)	Delež v skupnem EU BDP
Blagovne znamke	4.163.527	33,90
Design	1.569.565	12,80
Patenti	1.704.485	13,90
Avtorska in sorodne pravice	509.859	4,20

se nadaljuje

Tabela 3: Doprinos panoge intelektualne lastnine k BDP na ravni EU

Geografske označbe	16.134	0,10
Intelektualna lastnina skupaj	4.735.262	38,60
EU skupaj	12.278.744	

Vir: European Patent Office & Office for Harmonization in the Internal Market, Intellectual property rights intensive industries: contribution to economic performance and employment in the European Union, 2013, str. 8.

Magistrsko delo je namenjeno v prvi vrsti zakonodajalcu (regulatorju). Priprava področnih zakonov mnogokrat ne temelji na podrobnih analizah in aktualnem stanju in potrebah po spremembah, temveč togo sledi implementaciji evropske zakonodaje v slovenski pravni red. Prepotrebne preнове Zakona o avtorski in sorodnih pravicah se je s predlogom Zakona o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic lotilo šele aktualno ministrstvo.

Vodstva kolektivnih organizacij so naslednja, ki jim je magistrsko delo namenjeno. Imetniki pravic so ti, ki bi si želeli stroškovno učinkovitega upravljanja naših pravic, kar pa mnogokrat ne ustreza dejanskemu stanju. Kolektivne organizacije pogosto prepustijo določene segmente delovanja zunanjim izvajalcem. Ali je najemanje zunanjih izvajalcev določenih storitev (angl. outsourcing) dejansko stroškovno upravičeno, je zato težko soditi. Jasen primer tega so težave, na katere so pri izdelavi študije Sinergijski učinki enotnega zbiranja nadomestil pri uveljavljanju avtorske in sorodnih pravic naleteli avtorji (Hočevar et al., 2014). Več kolektivnih organizacij nima organizirane strokovne službe, zato vsa dela za njih opravljajo zunanje službe. Strošek storitev je tako dejansko nemogoče razdeliti na posamezne oddelke (percepčijo, reparticijo, računovodstvo, tajništvo, terenska služba, ipd.). Avtorji so morali na podlagi podatkov treh kolektivnih organizacij sklepati o deležu stroškov posameznih stroškovnih mest.

In nenazadnje je študija namenjena imetnikom pravic. Čeprav je iluzorno pričakovati, da jo bodo imetniki pravic masovno brali, vendarle obstaja možnost, da bodo imetniki pravic trenutno apatičnost opustili in se pričeli aktivno vključevati v upravljanje svojih kolektivnih organizacij in na ta način pripomogli k rasti le-teh v skladu s svojimi pričakovanji.

Cilj magistrskega dela je analizirati trg kolektivnih organizacij v Sloveniji, primerjati področje z drugimi državami Evropske unije in ostalim svetom in na ta način izpostaviti ključne dejavnike in deležnike, ki so nujni za vzpostavitev učinkovitega in delujočega trga.

Slovenija je pristopila k Mednarodni konvenciji za varstvo izvajalcev, proizvajalcev fonogramov in radiodifuznih organizacij (Zakon o ratifikaciji mednarodne konvencije za varstvo izvajalcev, proizvajalcev fonogramov in radiodifuznih organizacij, 1996, v nadaljevanju Rimski konvencija) pred natančno 20 leti, oktobra 1996, vendar so ostala mnoga področja zaščite avtorske in sorodnih pravic slabo zaščitena, predlogi zakonov, ki urejajo področje pa nedodelani. Še leto starejši je prvi Zakon o avtorski in sorodnih pravicah

(v nadaljevanju ZASP), julij 1995, ki se v določenih delih sklicuje na prodajo fizičnih nosilcev zvoka, kar v dobi digitalizacije in izdaje fonogramov v oblikah spletne priobčitve nikakor ne more biti več merilo. Danes dostopamo do glasbe preko spleta in pretočnih kanalov, kot so Deezer, Spotify, iTunes, ipd.

Moja želja je, da bi zakonodajalec s pomočjo tega magistrskega dela prepoznal izzive, ki nas čakajo na področju zaščite intelektualne lastnine v prihodnosti in uspel pripraviti zakon, ki bo na globalnem trgu glasbe učinkovito ščitil in dovoljeval nadaljni razvoj malemu trgu, kot ga predstavlja v svetnem merilu Slovenija.

Hkrati se z ustanovitvijo Združenja imetnikov pravic (v nadaljevanju ZIP), končno vzpostavlja organizacija, za katero upamo, da bo učinkovito delovala na področju preprečevanja nelegalne uporabe zaščitenih del. Najprej preko izobraževanja mladih o pomenu in zaščiti intelektualne lastnine in kasneje z omogočanjem možnosti legalnega prenosa zaščitenih del. Ena večjih težav pri pristopanju internetnim ponudnikom je npr. zamejevanje ponudbe (angl. *geoblocking*). Zato želim, da postane magistrsko delo usmeritev združenju za nadaljnje delo in izzivih, s katerimi se bodo srečevali v prihodnje.

V prvem delu magistrske naloge sem analiziral trenutno delovanje kolektivnih organizacij v Sloveniji preko povzemanja in povezovanja domače in tuje strokovne literature, člankov in raziskav, preučevanja teoretičnih podlag avtorske zakonodaje, ter s povezovanjem literature in spletnih medijev. V pomoč pri analizi so mi bile tudi osebne izkušnje, ki sem jih pridobil v prvi vrsti kot glasbenik, nato pa kot član najprej Strokovnega sveta IPF, v zadnjih letih pa član in predsednik Sveta IPF.

Preko intervjujev s predstavniki svetovnih krovnih združenj kolektivnih organizacij in organizacij, ki povezujejo avtorje in izvajalce (Societies Council for the Collective Management of Performers Rights, The Association of European Performers Organisations, The International Federation of the Phonographic Industry, The International Federation of Musicians, The International Federation of Actors, ipd.) in podatkov pridobljenih s strani letih, sem analiziral način delovanja in zakonodajo, ki ureja delovanje kolektivnih organizacij v Sloveniji in tujini.

Na podlagi podatkov in opravljene analize pridobljenih podatkov, med drugim tudi primerjave stroškovne učinkovitosti kolektivnih organizacij v tujini in Sloveniji, sem se v drugem delu magistrske naloge osredotočil na povezovanje splošnih ugotovitev in z metodo dedukcije apliciral pridobljene podatke na trenutno stanje v Sloveniji in poiskal možnosti, kako urediti trg kolektivnih organizacij, da bi lahko imetniki pravic na varovanih delih končno lahko prejeli, kot je to zapisano v zakonu, primerno nadomestilo za uporabo svojih del.

1 ANALIZA KOLEKTIVNEGA UPRAVLJANJA AVTORSKE IN SORODNIH PRAVIC

1.1 Zakonska podlaga

ZASP, torej zakon, ki v celoti ureja področje avtorske in sorodnih pravic, je bil prvič sprejet leta 1995, do današnjega dne pa tudi že sedemkrat spremenjen. Trenutno je v veljavi ZASP-G, ki je bil sprejet leta 2015 (Zakon o spremembah Zakona o avtorski in sorodnih pravicah).

Avtorska in sorodne pravice se lahko upravljajo individualno ali kolektivno. Pri kolektivnem upravljanju gre za upravljanje pravic večih avtorjev ali izvajalcev. V tem primeru pravice, ki pripadajo avtorjem ali izvajalcem za njih uveljavlja kolektivna organizacija. Kot ugotavljajo avtorji v knjigi Zakon o avtorskih pravicah s komentarjem (Trampuž, Oman & Zupančič, 1997), lahko avtorji in izvajalci na tak način bistveno bolj preprosto in učinkovito uveljavljajo svoje pravice, hkrati pa je uporabnikom omogočen preprost dostop do zakonite uporabe varovanih del.

Avtorska pravica je skupen izraz za števila upravičenja, ki avtorju zagotavljajo uresničevanje premoženjskih (materialnih) in osebnih (moralnih) interesov v zvezi z izkoriščanjem avtorskega dela. Delimo jih na materialne avtorske pravice in druge pravice avtorja. Avtorska pravica pripada avtorju na podlagi same stvaritve dela, zato ni potreben noben postopek, da bi bilo delo avtorskopravno varovano. Avtorska pravica traja za čas avtorjevega življenja in 70 let po njegovi smrti.

Materialne avtorske pravice dajejo avtorju monopol nad posameznimi oblikami izkoriščanja avtorskega dela (pravica do reprodukcije, pravica do javnega izvajanja, itd.). V zadnjem času se materialne avtorske pravice ne nanašajo več zgolj na izkoriščanje avtorskega dela, ampak tudi na določene oblike razpolaganja s primerki avtorskega dela (pravica distribuiranja, pravica dajanja v najem).

Moralne avtorske pravice predstavljajo duhovno vez med avtorjem in njegovim delom. Moralne avtorske pravice zagotavljajo avtorju uresničevanje moralnih interesov v zvezi z njegovim delom, tudi če je pravico do izkoriščanja dela prenesel na drugo osebo. S pomočjo moralnih avtorskih pravic bo avtor lahko zahteval, da se na vsakem primerku avtorskega dela ali vsaki javni priobčitvi avtorskega dela navede njegovo ime, se upr skazitvi ali okrnitvi svojega dela, itd.

Poleg materialnih pravic obstajajo še premoženjska upravičenja, ki niso monopolne narave, temveč avtorju zagotavljajo zgolj denarno nadomestilo (sledna pravica, pravica javnega posojanja) ali kak drug premoženjski interes (pravica dostopa).

Pojem **sorodne pravice**, obsega pravice glasbenih izvajalcev in proizvajalcev fonogramov, je bil prvič priznan leta 1961 z Rimsko konvencijo. Po več kot 30 letih je Slovenija dokument sprejela v svojo zakonodajo, pravice izvajalcev in proizvajalcev fonogramov pa uzakonila s sprejetjem ZASP-a, leta 1995. Sorodne pravice so avtorskim podobne pravice in pripadajo tistim, ki dejansko javnosti omogočajo, da so seznanjeni z avtorski deli. To so na glasbenem področju primarno glasbeni izvajalci, ki delo poustvarijo, in proizvajalci fonogramov, pa tudi radijske in televizijske organizacije ter filmski producenti. Sorodne pravice vključujejo tako moralne pravice, kot materialne pravice oziroma pravico do nadomestila za uporabo varovanih del.

Moralna pravica izvajalca je pravica izvajalca, da se pri objavi izvedbe navede njegovo ime ali katera druga njegova oznaka in da ima pravico upreti se skazitvi in vsakemu drugemu posegu v njegovo izvedbo ali vsaki uporabi njegove izvedbe, če bi ta poseg ali ta uporaba lahko škodila njegovi osebnosti. Moralne pravice so neprenosljive.

Na glasbenem področju imajo izvajalci in proizvajalci fonogramov izključne materialne pravice (npr. reproduciranja, distribuiranja, dajanja v najem ali dajanja na voljo svojih fonogramov (z izvedbo)) in pravico do nadomestila pri javni priobčitvi fonogramov. Pravico do nadomestila za javno priobčitev fonogramov se po zakonu lahko uveljavlja le kolektivno, zato v imenu vseh glasbenih izvajalcev in proizvajalcev fonogramov nadomestila od uporabnikov v Sloveniji zbira IPF (GLOSA SKG, 2013).

1.2 Dovoljenja za zbiranje nadomestil

ZASP v 147. členu pravi, da je kolektivno upravljanje avtorskih pravic dopustno glede že objavljenih avtorskih del in je obvezno v naslednjih primerih:

- priobčitev javnosti neodrskih glasbenih in pisanih del (male pravice);
- ponovna prodaja izvornikov likovnih del (sledna pravica);
- reproduciranje avtorskih del za privatno ali lastno uporabo ter njihovo fotokopiranje prek obsega iz 50. člena tega zakona;
- kabelska retransmisija avtorskih del, razen pri lastnih oddajanjih RTV organizacij, ne glede na to, ali gre za njihove lastne pravice ali pa so te nanje prenesli drugi imetniki pravic;
- pravica do dodatnega letnega nadomestila iz 122.b člena tega zakona (izvajalec, ki je prenesel materialne pravice na proizvajalca fonogramov).

Kolektivno upravljanje zadeva način izvrševanja avtorske pravice v njeni premoženjski komponenti. Z obveznim kolektivnim upravljanjem avtorske pravice, 147. člen ZASP, je zakonodajalec realiziral ustavno določbo o varstvu avtorske pravice, 60. člen Ustave RS. Ta oblika upravljanja je utemeljevana z nemožnostjo ali oteženostjo individualnega upravljanja

v določenih primerih (predvsem zaradi visokih transakcijskih stroškov), poenostavitvi izkoriščanja varovanih vsebin oziroma vzpostavitvi ravnovesja med pravicami in interesi avtorjev na eni strani in posredovanju njihovih stvaritev uporabnikom na drugi strani. V primeru obveznega kolektivnega upravljanja avtor teh pravic ne more osebno upravljati (151. člen ZASP).

Dovoljenje za kolektivno upravljanje avtorskih pravic izda organizaciji upravni organ. Pri tem je vezan na izpolnjevanje zakonskih meril. V 149. členu mu ZASP nalaga, da preveri, če materialna podlaga kolektivne organizacije zagotavlja učinkovito upravljanje avtorskih pravic, pri čemer na podlagi izjave kolektivne organizacije upošteva število avtorjev, ki so pooblastili kolektivno organizacijo za upravljanje njihovih pravic, skupno število njihovih del, obseg uporabe del oziroma možno število uporabnikov, način in sredstva, s katerimi namerava kolektivna organizacija opravljati svojo dejavnost in drugo. S tem je zakonodajalec postavil vsebinske podlage za varovanje in zagotavljanje varstva pravic avtorjev.

Od 147. do 150. člena ZASP torej opredeljuje zahteve in morebitne razloge za podelitev ali nepodelitev dovoljenja za zbiranje nadomestil za uporabo varovanih del, hkrati pa v prehodnih določbah v tretjem odstavku 189. člena snovalci zakona zapišejo: »Če se v enem letu od uveljavitve tega zakona ne ustanovijo ustrezne kolektivne organizacije, lahko urad izda začasno dovoljenje za kolektivno uveljavljanje določenih pravic pravni osebi, ki ne izpolnjuje pogojev iz 149. člena tega zakona, v katerem določi rok in pogoje za začasno kolektivno uveljavljanje pravic.«

Kot bomo videli kasneje na primeru nadomestil za prazne nosilce zvoka, je dolgoletni spor med URSIL in kolektivnimi organizacijami oziroma imetniki pravic ravno v tem, da URSIL že od konca leta 2009 dovoljenja za kolektivno upravljanje pravice do pravičnega nadomestila za tonsko ali vizualno snemanje varovanih del, ki se izvrši pod pogoji privatne ali druge lastne uporabe iz 50. člena ZASP, ni podelil nikomur in na ta način neposredno oškodoval upravičence za več milijonov evrov.

1.3 Kolektivne organizacije

Kolektivne organizacije so organizacije, ki delujejo v interesu in na podlagi pooblastil svojih članov. V določenih primerih je individualno upravljanje z lastnimi varovanimi deli praktično nemogoče. Avtor ne more izpogajati primernih nadomestil z vsako posamezno radijsko postajo, tako kot vsaka radijska ali televizijska postaja ne more izpogajati primernih nadomestil z vsakim avtorjem posebej. Rešitev teh težav je seveda v kolektivnem upravljanju, ki zadeve poenostavi, predvsem pa je cenovno bistveno bolj ugoden (minimizira transakcijske stroške tako imetnikov, kot uporabnikov varovanih del).

World intellectual property organization, v nadaljevanju WIPO, glede na pravice, ki jih upravljajo, kolektivne organizacije deli na tri vrste (WIPO, 2016c), in sicer:

- »tradicionalne« kolektivne organizacije (v imenu svojih članov se pogajajo o pogojih uporabe varovanih del, izdajajo licence, zbirajo in delijo nadomestila. Imetnik pravic ni nikoli neposredno vpleten v sam proces.)
- One-stop-shop (gre za neke vrste sodelovanje med različnimi kolektivnimi organizacijami, ki uporabniku na enem mestu omogočijo sklenitev pogodbe o uporabi varovanih del. Ker mnoge multimedijske produkcije v zadnjem času vključujejo več oblik priobčevanja ali so sestavljena iz več vrst del, tudi računalniških programov, so take oblike vedno bolj zaželjene, kajti uporabniki del lahko na enem mestu uredijo obveznosti za več vrst uporabe.)
- »Rights clearance centre« (ti centri delujejo dejansko kot agenti in omogočajo imetnikom pravic, da sami določajo pogoje uporabe njihovih varovanih del.)

Zakon o avtorski in sorodnih pravicah ne določa pravno-organizacijske oblike kolektivne organizacije. Ustanovitelji se lahko prosto odločijo v kateri od oblik želijo delovati. Tako imamo danes v Sloveniji primere, ko nekatere kolektivne organizacije delujejo v obliki društev (ZAMP, SAZAS), gospodarsko interesnih združenj (SAZAS) ali zavodov (AIPA, IPF). Monopolni položaj, ki ga kolektivne organizacije imajo, jim omogoča, da enostavno in stroškovno učinkovito opravljajo svojo dejavnost, tj. uveljavljanje in zbiranje nadomestil za uporabo avtorsko varovanih del. Vsi upravičenci naj bi imeli možnost aktivno sodelovati pri upravljanju in nadzoru delovanja kolektivne organizacije, ki za njih uveljavlja njihove pravice, vendar bomo kasneje videli, da marsikje temu ni tako. Članstvo ni pogoj za to, da kolektivna organizacija uveljavlja pravice za posamezne imetnike pravic.

Ta pisana paleta pravno organizacijskih oblik delovanja kolektivnih organizacij pa izpostavlja še en vidik nesmotrnosti takšne ureditve. Za vsako od teh oblik namreč veljajo posebna pravila vodenja poslovnih knjig in tudi priprave letnih poročil. Temu neskladju se je URSIL poizkusil izogniti z objavo Priporočil za upravljanje kolektivnih organizacij v Republiki Sloveniji (URSIL, 2014), ki pa kljub trudu URSIL-a niso dejansko nikoli zaživela.

URSIL je na podlagi Zakona o avtorski in sorodnih pravicah doslej izdal naslednja **dovoljenja za kolektivno uveljavljanje oziroma upravljanje pravic:**

- Združenju skladateljev, avtorjev in založnikov za zaščito avtorskih pravic Slovenije – Združenju SAZAS (sedež: Špruha 19, 1236 IOC Trzin) dovoljenje št. 800-3/96 z dne 12.03.1998 za kolektivno uveljavljanje avtorskih pravic na avtorskih delih s področja glasbe (obvestilo urada o dovoljenju je bilo objavljeno v Uradnem listu RS, št. 33/98);
- Združenju avtorjev in nosilcev malih in drugih avtorskih pravic Slovenije – Društvu ZAMP – Združenju avtorjev Slovenije (sedež: Kersnikova 10a, 1000

Ljubljana) dovoljenje št. 800-9/96 z dne 14.11.1997 za kolektivno uveljavljanje avtorskih pravic na delih s področja književnosti, znanosti, publicistike in njihovih prevodih (obvestilo urada o dovoljenju je bilo objavljeno v Uradnem listu RS, št. 11/98);

- Zavodu za uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov Slovenije – Zavodu IPF (sedež: Šmartinska 152, 1000 Ljubljana) dovoljenje št. 800-9/96 z dne 07.11.2000 za kolektivno uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov na fonogramih (obvestilo urada o dovoljenju je bilo objavljeno v Uradnem listu RS, št. 110-111/00) ter sklep št. 800-26/2 z dne 30.05.2002 o popravku pomot v dovoljenju št. 800-9/96;
- Slovenski avtorski in založniški organizaciji za pravice reproduciranja – SAZOR GIZ (sedež: Kersnikova 10a, 1000 Ljubljana) dovoljenje št. 31225-1/2007-8 z dne 28.06.2007 za kolektivno upravljanje pravic avtorjev in založnikov del s področja književnosti, znanosti, publicistike in njihovih prevodov v primeru reproduciranja in distribuiranja avtorskih del v korist invalidnih oseb ter reproduciranja avtorskih del za privatno in drugo lastno uporabo ter fotokopiranje preko obsega iz 50. člena ZASP (obvestilo urada o dovoljenju je bilo objavljeno v Uradnem listu RS, št. 83/07);
- Zavodu za uveljavljanje pravic avtorjev, izvajalcev in producentov avdiovizualnih del Slovenije – Zavodu AIPA (sedež: Šmartinska 152, 1000 Ljubljana) dovoljenje št. 31227-1/2008-231/105 z dne 06.02.2012 (z enakim izrekom kot dovoljenje št. 31227-1/2008-129 z dne 11.10.2010) za kolektivno upravljanje pravic, in sicer:
 - za soavtorje avdiovizualnih del, to je avtorja priredbe, pisca scenarija, avtorja dialogov, direktorja fotografije, glavnega režiserja, skladatelja filmske glasbe, ki je posebej ustvarjena za uporabo v avdiovizualnem delu, in glavnega animatorja, če je animacija bistven element v avdiovizualnem delu pravice do pravičnega nadomestila za tonsko ali vizualno snemanje avdiovizualnih del, ki se izvrši pod pogoji privatne ali druge lastne uporabe, in pravice radiodifuzne retransmisije v primeru kableske retransmisije avdiovizualnih del;
 - za izvajalce, katerih izvedbe so uporabljene v avdiovizualnih delih pravice do pravičnega nadomestila za tonsko ali vizualno snemanje njihovih izvedb v avdiovizualnih delih, ki se izvrši pod pogoji privatne ali druge lastne uporabe;
 - za filmske producente pravice do pravičnega nadomestila za tonsko ali vizualno snemanje avdiovizualnih del na videogramih, ki se izvrši pod pogoji privatne ali druge lastne uporabe;

Če ustreza kolektivna organizacija ni ustanovljena, lahko urad na podlagi prehodne določbe ZASP (tretji odstavek 189. člena) izda tudi **začasno dovoljenje**. URSIL je doslej izdal:

- Avtorski agenciji za Slovenijo - AAS (Slovenska 47, Ljubljana) začasno dovoljenje št. 800-3/96 z dne 03.10.1997 za kolektivno uveljavljanje avtorskih in sorodnih pravic v primeru privatnega in drugega lastnega reproduciranja, ki se nanaša le na pobiranje nadomestil; razdeljevanje nadomestil je v pristojnosti posameznih upravičenih

kolektivnih organizacij in reprezentativnih združenj (obvestilo urada o dovoljenju je bilo objavljeno v Uradnem listu RS, št. 11/98). To začasno dovoljenje je prenehalo veljati dne 01.07.2006;

- Združenju skladateljev, avtorjev in založnikov za zaščito avtorskih pravic Slovenije – Združenju SAZAS (sedež: Špruha 19, 1236 IOC Trzin) začasno dovoljenje št. 800-3/00-3 z dne 24.01.2001 za kolektivno uveljavljanje avtorskih pravic v primeru kableske retransmisije avdiovizualnih del (obvestilo urada o dovoljenju je bilo objavljeno v Uradnem listu RS, št. 12/01). To začasno dovoljenje je veljalo do ustanovitve ustrezne kolektivne organizacije in je prenehalo veljati dne 06.02.2012;
- Zavodu za uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov Slovenije – Zavodu IPF (sedež: Šmartinska 152, 1000 Ljubljana) začasno dovoljenje št. 31223-8/2007-2 z dne 12.11.2007 za kolektivno upravljanje pravice do pravičnega nadomestila za tonsko ali vizualno snemanje varovanih del, ki se izvrši pod pogoji privatne ali druge lastne uporabe iz 50. člena ZASP. To začasno dovoljenje je veljalo do 31.12.2009.

1.4 Nadzor nad delovanjem kolektivnih organizacij

Nadzor nad delovanjem kolektivnih organizacij in tudi morebitne sankcije so v pristojnosti URSIL-a, ki od kolektivnih organizacij lahko zahteva poročila o poslovnih zadevah, vpogled v poslovne knjige in druge poslovne dokumente na podlagi obrazložene in natančne pisne zahteve. Hkrati mora kolektivna organizacija URSIL obveščati o vsaki spremembi zastopnikov kolektivne organizacije. Podrobni postopki so opredeljeni v 162 in 162.a členu ZASP. Pri vodenju nadzora se smiselno uporabljajo določbe Zakona o upravnem postopku (MGRT, 2015).

V primeru kršitev lahko URSIL odreja ukrepe nadzora in zahteva odpravo kršitev v določenem roku. Skrajni ukrep predstavlja odvzem dovoljenja, ki ga URSIL lahko odredi v primeru, če nastanejo okoliščine, ki bi bile lahko razlog za zavrnitev izdaje dovoljenja, v primeru da kolektivna organizacija ne opravlja svoje dejavnosti ali če kolektivna organizacija večkrat krši določbe tega zakona.

Na podlagi **Direktive 2014/26/EU** morajo države članice vzpostaviti ustrezne postopke, s katerimi bo mogoče spremljati skladnost delovanja kolektivnih organizacij s pravili sprejetimi na podlagi te direktive. Tako naj bi imel kdorkoli možnost obvestiti URSIL o domnevnih kršitvah zakona tako s strani kolektivnih organizacij, kot uporabnikov varovanih del, hkrati pa predpostavlja, da naj bi se bil pristojni organ sposoben hitro in učinkovito odzvati na taka naznanila. Kot vedno je seveda v prvi vrsti omejitev pri kadrovske podhranjenosti področja, ki je bilo kar nekaj zadnjih let prepuščeno samo sebi, brez prepotrebnega nadzora, ki ga URSIL v nekoliko večjem obsegu in intenzivnosti izvaja od leta 2014 dalje.

1.5 Predlogi zakonskih sprememb področnih zakonov in njihov neposredni vpliv na trg kolektivnih organizacij

V letu 2016 je bil do dolgotrajnih pogajanjih končno sprejet t.i. medijski zakon (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o medijih, 2016), ki naj bi uredil medijski trg v republiki Sloveniji. Z vidika imetnikov pravic lahko rečemo, da se ni zgodilo nič bistvenega. Zakon je pompozno napovedoval ureditev trga, ki naj bi sedaj deloval pregledneje, postopek podelitev frekvenc in obveznosti izdajateljev radijskih programov naj bi bile popolnoma jasne, ipd. Na koncu se je celoten proces sprejemanja zakona ustavil zgolj na t.i. kvotah slovenske glasbe, ki da ni dovolj zastopana v radijskem programu, predvsem komercialnih postaj. Četudi imajo obvezne kvote slovenske glasbe neposreden vpliv na delež zbranih nadomestil, ki so razdeljena med slovenske avtorje in izvajalce, s samimi kvotami zakonodajalec ni bistveno posegel v delež zbranih nadomestil, ki jih kolektivne organizacije zberejo in razdelijo med domače in tuje imetnike pravic (na podlagi bilateralnih sporazumov s tujimi kolektivnimi organizacijami).

Zadeva, ki je bistveno bolj pereča, je zaradi široke javne razprave na temo obveznih kvot slovenske glasbe v dnevnem radijskem programu, ostala popolnoma nedotaknjena. Gre za izkoriščanje določenih lastnikov radijskih postaj in izdajateljev radijskih programov, ki mnogokrat izkoriščajo nedelovanje javnega servisa, ki je dolžan spremljati in podeljevati frekvence izdajateljem radijskih postaj v skladu z aktualno zakonodajo. Vsak izdajatelj, ki želi oddajati radijski program, mora zaprositi za podelitev frekvence Agencijo za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije (v nadaljevanju AKOS) in se vpisati v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije (v nadaljevanju MK). Za pridobitev frekvence in vpis v razvid medijev mora predložiti podpisano pogodbo s kolektivnimi organizacijami (v tem primeru SAZAS in IPF), s katero izkazuje, da ima urejene pravice za uporabo varovanih del. Dejansko se lahko zgodi, da izdajatelj radijskega programa pogodbo po 6 mesecih odpove in se tako izogne plačevanju nadomestil za uporabo varovanih del. Ne AKOS, ne MK, ne kolektivne organizacije ali imetniki pravic nimajo tako nobenega vzvoda, da preprečijo izdajateljem take poteze. Še toliko slabši je zato primer, ki se je zgodil pred kratkim, ko je izdajatelj radijskega programa frekvenco in program enostavno prodal drugemu podjetju, ki se je brez večjih težav vpisalo v razvid medijev in pridobilo pravico do radiofuznega oddajanja, kljub temu, da s kolektivnimi organizacijami ni imelo podpisane pogodbe o uporabi varovanih del. Staro podjetje, ki je tako ostalo brez prihodkov pa sedaj dolguje kolektivnim organizacijam več sto tisoč evrov (v nadaljevanju EUR).

Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah, ki ureja področje avtorske in sorodnih pravic, je bil sprejet leta 1995. Do danes je doživel že sedem novelacij, zadnjo leta 2015. Novelacije, razen ZASP-D (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o avtorski in sorodnih pravicah, 2006), ki je uvedel institucijo SAP, niso prinesle bistvenih sprememb. Večkrat so poizkusi bistvenih sprememb, ki bi pripomogle k urejenosti trga propadle zaradi

nasprotovanj in lobiranj te ali one kolektivne organizacije. S predlaganimi spremembami sta MGRT in URSIL želela zaustaviti prakso ustanavljanja zunanjih podjetij, ki delujejo kot strokovne službe kolektivnih organizacij. Na ta način bi potencialno lahko prihajalo do zlorab sistema oziroma zakona, ki omejuje stroške, ki jih kolektivna organizacija porabi za svoje delovanje na 30 odstotkov zbranih nadomestil.

SAP je strokovni, neodvisni in nepristranski organ, ki ima v skladu z ZASP-om naslednje pristojnosti pri kolektivnem upravljanju pravic:

- določanje primerne tarife za uporabo avtorskih del;
- odločanje o drugem spornem vprašanju v zvezi s sklenitvijo skupnega sporazuma in
- preverjanje, ali je objavljeni skupni sporazum v skladu z določbami ZASP.

Predlagatelj zakona ZASP-D je ocenil, da bosta uvedba postopka pred SAP: »...prispevali k hitrejši (in izvensodni) rešitvi spornih vprašanj med kolektivno organizacijo in uporabniki varovanih del, povečanju števila sklenjenih skupnih sporazumov in posledično k ureditvi obveznosti uporabnikov varovanih del do kolektivnih organizacij oziroma do imetnikov avtorske in sorodnih pravic, ki jih zastopajo kolektivne organizacije...«.

SAP sestavljajo predsednik in štirje člani, ki jih imenuje MGRT, oziroma pristojni minister. Dva člana predlagajo kolektivne organizacije in dva reprezentativna združenja uporabnikov. Predsednika predlaga pristojni organ. Administrativno pomoč zagotavlja URSIL. Ali bolje rečeno naj bi zagotavljal URSIL. Ravno zaradi nekooperativnosti URSIL-a je Svet v prejšnji sestavi odstopil 19.03.2015 (SAP, 2015). V odstopni izjavi se je Svet za avtorsko pravo izrecno obregnil ob motenje dela s strani URSIL-a, nenudenje potrebne podpore in nasploh oviranje na vseh stopnjah (npr. mnenje direktorice URSIL-a Vesne Stankovič Juričič o tem, da ima SAP dovolj sredstev in naj si sam priskrbi tehnično podporo).

Od maja 2016 Svet deluje v novi sestavi, pri čemer je zanimivo, da o izboru in imenovanju ni bil obveščen nihče razen imenovanih članov. Kolektivne organizacije, ki so sprožile postopke pred Svetom za avtorsko pravo tako že težko pričakujejo končno rešitev postopkov v teku.

V letu 2014 in 2015 je MGRT pričel z rednimi sestanki z vsemi deležniki, tako imetniki pravic, kolektivnimi organizacijami, kot predstavniki uporabnikov in URSIL-a glede priprave novega zakona, ki bi tokrat iz obstoječega Zakona o avtorski in sorodnih pravicah izvzel poglavje o kolektivnem upravljanju, ki je bilo do sedaj največkrat kamen spotike, zaradi katerega niso bili sprejeti nobeni, niti nujni popravki obstoječega ZASP-a. Konec leta 2015 je bil predstavljen prvi osnutek predloga Zakona o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic (MGRT, 2015; v nadaljevanju ZKUASP), ki je do sedaj z manjšimi popravki prišel do tretjega branja v Državnem zboru RS.

Bistveni poudarki, o katerih so se strinjali vsi prisotni deležniki na usklajevalnih sestankih na MGRT, so sledeči:

- ohranitev obveznega kolektivnega upravljanja pravic,
- ohranitev monopola kolektivnih organizacij,
- prilagoditev Sveta za avtorsko pravo, ki je povsem neučinkovit in stroškovno predrag,
- povečanje transparentnosti delovanja kolektivnih organizacij,
- povečanju nadzora nad delovanjem kolektivnih organizacij s strani URSIL-a in
- povečanjem kvalitete njegovega delovanja.

Tako monopol kot obvezno kolektivno uveljavljanje preprečujeta kaos na trgu in še večjo zmedo, kot je na trgu trenutno. V primeru ukinitve monopola in odpravi obveznega kolektivnega upravljanja, bi bili uporabniki še bolj obremenjeni, saj bi za eno vrsto pravic na njihova vrata trkalo več organizacij. Za uporabo glasbe sedaj plačujejo IPF in SAZAS, v primeru ukinitve monopola, pa bi dobili več istovrstnih kolektivnih organizacij, vsako s svojo strokovno službo in administracijo. Vsi ti operativni stroški bi se prevalili na končnega uporabnika, npr. gostinca ali frizerja. Zato je najboljša rešitev za državo, uporabnike in imetnike pravic reguliran in dobro nadzorovan monopol. Konkurenca med kolektivnimi organizacijami naj bi bila opredeljena po vzoru gospodarskih javnih služb, zlasti in predvsem v postopku pridobivanja licence. O tem govori tudi Direktiva 2014/23/EU, ki se od 18.04.2016 neposredno uporablja tudi v Sloveniji.

Postopki pred Svetom za avtorsko pravo so predolgi in predragi, vendar pa med imetniki pravic prevladuje mnenje, da bi moral zakonodajalec organ ohraniti. Potrebno bi bilo zgolj razmisliti o tem, kako ga narediti funkcionalnega, da bi deloval v dobro imetnikov pravic in uporabnikov.

Kolektivne organizacije potrebujejo jasna in natančna navodila kaj, komu in kako naj razkrijejo svoje poslovanje. Do sedaj so bile prepuščene same sebi in tako je vsaka poročala po svoje, URSIL pa ni nikoli na nobeno poročilo dal menja, pripombe ali pobude. Imetnikom pravic se zdi na primer zelo smiselno, da se temeljne zahteve po poročanju zapišejo v predlog novega zakona.

Imetniki pravic so se tudi strinjali, da kolektivne organizacije potrebujejo čim večji nadzor, vendar pa bi ta moral biti jasno definiran, opravljen po vnaprej znanih postopkih, nearbitraren in predvsem profesionalen. V preteklih letih se je namreč mnogokrat zgodilo, da so bili postopki nadzora stihijski, opravljali so se po različnih vatlih in kriterijih (odvisno od organizacije, ki se je nadzirala), napotki URSIL-a in mnenja nadzornega organa pa so bili kontradiktorni. Zato so imetniki pravic predlagali ne samo, da se v ZKUASP jasneje definira postopek nadzora in pristojnost nadzornega organa, temveč naj slednji sprejme tudi interni akt z jasno zapisano metodologijo nadzora nad delom kolektivnih organizacij, kot je to praksa v drugih državah, kjer uradi za intelektualno lastnino igrajo aktivno konstruktivno

vlogo na področju kolektivnega uveljavljanja.

Posebno poglavje, ki mu zakonodajalec doslej nikoli ni namenil pozornosti, je področje tarif. Imetniki pravic se vsakodnevno srečujejo s težavami v odnosu z uporabniki, ki zaradi pomanjkljivosti oziroma nedorečenosti veljavnega zakona ne plačujejo nadomestil za uporabo varovanih del.

V več primerih namreč obstaja v odnosu med kolektivnimi organizacijami in uporabniki situacija, ko tarife za določeno vrsto uporabe ni (oziroma je ni več), ali pa za določeno vrsto uporabe ni podeljenega ustreznega dovoljenja za kolektivno upravljanje, kar uporabniki izkoriščajo na način, da nadomestil za uporabo varovanih del ne plačujejo oziroma plačujejo zgolj simbolične zneske po lastni izbiri, ki so neprimerno nižji od primernih nadomestil glede na višino tarife, ki bi se določila na podlagi kategorij, ki jih predvideva ZASP za določitev višine tarif. ZASP v takih primerih predvideva določitev tarife glede na primerjalnopravno ureditev v državah EU.

Postopek za določitev tarife poteka v dveh fazah, v prvi fazi kot pogajanje med kolektivno organizacijo in reprezentativnim združenjem uporabnikov, in v drugi fazi, v primeru neuspešnih pogajanj, kot postopek pred Svetom za avtorsko pravo.

Gre za izredno dolgotrajen postopek zlasti v primerih, ko tarife ni in na strani uporabnikov ni interesa po določitvi tarife. V teh primerih je imetnikom pravic v interesu čimprejšnja določitev tarife, uporabnikom pa nedorečeno stanje ustreza, sploh glede na nejasno zakonsko podlago kako rešiti stanje neobstoječe tarife v času postopka do sklenitve Skupnega sporazuma ali odločitve Sveta za avtorsko pravo. Zakon sicer v primeru, ko tarifa še ni bila določena, stanje rešuje z možnostjo določitve Začasne tarife, ki jo sprejme kolektivna organizacija, vendar iz določila zakona ni jasno ali je postavitve Začasne tarife možna samo v primeru, ko tarifa še nikoli prej ni bila določena ali tudi v primeru, ko tarifa, ki je vezana na čas veljave, preneha veljati.

Situacije ne rešuje niti postopek pred SAP-om. Začasno tarifo je na predlog strank možno določiti s strani SAP-a, vendar v praksi SAP, kljub predlogu o sprejemu začasne tarife, le te ne sprejme, saj bi naj bil po mnenju SAP-a postopek glede določitve Začasne tarife enako zahteven kot postopek za sprejem »redne« tarife in bi prišlo do dodatnega zavlačevanja postopka. Praviloma gre tudi sicer v postopku pred SAP-om za dolgotrajen postopek, ki imetnike pravic v primerih neobstoja tarife postavlja v neenak položaj do uporabnikov, saj uporabniki varovana dela ves čas postopka uporabljajo, za uporabo pa ne plačujejo nadomestil. Takšno stanje uporabnikom kot rečeno ustreza, zaradi česar uporabniki postopek pred Svetom za avtorsko pravo tudi praviloma zavlačujejo (z vlaganjem številnih vlog v postopku, z izvajanji dodatnih dokazov in podobno).

Zakonska ureditev bi morala predvideti rešitev, ki bi v postopku določanja tarif (tako v času pogajanj kot v postopku pred SAP-om) imetnike pravic in uporabnike postavila v enakovreden položaj, kar bi posledično pomenilo obojestranski interes po sklenitvi dogovora o tarifi. Če v času postopka do določitve primerne tarife uporabniki ne bi smeli uporabljati varovanih del, bi bil interes po čimprejšnji določitvi tarife na strani uporabnikov bistveno večji.

1.6 Sodna praksa

Vse kolektivne organizacije na področju Slovenije izpostavljajo kot enega bistvenih problemov nepodelitev dovoljenja za kolektivno upravljanje pravice do pravičnega nadomestila za tonsko ali vizualno snemanje varovanih del, ki se izvrši pod pogoji privatne ali druge lastne uporabe iz 50. člena ZASP. Začasno dovoljenje je izteklo konec leta 2009, od tedaj dalje URSIL ni podelil ne začasnega, ne stalnega dovoljenja. Zahteval je, da se kolektivne organizacije uskladijo med seboj in na podlagi dogovora naj bi URSIL dovoljenje podelil. Kot se je kasneje izkazalo, tudi s tem niso zadostili zahtevam URSIL-a in dovoljenje še vedno ni podeljeno. Kolektivne organizacije na podlagi podatkov o zbranih sredstvih v letih 2008 in 2009, ko je začasno dovoljenje za zbiranje nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje imel IPF, ocenjujejo, da vsakoletna škoda, ki jo utrpijo imetniki pravic, presega več milijonov evrov. Ocena temelji na podlagi zbranih nadomestil v letih 2008 in 2009 in podatkih o uvozu praznih nosilcev in naprav s pomnilniškimi mediji.

Na podlagi podatkov kolektivnih organizacij, predvsem podatkov IPF in AIPE, predstavlja velik problem nekonsistentna sodna praksa. Sodišča prve in druge stopnje na primer ne upoštevajo sodb Vrhovnega sodišča Republike Slovenije in na ta način še dodatno ustvarjajo negotovo in nepredvidljivo situacijo, v kateri kolektivne organizacije s težavo iščejo rešitve za postopke, ki jih vodijo na sodiščih. IPF je s pogajanjem dosegel sporazum z uporabniki varovanih del, katerega določeni sodniki na prvi in drugi stopnji ne priznavajo v delih, nekateri kar v celoti, spet drugi sodijo v skladu s sodbo Vrhovnega sodišča. Problem predstavlja tudi pomanjkanje specializiranih sodnikov za reševanje predmetne problematike (velja za celotno področje intelektualne lastnine).

V članku z naslovom Sodna presoja primernosti tarif kolektivnih organizacij (Drobež, 2016) avtorica, višja pravosodna svetovalka na gospodarskem oddelku Okrožnega sodišča v Ljubljani, zatrjuje, da morajo sodišča presojati tudi tarifo, ki sta jo oba podpisnika skupnega sporazuma dogovorila v medsebojnih pogajanjih in vključuje tudi določene popuste, do katerih so upravičeni tisti uporabniki, ki redno izpolnjujejo svoje obveznosti. Kot je v študiji Ekonomska analiza upravičenosti popustov oziroma razlik v višini nadomestila za istovrstnega uporabnika glede na operativne stroške kolektivne organizacij dokazal prof. dr. Marko Hočevar (Hočevar, 2016), so stroški aktivnosti po posameznih uporabnikih zelo različni, zaradi česar je uporabnik, ki je uredil pogodbeno razmerje z IPF, bistveno cenejši z

vidika IPF, kot uporabnik, ki razmerja ni bil pripravljen urediti in je bil po sodnem postopku predan v izvršbo.

Tabela 4: Strošek po vrstah uporabnikov (v EUR)

Uporabnik, ki je sam uredil pogodbeno razmerje z IPF	29,00
Uporabnik, ki je uredil pogodbeno razmerje z IPF po 1. terenskem obisku	113,00
Uporabnik, ki je uredil pogodbeno razmerje z IPF po 2. terenskem obisku	168,00
Uporabnik, ki ni bil pripravljen urediti razmerja z IPF in je bil predan v sodni postopek	984,50
Uporabnik, ki ni bil pripravljen urediti razmerja z IPF in je bil po sodnem postopku predan v izvršbo (večina od toženih uporabnikov)	1.199,50

Vir: IPF, Analiza stroška po vrstah uporabnikov (interno gradivo), 2016c, tabela 1.

Iz podatkov v tabeli jasno izhaja, da uporabniki, ki niso uredili razmerja celo »zažirajo delilno maso«, kajti za vodenje postopkov je potrebno plačati tudi iz tistega dela prejetih nadomestil, ki so jih plačali uporabniki, ki so z gledno uredili in poravnali svoje obveznosti. Dr. Hočevar je na podlagi študije dokazal, da je razlikovanje uporabnikov in s tem tudi več vrst tarif, ki jih morajo uporabniki plačati glede na to v katerem koraku so svoje obveznosti do IPF uredili, povsem upravičeno. Če želimo primer prikazati bolj plastično, bi lahko primerjali ceno letne vinjete za osebna vozila in tedenske. Prva stane 110 EUR, druga pa 15 EUR. Če ceno tedenske preračunamo na celo leto ugotovimo, da je letna kar 7 krat cenejša kot tedenska. Torej je cenovna politika glede na stroške, ki jih ima IPF z določeno vrsto uporabnikov popolnoma pravilna.

Po podatkih IPF veliko zmedo povzroča tudi nepopolna implementacija Pogodbe Svetovne organizacije za intelektualno lastnino o izvedbah in fonogramih (v nadaljevanju WPPT) v slovenski pravni red. Člen 12 Rimske konvencije in člen 15 WPPT določata, da gre pri predvajanju glasbenega videa za predvajanje komercialnega fonograma v skladu z navedbami v obeh prej omenjenih členih. V slovenski pravni red je bil člen 15 WPPT implementiran nepopolno in s tem povzročil nepotrebno zmedo tako med uporabniki, kot imetniki pravic, v zadnjem času pa tudi na sodiščih. ZASP po tolmačenju nekaterih pravi, da komercialni fonogram, ki je vključen v avdio-vizualno delo postane del tega dela in kot sam nima več nobenih pravic. Spet drugi opozarjajo, da je potrebno zakon brati skupaj z Rimsko konvencijo in WPPT, ki oba pravita, da fonogram, vključen v avdio-vizualno delo, ne izgubi pravice do nadomestila. Rimska konvencija v 3. členu definira fonogram kot izključno slušni posnetek zvokov izvedbe ali drugih zvokov. Pogodba WPPT o izvedbah in fonogramih, iz katere izhaja definicija fonograma, kot jo nepopolno povzema 2. odstavek

128. člena ZASP (pri ratifikaciji navedene mednarodne pogodbe je namreč izpadla ratifikacija usklajenih dogovorov, ki predstavljajo sestavni del te pogodbe, pri čemer so se podpisniki uskladili, da definicija fonograma, kot je podana v WPPT in kot jo povzema ZASP, z ničemer ne posega v pravice na fonogramu), pa v 1. členu določa, da WPPT ne ukinja obstoječih obveznosti, ki jih imajo pogodbenice druga do druge po Rimski konvenciji. Ta obveznost pogodbenic pa je, da zagotavljajo imetnikom pravic na fonogramih (izvajalcem, katerih izvedbe so posnete na fonogramih, in proizvajalcem fonogramov) enkratno primerno nadomestilo za vsako posamezno priobčitev komercialnega fonograma. To torej dokazuje, da fonogram, vključen v avdio-vizualno delo, ne izgubi svoje »suverenosti« in z vključitvijo fonograma v tako delo tudi ne izgine dolžnost uporabnika, da v primeru javne priobčitve avdio-vizualnega dela z vključenim fonogramom, plača nadomestila za javno priobčitev takega fonograma. Zmeda na trgu je torej popolna.

Kot je predlagatelj zakona zapisal v spremnem besedilu predloga ZKUASP-a, je URSIL od leta 2014 povečal svoj nadzor na kolektivnimi organizacijami. To dejansko drži, hkrati pa drži tudi, da pred tem vsaj 10 let URSIL ni vršil nikakršnega nadzora. V tem času se je vsaka kolektivna organizacija znašla po svoje in, ko je URSIL leta 2014 začel vršiti nadzorstvene postopke je odkril mnogo napak. Resda večinoma manjših. Po mnenju vodij strokovnih služb kolektivnih organizacij, je URSIL zbiral napake »na zalogo«, v primeru potrebe discipliniranja katere od kolektivnih organizacij. Hkrati pa bode v oči dejstvo, da se v skladu s sodbama P 416/2012-II in II Cp 736/2015 (ZSVGS, 2015) vsi sklepi 13. redne skupščine SAZAS, z dne 19.4.2010, razveljavijo. Zahtevek za razveljavitev sklepov je na podlagi vrste nepravilnosti vložil predsednik Zveze sindikatov vseh glasbenikov Slovenije (v nadaljevanju ZSVGS) Dušan Zore. Kljub temu URSIL v tem primeru ni storil popolnoma ničesar, da bi se v skladu s sodbo skupščina SAZAS razveljavila in nato ponovila. Ponovno je torej URSIL ta, ki onemogoča transparentnost delovanja vseh kolektivnih organizacij, ki so vse zajete v primežu nestrokovnosti in opustitve dolžnega nadzora, sedaj pa so v očeh javnosti in politike domnevno vse enako netransparentne.

Direktno z delovanjem URSIL-a je povezan tudi nedelujoč SAP, ki bi moral biti neodvisni, nearbitrarni organ, ki presoja v sporih med imetniki pravic ali kolektivnimi organizacijami in uporabniki. Kot se lahko prebere v odstopni izjavi SAP-a, so odstopili zaradi takšnih šikaniranj, kot je izjava takratne direktorice Vesne Stankovič Juričič, da ima SAP dovolj denarja in naj sam organizira svojo tehnično strokovno pomoč. V skladu z zakonom pa je URSIL tisti, ki naj bi SAP-u nudil vso potrebno pomoč za hitro izvedbo postopkov. Tudi tukaj je torej URSIL s svojim delovanjem neposredno povzročal škodo imetnikom pravic, kajti postopki so tekli dlje, kot bi bilo potrebno, marsikateri pa sploh še niso prišli do epiloga.

2 NADOMESTILO ZA PRAZNE NOSILCE ZVOKA

Po Zakonu o avtorski in sorodnih pravicah imajo avtorji, izvajalci, proizvajalci fonogramov in filmski producenti izključno pravico do reproduciranja fonogramov in videogramov (zgoščenk, kaset, video kaset, DVD-jev ipd.), na katerih so posnete njihove stvaritve, avtorska dela in izvedbe. Avtorji, izvajalci, proizvajalci fonogramov in filmski producenti naj bi bili torej edini, ki lahko dovolijo, da se njihovo delo zabeleži na materialnem nosilcu ali drugem primerku - začasno ali trajno, delno ali v celoti ter s kakršnimkoli sredstvom ali v katerikoli obliki, zlasti ko gre za grafično razmnoževanje, fotografiranje, tonsko ali vizualno snemanje ter shranitve v elektronski obliki.

Danes je dosledno uveljavljanje izključne pravice reproduciranja postalo nemogoče, še posebej ko gre za zasebno reproduciranje, ki ga opravljajo fizične osebe. Napredek tehnologije že vrsto let omogoča neomejeno, enostavno in poceni reprodukcijo zaščiteneh del vsakomur. Ob razvoju nove, cenovno dostopne digitalne tehnologije, s katero je mogoče reproducirati zaščitena dela tudi tako, da so po kvaliteti praktično enaka izvirniku, pa postaja še bolj pomembno, da ustvarjalci zaščiteneh vsebin za njihovo reproduciranje prejmejo primerno nadomestilo. Takšno nadomestilo imenujemo Nadomestilo za privatno in drugo lastno reproduciranje, podrobnosti v zvezi z njim pa določa Zakon o avtorski in sorodnih pravicah.

Pravica do nadomestila za privatno in drugo lastno reproduciranje je ena temeljnih pravic, ki izhajajo iz ustvarjalnosti. V večini držav sveta in evropske skupnosti sodi med najpomembnejše dohodke kolektivnih organizacij za zaščito avtorskih in sorodnih pravic. Prosto reproduciranje je ob nekaterih omejitvah dovoljeno fizičnim osebam, javnim arhivom, javnim knjižnicam, muzejem ter izobraževalnim in znanstvenim ustanovam (IPF, 2016b).

Nadomestila plačujejo proizvajalci naprav za tonsko in vizualno snemanje, proizvajalci naprav za fotokopiranje, proizvajalci praznih nosilcev zvoka ali slike, imetniki naprav, ki ponujajo odplačno fotokopiranje in uvozniki naprav in nosilcev, in sicer pri prvi prodaji ali uvozu :

- naprav za tonsko in vizualno snemanje,
- novih praznih nosilcev zvoka ali slike,
- novih naprav za fotokopiranje,
- in od fotokopij, narejenih za prodajo, in sicer mesečno glede na njihovo verjetno število.

Višina nadomestila, ki so jo dolžni plačevati uporabniki tokrat ni stvar dvopartitnih pogajanj, temveč je višino nadomestil z uredbo določila Vlada Republike Slovenije.

Tabela 5: Naprave za katere se plačuje nadomestilo za privatno in drugo lastno kopiranje v izbranih državah EU

Naprave (stanje november 2010)	Danska	Finska	Francija	Nemčija	Italija	Švedska	Španija
Avdio kasete	da	da	da		da	da	da
Hi-MD	da	da					
Mikro disketa			da				
Avdio CD-R	da	da	da	da	da	da	da
Avdio CD-RW	da	da	da	da	da	da	da
Podatkovni CD-R	da	da	da	da	da	da	da
Podatkovni DVD R	da	da	da	da	da	da	da
DVD ram	da	da	da	da	da	da	višina nadomestila še stvar pogajanj
Dvoplastni DVD	da	da		da	da	da	višina nadomestila še stvar pogajanj
Blu Ray	da	da		da	da		višina nadomestila še stvar pogajanj
HD-DVD	da				da		višina nadomestila še stvar pogajanj
DVHS			da				višina nadomestila še stvar pogajanj
MP3 spominske kartice	da		da	da	da	da	da
MP3 predvajalnik		da	da	višina nadomestila še stvar pogajanj	da	da	da
HDD MP3 predvajalnik, HiFi snemalnik, DVD snemalnik			da	da	da	da	da
PC trdi disk			da		da	da	
Minidisk	da	da	da		da	da	da
Mobilni telefoni			da	da	da		da
USB spominski ključki, Zunanji HDD, multimedia HDD	da			da	da		da
CD snemalnik avdio				da	da	da	da

se nadaljuje

Tabela 5: Naprave za katere se plačuje nadomestilo za privatno in drugo lastno kopiranje v izbranih državah EU

CD snemalnik IT				da	da	da	da
PC				da	da		
Drugo?	Video kasete	VHS kasete	Video kasete	Video snemalnik	Video kasete	TV HD vmesnik	VHS, video snemalnik

Vir: IFPI, PC levies – devices subject to levies, 2011.

2.1 Tarifni model, zbiranje nadomestil in distribucija

2.1.1 Tarifni model

Raziskava o nadomestilih za privatno in drugo lastno reproduciranje je opredelila štiri ločene modele določanja tarif (WIPO & Thuiskopie, 2016, str. 8), in sicer:

- model, v katerem nadomestilo za privatno in drugo lastno reproduciranje plačuje država (dejansko torej tarife ne obstajajo),
- zakonodajalec lahko določi tarife z uredbo ali katerim drugim aktom,
- model, v katerem se tarife določijo z neposrednimi pogajanja med imetniki pravic in uvozniki/proizvajalci,
- kombiniran model (kombinacija zadnjih dveh modelov).

V določenih državah vlada ali zakonodajalec predpiše od katerih produktov se nadomestilo plačuje in kateri so tisti, ki predstavljajo izjeme. Spet v drugih so sodišča ta, ki glede na zahteve imetnikov pravic odločajo o višini nadomestil. Tretjo varianto najdemo v državah, v katerih vlada vzpostavi posebna delovna telesa ali komisije, ki so zadolženi za izbiro produktov in določitev ustreznih tarif. Pogosto vlada ta posebna delovna telesa nastavi kot svetovalce vladi, ki je na koncu tista, ki določi primerna nadomestila.

Na splošno lahko rečemo, da poznamo dva prevladujoča sistema. V prvem primeru gre za direktno intervencijo države (zakonodajalec, ministrstvo, posebno delovno telo), v drugem pa za pogajanja med imetniki pravic (oziroma kolektivno organizacijo, ki ima dovoljenje za kolektivno upravljanje pravice do pravičnega nadomestila za tonsko ali vizualno snemanje varovanih del, ki se izvrši pod pogoji privatne ali druge lastne uporabe) in industrijo (uvozniki/proizvajalci).

Tarifa je včasih določena fiksno glede na velikost pomnilniškega medija (trdega diska, spominske kartice, ipd.), ponekod pa višino določijo glede na odstotek od prihodkov iz prodaje ali uvozno ceno posameznega medija. Češka, Latvija in Litva kombinirajo fiksno tarifo z odstotkom od prihodkov iz prodaje.

Tabela 6: Tarifni modeli in države njihove uporabe

Tarifni model	Države, v katerih je tarifni model v veljavi
Država plačuje nadomestilo (tarif ni)	Norveška, Španija, Finska (od jan. 2015)
Zakonodajalec določa tarife	Češka, Danska, Estonija, Finska (do 31. dec. 2014), Grčija, Italija, Litva, Norveška, Paragvaj, Poljska, Portugalska, Rusija, Slovaška, Slovenija, Turčija, ZDA
Pogajanja med imetniki pravic in uvozniki/proizvajalci	Avstrija, Hrvaška, Nemčija, Japonska
Tarife določi zakonodajalec ali vlada po predlogu imetnikov pravic ali pogajanjih med upravičenci v posebnem delovnem telesu, ki ga določi vlada	Belgija, Kanada, Francija, Madžarska, Latvija, Nizozemska, Romunija, Švedska, Švica

Vir: WIPO & Thuiskupie, *International survey on private copying*, 2016, str. 8.

Tabela 7: Pregled držav, ki uporabljajo odstotek kot osnovo za določanje tarife

Država	Nadomestilo (prazni nosilci in naprave)
Češka	Fiksna tarifa na prazne nosilce, 0,75 % do 3 % na naprave
Estonija	8 % na prazne nosilce, 3 % na naprave
Grčija	6 % na vse nosilce/ naprave
Japonska	3 % na prazne nosilce, 2 % na naprave (zgolj avdio naprave)
Latvija	4 % - 6 % na flash/prazne nosilce, fiksna tarifa na naprave
Litva	6 % na prazne nosilce, fiksna tarifa na naprave
Poljska	Variira od 0,05 % do 3 %
Romunija	3 % na prazne nosilce, 0,5 % na naprave
Rusija	1 % (na proizvodno ceno)
Slovaška	6 % na prazne nosilce, 3 % na naprave
ZDA	3 % na prazne nosilce, 2 % na naprave

Vir: WIPO & Thuiskupie, *International survey on private copying*, 2016, str. 9.

V tabeli 8 vidimo fiksne tarife v 14 državah za 8 standardiziranih vrst medijev in naprav med leti 2013 in 2015. V zadnji koloni najdemo povprečje vseh držav, v katerih se plačuje nadomestilo za določeno vrsto medija ali naprave. Iz same tabele jasno izhaja, da so fiksne tarife veliko večje v primeru naprav, kot praznih nosilcev. Finska je opustila pobiranje

oziroma plačevanje nadomestil s 01.01.2015 (nadomestilo sedaj plačuje direktno država). Ravno nasproten trend lahko opazimo pri Avstriji, Portugalski in Švedski, kjer se je število naprav od katerih se nadomestilo plačuje celo povečalo. Danes pobirajo zgolj določene države nadomestilo samo za prazne nosilce - medije. Kot je razvidno v tabeli 8 sta to zgolj Danska in Kanada. Nasprotno pa so Avstrija, Belgija, Hrvaška, Francija, Nemčija, Madžarska, Italija, Nizozemska in Švedska uvedle obveznost plačevanja nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje na veliko večino tako praznih nosilcev, kot naprav.

Tabela 8: Fiksna tarifa – 8 standardiziranih vrst medijev in naprav v letih 2013-2015(v evrih)

Leto	Mediji in naprave	Avstrija	Belgija	Kanada	Hrvaška	Danska	Finska	Francija	Nemčija	Madžarska	Italija	Nizozemska	Portugalska	Švedska	Švica	Povprečje
2013	CD (700 Mb)	0,2	0,1	0,2	0	0,3	0,2	0,4	0,1	0,1	0,2	0	0,1	0,1	0,1	0,1
	DVD (4.7 GB)	0,4	0,4		0	0,5	0,2	0,9	0,3	0,2	0,4	0	0,1	0,3	0,3	0,3
	Zunanji HDD (1 TB)	24	6,8		0,3		18	20	17	7,3	10	1		8,6		11
	MP3 Predvajalnik (8 GB)	6	2,5		1,8		7	12	5	13	6,4	2		0,9	4,2	5,6
	PC (500 GB)				0,8				17		2,4	5		8,6		6,8
	TV vmesnik (500 GB)	23	11		5,2		25	45	34	24	15	5		34	36	23
	Pametni telefon (16 GB)		2,5		1,3				8	36	16	0,9	5		2,8	9,1
Tablični rač. (16 GB)		2,5		1,8				8,4		1,9	5			2,3	3,7	
2014	CD (700 Mb)	0,2	0,1	0,2	0	0,3	0,2	0,4	0,1	0,1	0,1	0	0,1	0,1	0,1	0,1
	DVD (4.7 GB)	0,4	0,4		0	0,5	0,2	0,9	0,3	0,2	0,2	0	0,1	0,3	0,3	0,3
	Zunanji HDD (1 TB)	15	6,8		0,3		18	20	17	7,3	10	1		8,6		10
	MP3 Predvajalnik (8 GB)	6	2,5		1,8		7	12	5	13	6,4	2		3	3,9	5,7
	PC (500 GB)	12			0,8				13		5,2	5		8,6		7,5
	TV vmesnik (500 GB)	20	11		5,2		25	45	34	19	15	5		34	32	22

se nadaljuje

Tabela 8: Fiksna tarifa – 8 standardiziranih vrst medijev in naprav v letih 2013-2015 (v evrih)

Leto	Mediji in naprave	Avstrija	Belgija	Kanada	Hrvaška	Danska	Finska	Francija	Nemčija	Madžarska	Italija	Nizozemska	Portugalaska	Švedska	Švica	Povprečje
2014	Pametni telefon (16 GB)	18	2,5		1,3			8	36	11	4	5			2,9	9,8
	Tablični rač. (16 GB)	12	2,5		1,8			8,4	15	11	4	5		1,7	2,3	6,4
2015	CD (700 Mb)	0,2	0,1	0,2	0	0,3		0,4	0,1	0,1	0,1	0	0,1	0,1	0,1	0,1
	DVD (4.7 GB)	0,4	0,4		0	0,5		0,9	0,3	0,2	0,2	0	0,1	0,3	0,3	0,3
	Zunanji HDD (1 TB)	15	6,8		0,4			20	17	6,7	10	0,7	4	8,6		8,9
	MP3 predvajalnik (8 GB)	6	2,5		1,8			12	5	13	6,4	1,4	1,6	3	4,5	5,2
	PC (500 GB)	12			0,8				13		5,2	3,5	2	8,6		6,5
	TV vmesnik (500 GB)	20	11		5,2			45	34	19	15	3,5	8	34	37	21
	Pametni telefon (16 GB)	18	2,5		1,3			8	36	10	4	3,5	1,9		1,2	8,7
	Tablični rač. (16 GB)	12	2,5		1,3			8,4	15	10	4	3,5	1,9	1,7	2,3	5,7

Vir: WIPO & Thuiskupie, *International survey on private copying*, 2016, str. 9-10.

2.1.2 Zbiranje nadomestil

Kolektivna organizacija, ki ima dovoljenje za kolektivno upravljanje pravice do pravičnega nadomestila za tonsko ali vizualno snemanje varovanih del, ki se izvrši pod pogoji privatne ali druge lastne uporabe, je dolžna ta nadomestila tudi zbirati. V upravnem odboru, oziroma vodstvu take kolektivne organizacije, morajo biti predstavniki vseh imetnikov pravic, ki vključujejo avtorje, izvajalce, producente in mnoge druge.

V skoraj vseh državah opravlja zbiranje nadomestil ena kolektivna organizacija, kateri so dolžni uvozniki in proizvajalci redno sporočati število proizvedenih ali uvoženih naprav in medijev. V določenih državah, npr. Češka, Grčija in Slovaška, imajo več kolektivnih organizacij, ki vsaka zbira delež nadomestila za privatno in drugo lastno reproduciranje zgolj za posamezno kategorijo upravičencev.

2.1.3 Distribucija

Nekatere kolektivne organizacije zbrana nadomestila razdelijo direktno posameznim upravičencem. Kljub temu, da teh primerov ni malo, pa večina kolektivnih organizacij, ki imajo dovoljenje za zbiranje nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje, zbrana sredstva razdeli dalje posameznim kolektivnim organizacijam posameznih kategorij upravičencev (avtorjem, izvajalcem, producentom), ki izvršijo nadaljnjo distribucijo sredstev med individualne upravičence.

Razdelitev se ponavadi opravi na podlagi ključa, ki ga določijo ali kolektivne organizacije ali vlada z uredbo. Kjer ključ oziroma odstotek, ki pripada posamezni kategoriji upravičencev določijo imetniki pravic sami, se le-te določi s pogajanjem. V določenih državah mora dogovor potrditi tudi vlada.

Ponavadi se zbrana sredstva najprej razdelijo na posamezne kategorije. V primeru Slovenije so to kolektivne organizacije avtorjev, izvajalcev, proizvajalcev fonogramov in filmskih producentov. Največkrat so podlaga za razdelitev zbranih sredstev raziskave trga na podlagi katerih se oceni odstotek uporabe določenih varovanih del. Ker večina naprav postaja večfunkcionalnih in se lahko veliko več del digitalizira in na ta način tudi kopira, postane bistven podatek tudi obnašanje uporabnikov teh naprav. V nekaterih državah, npr. Švica, že poznajo prilagojeno delitev zbranih sredstev, ki se delijo na podlagi vrste naprave ali medija, za katera so bila zbrana, in na podlagi obnašanja uporabnikov, ki te naprave ali sredstva uporabljajo.

V večini držav poznajo t.i. **kulturne ali socialne sklade**. Gre za posebne sklade, v katere se vplačajo sredstva zbrana iz naslova nadomestil za privatno kopiranje. Ponavadi se v te sklade odvede 30 odstotkov vseh zbranih sredstev. Izjema je Turčija, kjer se v posebne sklade odvedejo kar vsa zbrana nadomestila, torej 100 odstotkov, vsa ta sredstva pa so na voljo turškemu ministrstvu za kulturo za namene spodbujanja kulture. Sredstva zbrana v posebnih skladih se namenjajo za spodbujanje ustvarjalnosti ali pokojninske sklade imetnikov pravic. Dober primer pokojninskih skladov je npr. Nemčija, kjer imetniki pravic ob upokojitvi prejmejo znaten del pokojnine iz tega naslova.

Seveda je tudi na tem področju Slovenija velika izjema, kajti posebni skladi, ki so jih nekatere kolektivne organizacije poizkusile oblikovati iz nerazdeljenih sredstev, torej sredstev, ki niso bila razdeljena, ker upravičenci niso znani, so se URSIL-u zdeli sporni in so jih dovolili šele po nešteti zagotovilih, da vsi upravičenci prejmejo svoj denar in šele po preteku petih let zastaralne dobe se lahko v promocijske sklade odvede denar, ki je ostal nerazdeljen, ker upravičenci niso znani. Med idejami o porabi teh sredstev, pa se je znašla celo ta, da bi nerazdeljeni denar morale kolektivne organizacije nakazati kar Uradu za intelektualno lastnino, ki bi sredstva porabil za svoje delovanje. Torej predlog javne inštitucije, financirane v okviru Ministrstva za gospodarstvo, ki predlaga, da se denar, zbran

kot nadomestilo za uporabo zasebne avtorske lastnine, porabi za delovanje javne institucije. Tako sramoten predlog, da so ga izredno hitro umaknili iz predloga sprememb Zakona o avtorski in sorodnih pravicah.

Tabela 9: Odstotek sredstev zbranih iz naslova privatnega reproduciranja, ki se nameni za socialne in kulturne sklade

Država s socialnimi in kulturnimi skladi	Odvedeno v posebne sklade	Določen z
Avstrija	50	Zakon
Burkina Faso	50	Zakon
Hrvaška	30	Zakon, Imetniki glasbenih pravic
Češka	0	Imetniki pravic
Danska	30	Zakon
Estonija	10	Zakon
Finska	50 (video), 35 (avdio)	Zakon
Francija	25	Zakon
Madžarska	7 (nacionalni kulturni sklad) 3 (Artisjus fund)	Zakon, Imetniki pravic
Italija	50 (video)	Izvajalci
Japonska	20	Zakon
Latvija	10	Glasbeni avtorji
Litva	25	Zakon
Nizozemska	max. 15	Imetniki pravic
Nigerija	10	Zakon
Paragvaj	10	Zakon, Imetniki pravic
Poljska	Da (dogovor med imetniki pravic)	Imetniki pravic
Portugalska	20	Zakon
Rusija	max. 20	Zakon, Imetniki pravic
Švica	10	Imetniki pravic
Turčija	100	Zakon

Vir: WIPO & ThuisKupie, International survey on private copying, 2016, str. 13.

2.2 Urejenost področja v tujini

Severna Amerika – Sistem zbiranja nadomestil za privatno kopiranje obstaja tako v Kanadi, kot v Združenih državah Amerike (v nadaljevanju ZDA), čeprav sta sistema veliko bolj omejena, kot tisti v evropskih državah. Kanadska kolektivna organizacija za privatno kopiranje lahko zbira nadomestila zgolj iz prodaje in uvoza avdio naprav. V ZDA imajo ravno tako zelo omejen sistem zbiranja nadomestil.

Južna Amerika – Sistem uveljavljanja nadomestil iz privatnega reproduciranja obstaja v Paragvaju, Ekvadorju in Peruju.

Afrika – Sistem obstaja v Burkini Faso, Nigeriji, Slonokoščeni obali in Maroku, medtem ko je Senegal v fazi vzpostavljanja delujočega sistema.

Azija – Razen na Japonskem in v Južni Koreji nobena druga država v Aziji nima vzpostavljenega sistema zbiranja nadomestil iz privatnega reproduciranja.

Evropa – Velik izziv za učinkovito uveljavljanje nadomestil iz naslova privatnega reproduciranja predstavlja globalizacija uporabe varovanih del in seveda uporaba v digitalnem okolju. Zakonodaja se v določenih državah veliko lažje spreminja in prilagaja hitro spreminjajočemu se okolju, kot se to dogaja drugje.

2.3 Stanje v Sloveniji

Danes v Sloveniji višino nadomestila za privatno in drugo lastno reproduciranje določa uredba iz leta 2006. Od leta 2006 se uredba ni usklajevala z gibanjem cen na drobno in novimi oblikami reproduciranja zaščitene del, ki jih je prinesel razvoj tehnologije. Prvič je višino zneskov nadomestil Vlada Republike Slovenije določila leta 1998, že takrat zastrašujoče nizko, rezultati neučinkovitega uveljavljanja te uredbe pa so obenem vrsto let upravičencem prinašali katastrofalno nizko raven nadomestil. Takšna ureditev še danes povzroča materialno škodo tujim upravičencem in resno ogroža obstoj domače diskografije, glasbene ustvarjalnosti in poustvarjalnosti. Prvo spremembo uredbe iz leta 1998 je URSIL predlagal leta 2002, drugo pa konec julija 2004. Obakrat je uredba ostala nespremenjena, potem ko so uvozniki in proizvajalci praznih nosilcev zvoka in naprav za snemanje in presnemavanje v sredstvih javnega obveščanja ogorčeno zagotavljali, da so že brez plačila nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje v katastrofalnem poslovnem položaju in da s predlogom nove uredbe ne soglašajo (IPF, 2016b).

Julija 2005 je URSIL objavil raziskavo z naslovom : Poročilo o tržni raziskavi analize uporabe praznih digitalnih nosilcev zvoka ali slike in digitalnih naprav (URSIL, 2005). Raziskava potrjuje domneve Zavoda IPF in ovrže glavni argument predstavnikov

gospodarstva, da naj prazni nosilci in snemalne naprave v največji meri ne bi bili namenjeni presnemavanju avtorsko zaščitene del:

»Anketirani uporabniki posameznih digitalnih naprav jih večinoma uporabljajo za reproduciranje avtorsko varovanih del. Povprečni delež uporabe različnih digitalnih naprav za reproduciranje le teh je med uporabniki digitalnih naprav 81%, medtem ko je delež uporabe digitalnih naprav za reproduciranje del, ki niso avtorsko varovana 25%. Med četrtino anketirancev, ki uporabljajo vsaj eno vrsto digitalnih naprav skoraj vsi oz. 91% uporabljajo prazne CD-je, 58% prazne DVD-je, nekaj več kot polovica osebne računalnike (računalniške trde diske), 16% prazne spominske kartice in prav toliko prazne MD-je. Na CD-je se v največji meri shranjuje avtorsko varovana glasba (89%). Na DVD-je se večinoma shranjujejo avtorsko varovani filmi, na spominske kartice pa lastne fotografije. Povprečni uporabnik praznih CD-jev porabi na mesec približno 11 CD-jev, od tega 7 za reproduciranje avtorsko varovanih del. Uporabniki, ki uporabljajo DVD-je, porabijo na mesec v povprečju 5 DVD-jev, od tega 4 za reproduciranje avtorsko varovanih del.«

89 % uporaba praznih CDR-jev za presnemavanje avtorsko varovane glasbe je osupljiva v primerjavi z državami EU.

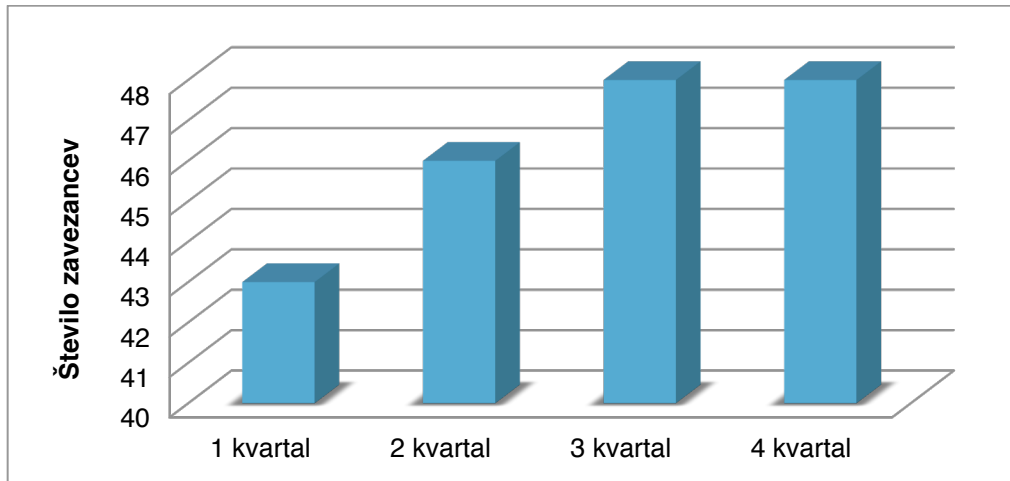
Tabela 10: Odstotek uporabe praznih CDR-jev za presnemavanje avtorsko varovane glasbe v EU

Država	Odstotek uporabe praznih CDR-jev za presnemavanje avtorsko varovane glasbe
Avstrija	43,5
Danska	78
Finska	46
Francija	67
Nemčija	47
Italija	20
Nizozemska	30
Švedska	79
Velika Britanija	50

V Sloveniji je nadomestilo za privatno in drugo lastno reproduciranje v letih 2008 in 2009 uveljavljal IPF. Ker pred tem dovoljenje za uveljavljanje omenjenega nadomestila še ni bilo podeljeno, IPF ni razpolagal z nobenimi podatki o proizvodnji ali uvozu naprav in nosilcev za privatno reproduciranje. Tako je v letu 2008 ob zaključku vsakega četrletja IPF na naslove 260 potencialnih zavezancev za plačilo nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje poslal pozive k oddaji poročil o proizvodnji, uvozu ali vnosu naprav in nosilcev, namenjenih privatnemu reproduciranju. 71 pravnih oseb je do konca marca 2008

sporočilo, da niso zavezanci za plačilo omenjenega nadomestila. 143 potencialnih zavezancev se do konca leta 2008 na pozive ni odzvalo, zato je IPF po končani individualni obravnavi vsakega primera posebej začel ustrezne sodne in druge postopke.

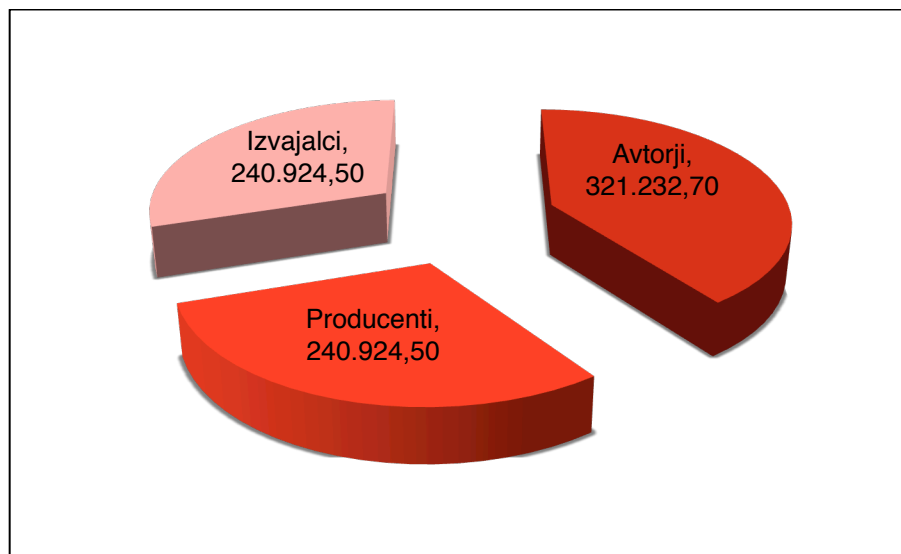
Slika 1: Število zavezancev v letu 2008

V letu 2008 je bilo za delitev med kolektivne organizacije upravičencev zbranih 803.081,81 EUR. Na dan 31.03.2009 so znašale neporavnane obveznosti 45.905,88 EUR. Skladno z določili ZASP je bilo posamezni kategoriji upravičencev namenjenih:

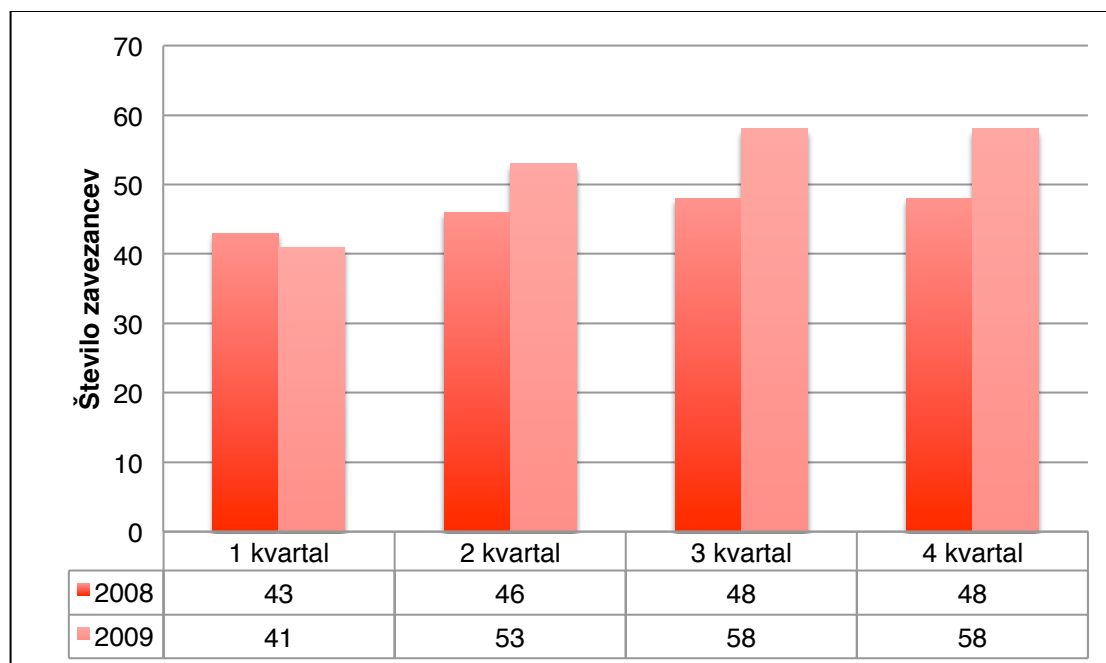
- avtorjem 321.232,70 EUR (40 %);
- producentom 240.924,50 EUR (30 %);
- izvajalcem 240.924,50 EUR (30 %).

Slika 2: Prikaz delitve zbranih nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje za leto 2008 (v EUR)

V letu 2009 je IPF nadaljeval s pozivanjem zavezancev za plačilo nadomestila za privatno in drugo lastno reproduciranje. Večina se jih tudi v tem letu ni odzvala. IPF je ugotovil, da obstaja utemeljena domneva, da večina pozvanih subjektov navkljub registrirani dejavnosti ne posluje na način, ki bi jih zavezoval k plačilu omenjenega nadomestila. V sedmih primerih pa je IPF ugotovil, da gre za zavezance, ki zagotovo izpolnjujejo zakonske pogoje za plačevanje. Ti primeri so bili predani Tržemu inšpektoratu Republike Slovenije. Vsi ti zavezanci so se kasneje odvali na poziv in poravnali obveznosti za leto 2009.

Slika 3: Število poročil zavezancev v letu 2009 v primerjavi z letom 2008

V letu 2009 so se posledice gospodarske krize odrazile tudi na višini zbranih nadomestil, ki so bila v letu 2009 za 12,71 odstotka nižja kot v enakem obdobju v letu 2008. Na letni ravni je IPF zbral 982.747,20 EUR nadomestil. Po odbitju stroškov, povezanih z uveljavljanjem nadomestil, ki niso presegla 10 odstotkov zbranih sredstev, je za delitev med kolektivne organizacije ostalo 737.060,66 EUR.

Že takrat je IPF predvidel več nujno potrebnih ukrepov, ki naj bi zagotovili bolj dosledno in učinkovito delovanje pooblaščenih kolektivnih organizacij. Do podobnih ugotovitev so prišli tako upravičenci kot zavezanci za plačilo nadomestil:

- tarifni zneski so bili v letu 2006 ponekod določeni nesorazmerno,
- primanjkuje učinkovitih mehanizmov kontrole in sankcij, ki bi zagotavljali doslednost pri zbiranju nadomestil,
- v Sloveniji ne obstaja verodostojni in ažurni register potencialnih zavezancev za plačilo nadomestil,
- pomanjkanje odziva s strani Tržnega inšpektorata Republike Slovenije,

- občasno posodabljanje uredbe o zneskih nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje s strani Vlade Republike Slovenije nikakor ne sledi razmeram na dinamičnem trgu novih tehnologij.

Danes višino nadomestila še vedno ureja uredba iz leta 2006. Vendar višina danes niti ni bistvena, kajti že od leta 2009 na območju Slovenije nihče nima dovoljenja za zbiranje nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje. URSIL kljub večkratnim pozivom vseh kolektivnih organizacij, ki delujejo na področju Slovenije, ni nikomur podelil ne začasnega ne stalnega dovoljenja za uveljavljanje navedenega nadomestila. Vloženih je bilo več vlog za podelitev dovoljenja. Pogoji, ki jih je zahteval URSIL, so se spreminjali skoraj vsakodnevno. Leta 2014 je URSIL postavil pogoj, da se morajo vse kolektivne organizacije dogovoriti, kdo bo zbiral in kako bodo delile zbrana nadomestila. Ko so kolektivne organizacije izpolnile tudi te pogoje, so se zaposlene na URSIL-u ponovno domislile novih in novih pogojev, ki so bili razlog, da se dovoljenje ne podeli (absurdnost zahtev predstavlja npr. mnenje, da obstaja verjetnost, da cirkuški artisti, ki še nimajo svoje kolektivne organizacije, zato ne bodo dobili plačanega svojega deleža nadomestil iz naslova nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje). Predlog kolektivnih organizacij, da naj povedo o kolikšnem znesku govorijo, da bodo kolektivne organizacije vsakokratni znesek deponirale pri odvetniški pisarni, očitno ni bil dovolj, da bi se lahko premaknila uradniška logika. Kljub neobstoju dovoljenja za uveljavljanje nadomestila za privatno in drugo lastno reproduciranje, pa uvozniki naprav in pomnilnih medijev niso imeli nobenih zadržkov, da bi cene, ki so jih tako pompozno dvignili ob podelitvi dovoljenja IPF (torej obvezi plačevanja t.i. BTL) in se hkrati sklicevali, da bo plačevanje omenjenega nadomestila spravilo industrijo na kolena, te cene sedaj spustili. Cene so ostale na isti ravni, kljub temu, da imetniki pravic izpad dohodka iz naslova nadomestila za privatno in drugo lastno reproduciranje ocenjujejo na več milijonov evrov na letni ravni.

2.4 Primerjava prihodkov med Slovenijo in tujino in trendi v prihodnosti

V Sloveniji je nadomestilo za privatno in drugo lastno reproduciranje v letih 2008 in 2009 uveljavljal IPF. Ker pred tem dovoljenje za uveljavljanje omenjenega nadomestila še ni bilo podeljeno, IPF ni razpolagal z nobenimi podatki o proizvodnji ali uvozu naprav in nosilcev za privatno reproduciranje. Tako je v letu 2008 ob zaključku vsakega četrtertletja IPF na naslove 260 potencialnih zavezancev za plačilo nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje poslal pozive k oddaji poročil o proizvodnji, uvozu ali vnosu naprav in nosilcev, namenjenih privatnemu reproduciranju. 71 pravnih oseb je do konca marca 2008 sporočilo, da niso zavezanci za plačilo omenjenega nadomestila. 143 potencialnih zavezancev se do konca leta 2008 na pozive ni odzvalo, zato je IPF po končani individualni obravnavi vsakega primera posebej začel ustrezne sodne in druge postopke

Primerjavo prihodkov v Sloveniji in tujini bom predstavil na podlagi podatkov raziskave WIPO in nizozemske kolektivne organizacije za zbiranje nadomestil iz privatnega in drugega lastnega reproduciranja Thuiskopie (WIPO & Thuiskopie, International survey on private copying, 2016).

Tabela 11: Skupni prihodki iz naslova nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje med leti 2007-2010 (v EUR)

Država	2007	2008	2009	2010
Avstrija	16.413.000	13.213.000	11.699.000	9.907.000
Belgija	20.081.280	15.608.627	13.120.350	27.020.734
Burkina Faso	ni podatka	ni podatka	ni podatka	686.122
Kanada	20.206.899	18.152.725	14.722.957	11.764.034
Hrvaška	284.624	1.380.286	1.944.318	1.602.780
Češka	5.224.634	8.810.308	7.394.248	2.854.806
Danska	5.352.136	5.860.862	5.382.158	5.043.243
Estonija	283.452	228.5	120.096	ni podatka
Finska	15.566.656	12.030.920	8.799.293	6.478.600
Francija	163.402.714	166.932.996	172.361.311	188.737.396
Nemčija	148.841.000	127.338.000	289.978.000	244.021.000
Grčija	22.894	524.486	153.055	778.200
Madžarska	11.539.681	8.476.274	8.942.092	9.485.541
Italija	70.956.045	61.662.334	44.527.702	51.802.831
Japonska	16.904.865	21.090.642	19.084.892	25.360.171
Latvija	812.193	601.625	358.426	203.761
Litva	84.423	801.65	711.011	102.534
Nizozemska	19.249.000	17.010.000	14.885.000	10.820.000
Norveška	ni podatka	ni podatka	4.954.248	5.215.686
Poljska	4.290.581	4.906.569	2.508.799	1.891.712
Portugalska	5.752.919	4.594.998	3.633.984	2.359.418
Romunija	ni podatka	302.242	502.789	970.012
Rusija	-	-	-	952.484
Slovaška	903.677	977.373	621.116	691.843
Slovenija	-	803.081	737.060	-
Španija	40.706.047	59.992.342	79.080.032	82.176.345
Švedska	19.136.070	14.403.548	12.609.229	9.889.162
Švica	11.952.060	22.433.306	16.133.395	11.827.635

Vir: WIPO & Thuiskopie, International survey on private copying, 2016, str. 14.

Tabela 12: Skupni prihodki iz naslova nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje v EUR med leti 2011-2014

Država	2011	2012	2013	2014
Avstrija	7.838.000	5.787.000	5.985.447	6.303.356
Belgija	24.252.413	23.827.891	24.405.986	32.406.669
Burkina Faso	1.181.691	895.817	ni podatka	ni podatka
Kanada	7.936.679	6.405.325	4.586.876	3.514.089
Hrvaška	1.252.109	1.042.851	1.153.765	1.116.122
Češka	3.178.417	3.369.593	3.354.478	3.524.442
Danska	4.579.148	4.482.595	4.170.108	3.833.572
Estonija	ni podatka	24.883	23.993	9.438
Finska	5.428.400	7.073.300	6.407.100	4.878.300
Francija	192.780.541	173.877.725	226.448.000	228.293.000
Nemčija	14.782.000	74.117.000	102.546.000	281.204.000
Grčija	1.182.717	245.699	297.665	336.654
Madžarska	10.326.534	12.570.229	19.468.925	27.950.012
Italija	84.009.114	71.738.387	67.086.699	77.986.505
Japonska	25.489.320	8.859.631	1.493.998	253.611
Latvija	223.141	207.989	267.481	437.866
Litva	102.534	1.972.906	2.642.206	2.808.503
Nizozemska	9.210.000	5.376.000	30.831.000	35.795.000
Norveška	5.372.549	5.675.556	5.438.514	5.074.137
Poljska	1.881.498	1.642.848	2.118.237	1.531.470
Portugalska	2.292.392	1.179.084	880.49	680.209
Romunija	1.541.873	2.001.662	2.533.338	3.370.395
Rusija	17.094.833	27.276.782	80.478.162	52.543.705
Slovaška	382.748	433.088	409.899	700.702
Slovenija	-	-	-	-
Španija	61.709.742	5.000.000	5.000.000	5.000.000
Švedska	8.405.433	6.601.037	10.985.056	13.066.866
Švica	8.308.485	6.536.730	5.934.799	11.467.428

Vir: WIPO & Thuiskupie, International survey on private copying, 2016, str. 14.

Tabela 13: Rast ali padec prihodkov iz zbranih nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje (v odstotkih)

Država	2007-2014	2013-2014
Avstrija	- 62	5
Belgija	61	33
Kanada	- 83	- 23
Hrvaška	292	- 3
Češka	- 33	5
Danska	- 28	- 8
Estonija	- 97	-61
Finska	- 69	- 24
Francija	40	1
Nemčija	89	174
Grčija	1370	13
Madžarska	142	44
Italija	10	16
Japonska	- 98	- 83
Latvija	- 46	64
Litva	3227	6
Nizozemska	86	16
Norveška	ni podatka	- 7
Poljska	- 64	- 28
Portugalska	- 88	- 23
Romunija	ni podatka	33
Rusija	ni podatka	- 35
Slovaška	- 22	71
Slovenija	0	0
Španija	- 88	0
Švedska	- 32	19
Švica	- 4	93
Skupaj	35	31
Skupaj EU	33	41

Vir: WIPO & Thuiskupie, International survey on private copying, 2016, str. 15.

Iz vseh treh predstavljenih tabel lahko opazimo bistveno razliko med Slovenijo in ostalim svetom. Medtem, ko v večini sveta uveljavljajo in uporabniki plačujejo nadomestila za privatno in drugo lastno reproduciranje, so prihodki iz te postavke v Sloveniji še vedno 0 EUR. Še vedno torej ni bilo podeljeno dovoljenje in nihče ne zbira nadomestil iz tega naslova. V večini t.i. zahodne Evrope je opazen trend povečevanja prihodkov, dočim bivša vzhodna Evropa in ostali svet kažeta večinoma na umirjanje trenda rasti prihodkov iz tega naslova ali celo upad. Velike razlike se pojavljajo na primer v deželah, kjer nadomestilo za privatno in drugo lastno reproduciranje plačuje direktno država (npr. Finska).

Kot je razvidno so se celotni prihodki dvignili s 598 milijonov EUR v letu 2007 na 804 milijone EUR v letu 2014. V letih 2009, 2013 in 2014 smo pričali velikemu dvigu prihodkov, v letu 2011 pa bistvenemu znižanju prihodkov iz naslova nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje. Največji padec lahko vidimo v primeru Nemčije, ki je bila v letih 2009, 2010 in 2014 prva po višini zbranih nadomestil, v letu 2011 pa so zbrali zgolj 15 milijonov EUR, predvsem zaradi sporov glede zakonodaje, ki ureja plačevanje nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje. Pomembne odklone lahko opazimo tudi pri Španiji, Rusiji in Nizozemski. Na Nizozemskem je padec prihodkov rezultat bistvenih sprememb v zakonodaji in restrukturiranju modela zbiranja nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje, ki je pomenil neposredno opuščanje plačevanja nadomestil za prazne nosilce, vendar hkrati vključil veliko novih modernih naprav za snemanje in zapis varovanih del. V Španiji pa so tarifni model zamenjali z modelom, v katerem država plačuje nadomestila, ki so ravno zaradi tega zelo upadla. Prihodki večinoma zelo variirajo tudi v manjših državah.

Tabela 14: Podatki o zbranih nadomestil v posameznih kvartalih v letih 2008 in 2009, ko je IPF imel začasno dovoljenje za zbiranje nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje

	2008		2009		Sprememba (v odstotkih)
	Število nosilcev/ naprav	Obračun (z DDV) (v EUR)	Število nosilcev/ naprav	Obračun (z DDV) (v EUR)	
1 kvartal	233.109	203.770,02	260.981	229.691,42	11,29
2 kvartal	234.448	301.740,70	286.801	184.078,82	- 63,92
3 kvartal	426.640	323.178,76	379.925	254.627,52	- 26,92

se nadaljuje

Tabela 14: Podatki o zbranih nadomestil v posameznih kvartalih v letih 2008 in 2009, ko je IPF imel začasno dovoljenje za zbiranje nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje

	2008		2009		Sprememba (v odstotkih)
	Število nosilcev/ naprav	Obračun (z DDV) (v EUR)	Število nosilcev/ naprav	Obračun (z DDV) (v EUR)	
4 kvartal	561.705	301.560,37	427.783	314.349,44	4,44
Skupaj	1.455.902	1.125.862,84	927.707	982.747,20	- 12,71

Vir: Poročilo Zavoda IPF o zbiranju in delitvi nadomestil za privatno reproduciranje v letu 2009, str. 39.

3 ENOTNO ZBIRANJE NADOMESTIL (ENOTNA POLOŽNICA)

Kolektivne organizacije so nastale predvsem zato, ker vsak posamezni imetnik avtorskih ali sorodnih pravic cene in dovoljenja za uporabo svojih del ne more dogovarjati z vsakim uporabnikom posebej. Četudi predpostavimo, da bi se vsak imetnik lahko pogajal z vsakim posameznim uporabnikom, bi bilo to časovno in finančni izredno zahtevno. Ravno tukaj naletimo na predpostavko, da morajo biti kolektivne organizacije pri opravljanju svojega posla stroškovno učinkovite.

Ali to pomeni, da morajo zadostiti zakonskemu minimumu, ki predvideva, da lahko stroški znašajo največ 30% višine zbranih nadomestil?

Odgovor vseh imetnikov pravic bi moral biti soglasen NE. Kolektivna organizacija mora biti stroškovno učinkovita, delovati mora na stroškovno učinkovit način, s čim manjšimi stroški mora zbrati nadomestila in za razdelitev le-teh mora porabiti čim manj denarja.

Kot so v študiji Sinergijski učinki enotnega zbiranja nadomestil pri uveljavljanju avtorske in sorodnih pravic ugotovili avtorji študije Hočever, Požnel in Obradović (Hočever et al., 2014, str. 12–14), so kolektivne organizacije v Republiki Sloveniji še vedno dokaj neučinkovite v primerjavi s tujino. Precejšnje rezerve obstajajo v načinu organiziranosti, s katerim bi se lahko prihranilo veliko sredstev in tako izboljšalo stroškovno učinkovitost.

Avtorji študije so primerjali 4 kolektivne organizacije, ki imajo podobne uporabnike in s tem tudi podoben obseg poslovanja na posameznih segmentih uporabnikov.

Tabela 15: Dovoljenja kolektivnih organizacij za zbiranje nadomestil

	GLASBA		FILM	LITERATURA
UPORABNIKI	K.O. 1	K.O. 2	K.O. 3	K.O. 4
Kabelska retransmisija	DA	DA	DA	DA
Mali uporabniki	DA	DA	NE	DA
Prireditve	DA	DA	NE	DA
Radiodifuzija	DA	DA	NE	DA
Privatna reprodukcija	DA	DA	DA	DA

Vir: Hočevar et al., Sinergijski učinki enotnega zbiranja nadomestil pri uveljavljanju avtorske in sorodnih pravic, 2014, str. 4.

Iz zgornje tabele je razvidno, da kolektivni organizaciji, ki pokrivata področje glasbe ter kolektivna organizacija, ki pokriva področje literature, zbirajo nadomestila od vseh petih vrst uporabnikov, kolektivna organizacija, ki deluje na področju filma, pa nadomestila zbira samo od uporabnikov kableske retransmisije ter privatne reprodukcije.

Na vseh področjih, kjer se uporabniki kolektivnih organizacij prekrivajo, nastajajo dejansko stroški, ki so skupni vsem štirim kolektivnim organizacijam. Razmislek v smeri združevanja procesov na področju zbiranja nadomestil za uporabo varovanih del je vsekakor smiseln in upravičen, predvsem s posledično večjo stroškovno učinkovitostjo delovanja področja kot celote. Optimizacija poslovanja in združevanje določenih procesov bi posledično pripeljala do večje učinkovitosti poslovanja, s tem pa neposredno tudi do večje delilne mase, ki bi se odražala na večjih izplačilih upravičencem.

Izhodišča in ideje na katerih so snovalci zasnovali študijo so bile sledeče:

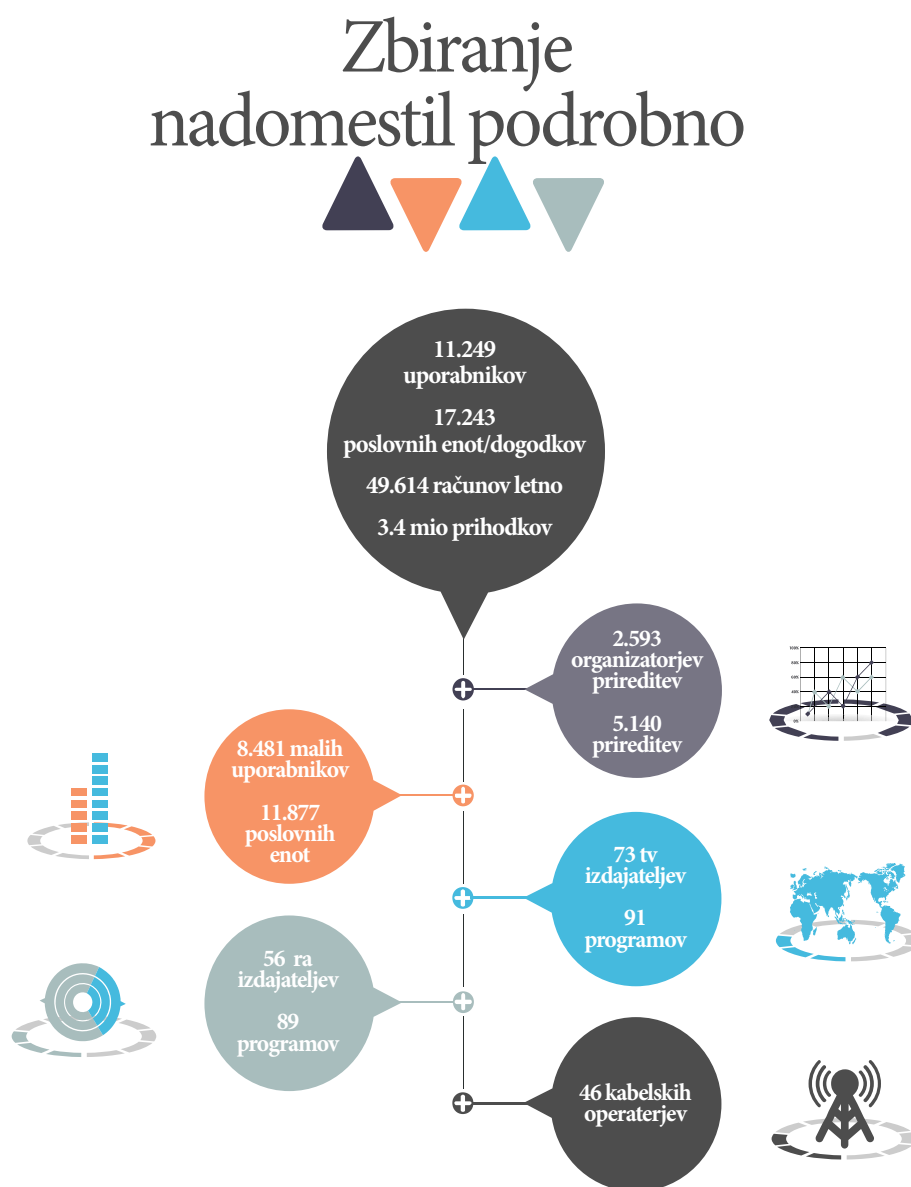
- skupna položnica oz. »paketna prodaja« (skupno zbiranje nadomestil, večja plačilna disciplina, plačilo vseh pravic naenkrat, itd.),
- boljša detekcija uporabnikov preko baz uporabnikov vseh štirih kolektivnih organizacij,
- manjši obseg administracije zaradi združevanja procesov in s tem manjši stroški (ocene delovnih ur, knjižbe računovodskega servisa, število faktur, manjša tarifa računovodskega servisa, itd.),
- manjši stroški odvetniških storitev kot posledica skupnih opominov in izterjav,
- združitev terenskih kontrol preko skupnih kontrolorjev,
- združitev sodnih procesov (vsem štirim organizacijam so namreč skupni),

- prepričati imetnike pravic za skupno zbiranje (in s tem večji izkoristek oz. izplen),
- primer dobre prakse zbiranja sredstev iz naslova privatne reprodukcije,
- ostali sinergijski učinki.

3.1 Stroškovna učinkovitost kolektivnih organizacij

Stroškovno učinkovitost tujih kolektivnih organizacij so avtorji študije preverili na kolektivnih organizacijah iz Avstrije, Danske, Nemčije, Nizozemske, Švedske in Švice.

Slika 4: Proces zbiranja nadomestil na primeru IPF

Vir: IPF, Infografike, interno gradivo, 2016a.

Tabela 16: Stroškovna učinkovitost tujih kolektivnih organizacij za leti 2011 in 2012

Operativni strošek kot odstotek celotnih prihodkov					
Država	Organizacija	Koga zastopajo?	Kaj zajemajo njihovi stroški?	2012	2011
Avstrija	AKM	Avtorje	Zbiranje, delitev	13,90	14,50
Avstrija	LSG	Proizvajalce fonogramov, izvajalce	Zbiranje, delitev	24,31	-
Danska	KODA	Avtorje	Zbiranje, delitev	6,20	5,80
Nemčija	GEMA	Avtorje	Zbiranje, delitev	15,60	14,90
Nizozemska	SENA	Proizvajalce fonogramov, izvajalce	Delitev	25,78	15,08
Nizozemska	BUMA/ STEMRA	Avtorje	Delitev	5,10	15,06
Švedska	COPYSWEDE	Avtorje, proizvajalce fonogramov, izvajalce, avdio-video, gledališče, literarna sfera (vendar samo za kabelske operaterje, prenos preko satelita, privatno reproduciranje)	Zbiranje	1,80	2,00
Švica	SIUSA	Avtorje	Zbiranje, delitev	15,04	13,77

Vir: Hočevar et al., Sinergijski učinki enotnega zbiranja nadomestil pri uveljavljanju avtorske in sorodnih pravic, 2014, str. 11.

Dejstvi, ki ju moramo vzeti v ozir, ko primerjamo stroškovno učinkovitost slovenskih kolektivnih organizacij v primerjavi s tujino sta krajša tradicija uveljavljanja pravic in bistveno višja plačilna nedisciplina kot v državah, s katerimi se izvaja primerjava (dodatni sodni stroški in majhnost trga, kar se odraža v višjih stroških obratovanja na vsakega izmed

uporabnikov (ekonomija obsega)). Posledično je zaradi majhnosti slovenskega trga poslovanje na enoto dražje.

Tabela 17: Stroškovna učinkovitost slovenskih kolektivnih organizacij

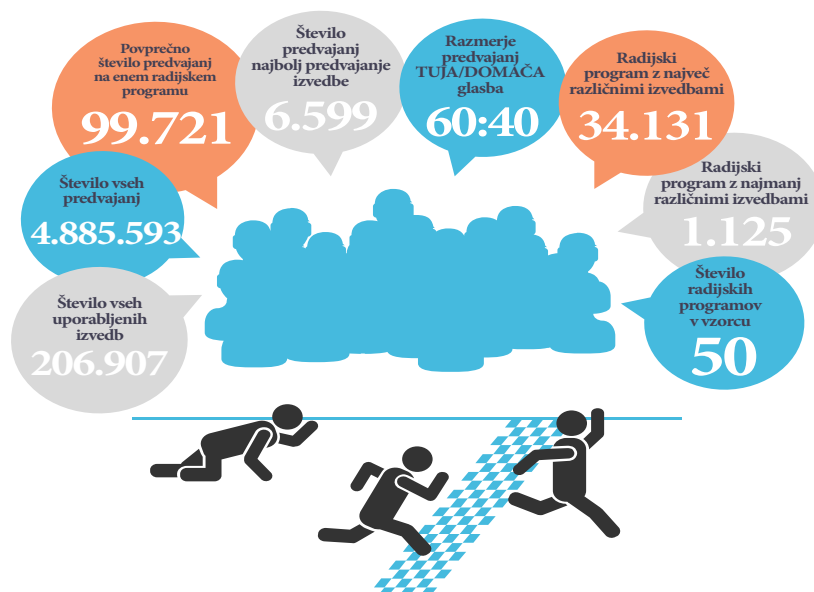
Operativni stroški kot odstotek celotnih prihodkov		
Organizacija	Trenutna organiziranost	
	Področje delovanja	Povprečje 2010-2012
K.O. 1	zbiranje, delitev	55
K.O. 2	zbiranje, delitev	60
K.O. 3	zbiranje, delitev	26
K.O. 4	zbiranje, delitev	25

Vir: Hočevar et al., Sinergijski učinki enotnega zbiranja nadomestil pri uveljavljanju avtorske in sorodnih pravic, 2014, str. 12.

Že takoj lahko opazimo, da so slovenske kolektivne organizacije bolj neučinkovite kot tiste v tujini.

Slika 5: Delitev nadomestil IPF za leto 2013

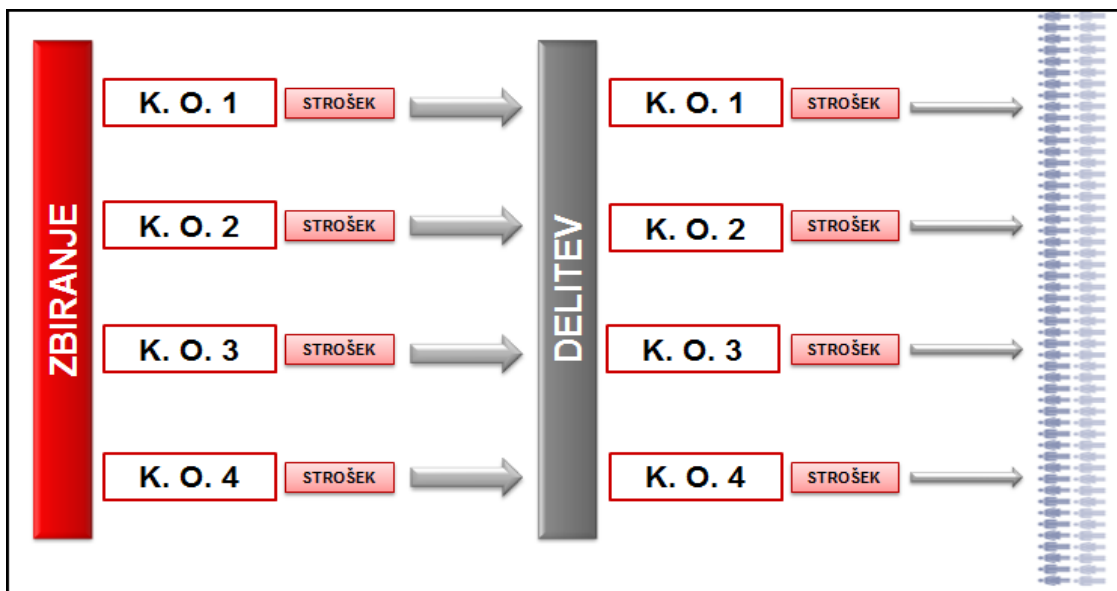
Statistika podatkov v delitvi nadomestil za leto 2013

Vir: IPF, Letno poročilo IPF za leto 2014, 2014, str. 30.

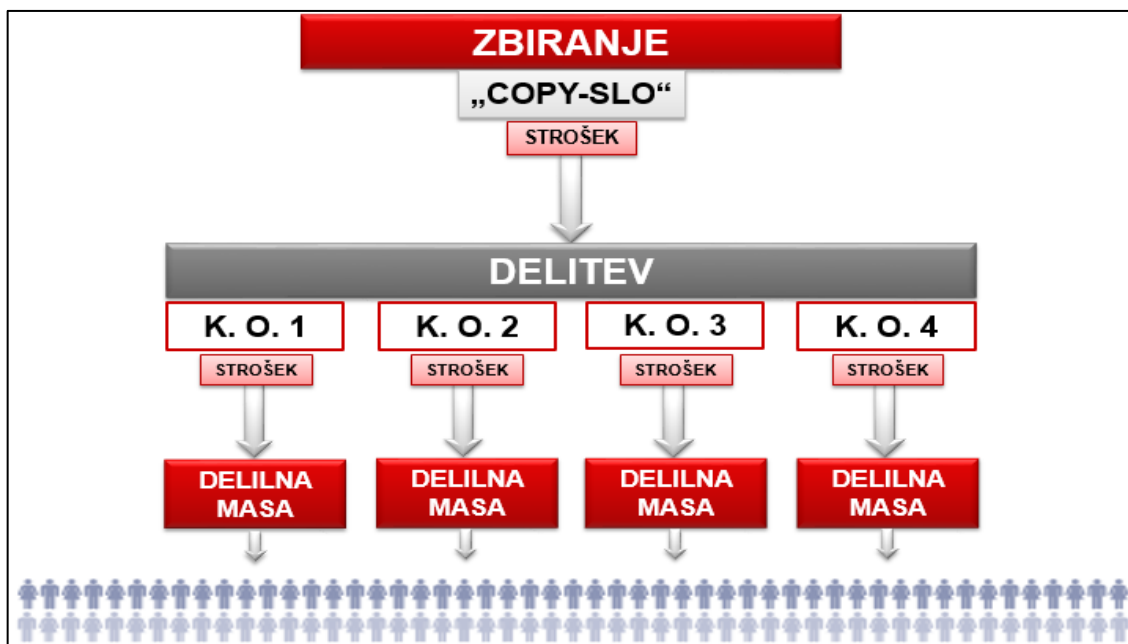
Na podlagi pridobljenih podatkov so avtorji študije predlagali novo ureditev, ki bi prinesla bistvene prihranke v primerjavi s sedanjo ureditvijo.

Slika 6: Sedanja ureditev kolektivnih organizacij v Sloveniji

Vir: Hočevar et al., Sinergijski učinki enotnega zbiranja nadomestil pri uveljavljanju avtorske in sorodnih pravic, 2014, str. 13.

Slika 7: Nov predlog ureditev slovenskih kolektivnih organizacij

Vir: Hočevar et al., Sinergijski učinki enotnega zbiranja nadomestil pri uveljavljanju avtorske in sorodnih pravic, 2014, str. 14.

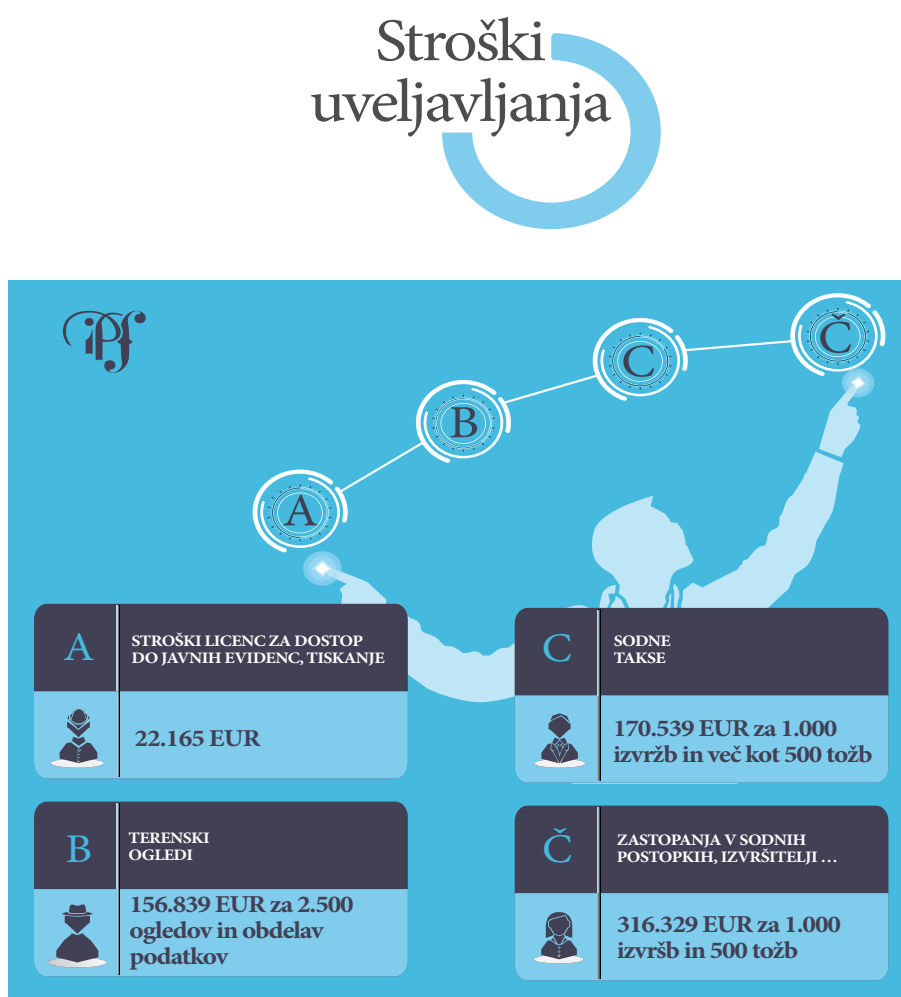
V primeru, ko bi delo percepcije opravljala zgolj ena kolektivna organizacija, bi odpadli večkratni stroški terenskih kontrol, strokovnih služb, sodne izterjave, odvetniških stroškov, z združevanjem baz uporabnikov pa bi se povečalo tudi število vseh uporabnikov in seveda hkrati plačnikov.

3.2 Sedanji in novi stroški kolektivnih organizacij

Ugotovitev avtorjev študije je, da znašajo skupni stroški kolektivnih organizacij v obdobju 2010 – 2012 približno 6.240.000,00 EUR letno.

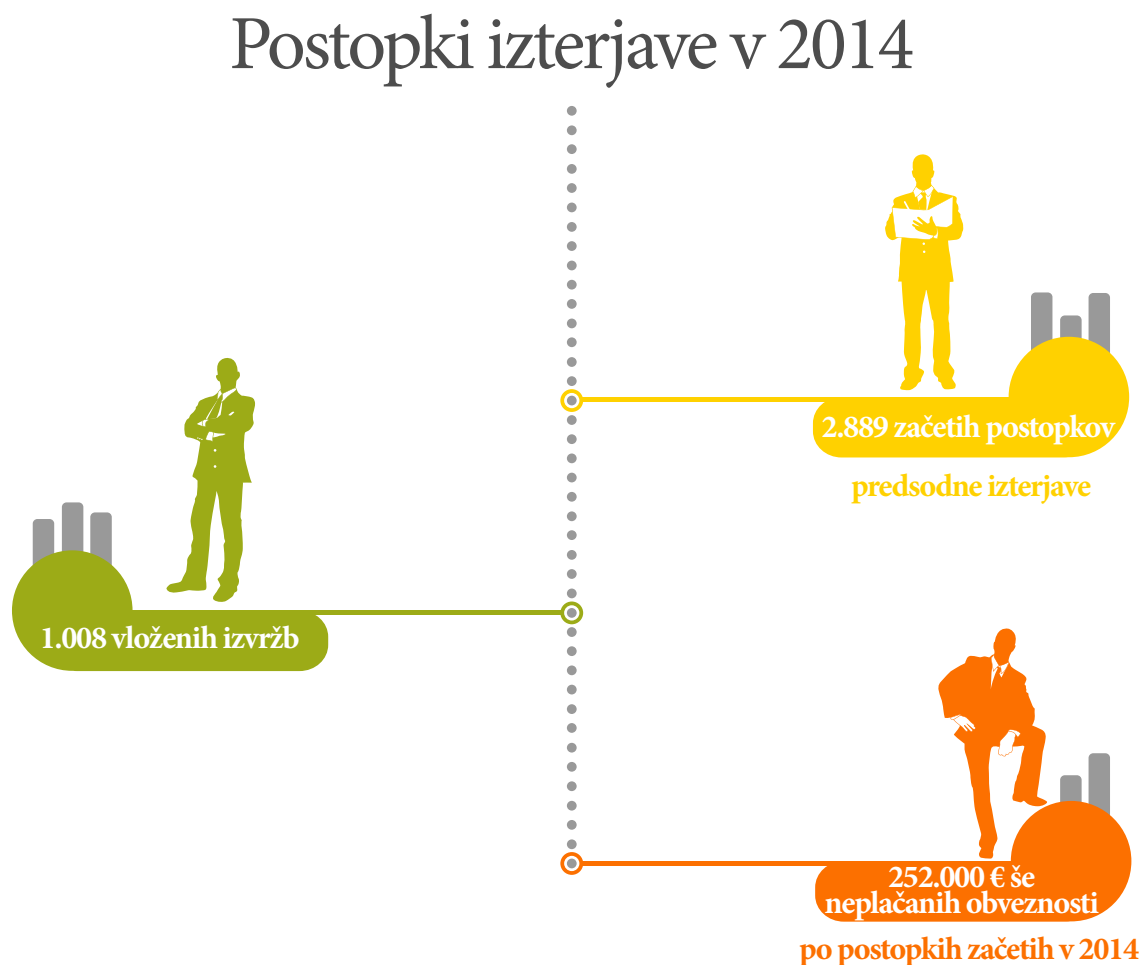
Skupni stroški novo ustanovljene skupne kolektivne organizacije, ki so jo avtorji študije naslovi »COPY SLO«, so bili po pričakovanju bistveno manjši, predvsem zaradi prekrivanja uporabnikov in skupnih procesov. Po izračunih naj bi skupna kolektivna organizacija imela na letni ravni stroške v višini 3.540.000,00 EUR.

Slika 8: Stroški uveljavljanja IPF

Vir: IPF, Infografike, interno gradivo, 2016a.

Slika 9: Izvršbe, izterjava IPF ter višina neplačanih obveznosti po postopkih v letu 2014

Vir: IPF, Letno poročilo IPF za leto 2014, 2014, str. 22.

3.3 Ocena potencialnega prihranka

Primerjava starih in novih stroškov kolektivnih organizacij na letni ravni nam da odgovor, da bi v primeru skupne kolektivne organizacije oziroma uvedbe t.i. projekta enotne položnice kolektivne organizacije ustvarile na letni ravni približno 2.700.000 EUR prihranka. Ta znesek bi se najprej razdelil v delilne mase posameznih kolektivnih organizacij, ki bi še vedno ohranile avtonomijo pri razdeljevanju zbranih nadomestil svojim upravičencem. Dejansko to pomeni povečanje delilne mase, ki se razdeli med upravičence. V kolikor upoštevamo učinek skupne položnice tudi na povečanje plačilne discipline uporabnikov, je možen prihranek še toliko večji.

Tabela 18: Predvidena nova stroškovna učinkovitost slovenskih kolektivnih organizacij

Operativni stroški kot odstotek celotnih prihodkov				
Org.	Predlagana organiziranost		Trenutna organiziranost	
	Podr. delovanja	Povp. 2010-2012	Podr. delovanja	Povp. 2010-2012
K.O. 1	delitev	22	zbiranje, delitev	55
K.O. 2	delitev	24	zbiranje, delitev	60
K.O. 3	delitev	10	zbiranje, delitev	26
K.O. 4	delitev	10	zbiranje, delitev	25
COPY-SLO	zbiranje	18	/	/

Vir: Hočevar et al., *Sinergijski učinki enotnega zbiranja nadomestil pri uveljavljanju avtorske in sorodnih pravic, 2014, str. 18.*

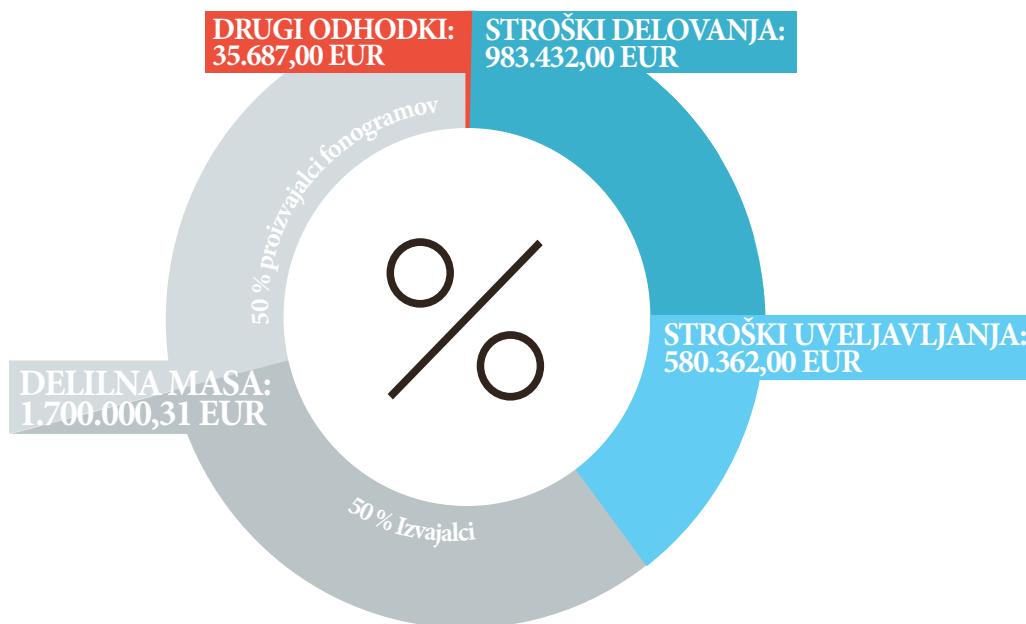
Končne ugotovitve avtorjev študije so sledeče:

- Skupna položnica bi znižala administrativne stroške kolektivnih organizacij,
- Dodaten učinek skupne položnice bi bila tudi večja plačilna disciplina, kar bi se odražalo v višjih prihodkih,
- Nova predlagana ureditev (COPY-SLO) na področju zbiranja bi še dodatno znižala stroške,
- Potencialno povečanje prihodkov,
- Končna posledica zgoraj navedenih učinkov bi bila večja delilna masa, ki bi se delila med imetnike pravic,
- Prijaznejši sistem za uporabnike (manjši stroški, večja osveščenost uporabnikov),
- Standardizirana oblika obveznega poročanja kolektivnih organizacij v Sloveniji,
- V letnih poročilih kolektivnih organizacij je potrebno zagotoviti enotno metodološko prikazovanje administrativnih stroškov, njihovo delitev na procesa »zbiranja« in »razdelitve« denarne mase, opredelitev tako imenovane denarne mase za razdelitev avtorjem in odpisovanje terjatev oziroma oblikovanje popravkov terjatev.

Študija je bila opravljena na naročilo sindikata GLOSA SKG v sodelovanju z IPF. Kljub izredno pozitivnemu odzivu strokovne javnosti in tudi imetnikov pravic, je očitno razdeljenost med posameznimi kolektivni organizacijami še vedno takšna, da enotna položnica še nekaj časa ne bo zaživela. Ker sem v pripravi študije tudi sam redno sodeloval, moram priznati, da me je predvsem presenetila nepripravljenost sodelovanja s strani določenih kolektivnih organizacij.

Slika 10: Skupni stroški delovanja IPF v letu 2015

Stroški delovanja

Vir: IPF, Letno poročilo IPF za leto 2014, 2014, str.26.

Kot lahko razberemo iz slike 10 višina sredstev, ki jih je v letu 2015 IPF namenil za delovanje (983.432,00 EUR) in uveljavljanje (580.362,00 EUR) presega 1,5 milijona EUR. Največji prihranek imetniki pravic pričakujejo predvsem na področju uveljavljanja, del pa tudi na stroških delovanja (ukinitev ločenih terenskih kontrol, skupna izdaja računov, ipd.)

Pozitiven primer urejenosti kot jo predlagajo avtorji študije je na okrogli mizi v organizaciji GLOSA SKG, aprila 2014, predstavil direktor nizozemske kolektivne organizacije Sena Markus Bos. Primer Nizozemske je še toliko bolj zanimiv, kajti uvedbo enotne položnice jim je predpisala vlada.

Organizacija za avtorske pravice v glasbi Buma in organizacija za sorodne pravice Sena sta začeli sodelovati leta 2007, a je bila takrat raven sodelovanja relativno nizka. Ustanovili sta servisni center za avtorske in sorodne pravice SCAN. Leta 2008 je nizozemski parlament sprejel resolucijo, s katero je določil, da mora vsa nadomestila, ki izhajajo iz avtorskih in sorodnih pravic zbirati ena organizacija, z enim računom. Na Nizozemskem je 17 kolektivnih organizacij, a le štiri izdajajo licence v splošnem poslovnem prostoru. Odločitev parlamenta je leta 2009 sprožila burne reakcije, vendar hkrati tudi pospešene postopke za povečanje sodelovanja. Organizacija za avtorske pravice na področju avdiovizualnega ustvarjanja Videma se je pridružila SCAN, da bi lažje izpolnili zahtevo po skupni položnici.

Predpogoj za izdajo skupne položnice je bila uskladitev strukture tarif. Izogniti so se želeli situaciji, ko je v preteklosti moralo določeno podjetje Bumi plačati določeno vsoto na podlagi števila zaposlenih in Seni drugo vsoto na podlagi velikosti prostorov. Danes gre pri skoraj vseh primerih za iste parametre. Njihove komunikacije potekajo usklajeno, preko ene platforme. Med drugim poskušajo ponujati dobre storitve s spletnim licenciranjem. Nenazadnje pa so stroški nižji zaradi racionalizacije poslovanja. Kjer sta bila prej potrebna dva inšpektorja, je zdaj potreben le eden, terenskih ogledov je bistveno manj ipd. Podjetjem želijo pokazati, da gre pri nakupu glasbene licence za naložbo z visokim dobičkom. Skupaj z Bumo so v preteklosti izvedli in še izvajajo raziskave, ki dokazujejo pozitivne učinke primerne glasbe v določenem poslovnem okolju. Zaradi glasbe stranke ostanejo dlje in se tudi vrnejo. Z glasbo se razvije prepoznavnost in priljubljenost znamke ter lojalnost. Dejansko želijo svoje poslovne partnerje prepričati, da glasba deluje in se naložba v licenco večkratno povrne. Najbolj bistven pokazatelj primernosti ureditve, kot jo imajo, je dejstvo, da so se skupni stroški aktivnosti zmanjšali ob hkratnem povečanju prihodkov. Predvsem so se prihodki povečali tudi zaradi združitve baz uporabnikov. Če se je v preteklosti zgodilo, da je neko podjetje plačevalo Seni za 100 kvadratnih metrov in hkrati Bumi za 200 kvadratnih metrov lokala, v večini primerov danes to ni več možno. Po združitvi podatkovnih baz zdaj takšno podjetje v večini primerov na skupni položnici plačuje za 200 kvadratov. Podjetje, ki je imelo licenco Sene, bi moralo seveda imeti tudi Bumino licenco, vendar v več primerih temu ni bilo tako. Ocenjujejo, da je združitev tako podatkovnih baz kot procesov prinesla dodaten zaslužek v vrednosti okoli deset milijonov evrov.

4 VLOGA KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJ V ANTIPIRACIJI

Antipiracija je izredno širok pojem, ki v grobem pomeni vsakršno nedovoljeno, nepooblaščen ali neavtorizirano presnemavanje, kopiranje, izmenjavo, prodajo, distribucijo, namestitvev ali uporabo zaščitene vsebine. Kršitve zasledimo na prav vsakem segmentu zaščite: glasba, software in programska oprema, filmi in avdio-vizualne vsebine in literatura. V zadnjem času se pojavljajo kršitve tudi na področju pretočnih vsebin (angl. streaming) in prenosih video oddaj v živo (npr. prenosi športnih dogodkov za katere je potrebno plačati licenco za uporabo in pravice na področju določene regije ali države – Formula1, Superbowl, ipd.)

Stopnja zaščite vsebin je v RS izjemno nizka, razlogov je več:

- ni sistemskega pristopa k reševanju problema,
- izostanek »uradnih« institucij za opozarjanje in aktivno urejanje problematike,
- pomanjkanje virov financiranja,
- pomanjkanje prepoznavnosti problema,
- nezadosten »servis« dostopnih legalnih vsebin na primeren način in po primerni ceni,
- ignoriranje problema od samih začetkov vse do danes,

- pomanjkanje ozaveščenja, izobraževanja in poznavanja področja,
- slaba zakonodajna podlaga in nedelovanje vzvodov odkrivanja ter pregona

4.1 Tveganja

Velika večina uporabnikov varovanih del se ne zaveda, da z nakupom legalnega posnetka glasbe, videa ali programske opreme niso hkrati dobili licence za neomejeno razmnoževanje in distribucijo varovanih del. Kot obstaja omejitev pri določenem številu kopij glasbenih posnetkov, ki jih lahko naredimo za domačo rabo, tako obstaja meja tudi pri številu namestitev programske opreme. Če naredimo več kopij glasbenih posnetkov, videov ali programsko opremo namestimo večkrat kot je to dovoljeno z licenco, je to piratstvo. Pri uporabi piratiziranih del pa smo izpostavljeni tveganjem, od katerih je Center za varnejši internet (Center za varnejši internet, 2016) izpostavil nezakonnost, nemoralnost, dvomljivo kakovost in možnost okužbe računalnika.

4.1.1 Nezakonnost

Uporabniki nelegalnih kopij računalniških programov in multimedijskih vsebin (filmi, igre, glasba) ter uporabniki P2P-omrežij, ki avtorsko zaščitena dela dajejo na voljo javnosti in jih razširjajo prek interneta, se s svojimi dejanji izpostavljajo kazenskemu pregonu. V Sloveniji je prenos piratskih programov, prodaja piratskih kopij računalniških programov ter posedovanje in uporaba teh kopij nezakonita.

4.1.2 Nemoralnost

Močan argument proti piratstvu je tudi nemoralnost takega početja. Dejstvo namreč je, da gre pravno gledano za krajo, ki povzroča gospodarsko škodo, pa čeprav v primerjavi s klasično krajo oškodovanec ni tako neposredno oškodovan, saj ima še vedno svojo kopijo programa. Strokovnjak dr. Matej Kovačič ocenjuje, da piratizirana programska oprema poleg vsega tudi otežuje prodor odprtokodnih in brezplačnih rešitev. S tem uporabnike navaja na komercialne produkte, ki imajo pogosto monopolni položaj na trgu.

4.1.3 Dvomljiva kakovost

Piratske kopije nimajo zagotovljene kakovosti legalnih verzij, njihovo delovanje mnogokrat ni zanesljivo, v primeru nedelovanja prav tako ne dobimo tehnične podpore, tudi ne varnostnih posodobitev, ki jih sicer nudi proizvajalec.

4.1.4 Okužba računalnika

S spleta prenešenimi piratskimi kopijami lahko na računalnik prenesemo tudi virus ali kakšno drugo vsebino, na primer "otroško pornografijo".

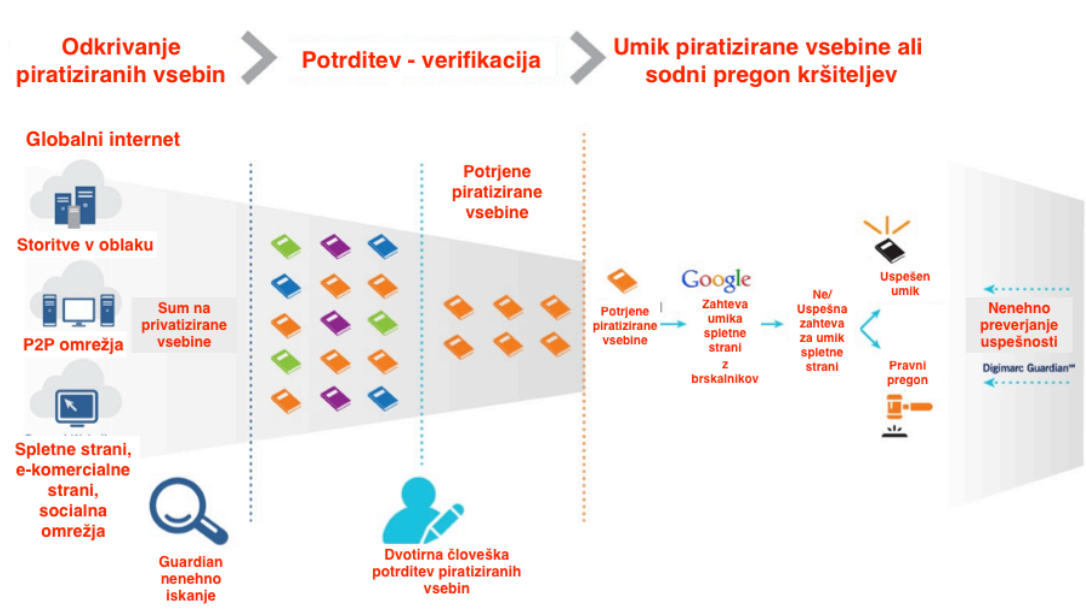
Kot ugotavlja Alex Sayf Cummings v svoji knjigi Demokracija zvoka (Cummings, 2013, str. 24), je piracija ali nelegalna uporaba stara dejansko toliko kot prvi pojav nosilcev oziroma zapisa zvoka. Pojavila se je v 90ih z obdobjem Napster-ja, kasetami v 70ih, trakovi v 50ih, zasledimo jo celo v obdobje 30ih let dvajsetega stoletja. Ko se je prvič začela pojavljati avtorska zaščita varovalnih del, se je smatralo, da so vredne zaščite zgolj knjige in zemljevidi. Tudi zapisi glasbenih del so bili varovani šele od leta 1831 dalje. Ko pa so glasbene zapise lahko shranili na voščene valje ali vinilne diske, pa se je pojavilo vprašanje kaj dejansko zaščita varovanih del pomeni. Ali je umetnost zgolj pisni zapis glasbenega dela? Ali v primeru npr. pevčeve popolnoma drugačne interpretativne izvedbe glasbenega dela le-to postane novo in samostojno zaščiteni delo? Ta in podobna vprašanja so postala še toliko bolj aktualna s pojavom vnaprej posnetih vzorcev (angl. *sample*) in drugih načinov ponovne uporabe delov že zaščitenih del. Dejansko se na področju glasbe odvija eden večjih bojev med piracijo in avtorsko zaščito varovanih del. Predvsem zato, ker so datoteke, ki vsebujejo zapis glasbe majhne in s tem toliko bolj primerne za nelegalno kopiranje, hkrati pa je nelegalno deljenje in nezakonita uporaba varovanih glasbenih del v socialnih omrežjih izredno preprosta. Nekatera socialna omrežja so nastala zgolj z namenom širjenja glasbe. Pogosto zagovorniki teh omrežij uporabijo argument, da piracija ni vedno slaba, kajti zgolj preko teh kanalov so se imeli možnost uveljaviti predstavniki novih zvrsti glasbe (npr. hip-hop ipd.). Vendar tudi v tem primeru ne smemo pozabiti, da gre za nelegalno uporabo in oškodovanje avtorjev in izvajalcev, ki so glasbo napisali in posneli.

Slika 11: Od ponudnika do uporabnika nelegalnih vsebin

Vir: Digimarc, Guardian, 2016

Slika 12: Odkrivanje in preprečevanje primerov nelegalne uporabe na primeru programa Guardian, podjetja Digimarc

Vir: Digimarc, Guardian, 2016

4.2 Ocena stanja

4.2.1 Mednarodne analize, primerjave in izkušnje

Splošno znani izraz piracija je do neke mere preblag izkaz premoženjske škode, ki v procesu nelegalne uporabe varovanih del nastane imetnikom pravic na teh delih. Za nastanek glasbenega dela so tako npr. potrebni tekstopisci, avtorji glasbe, izvajalci, oblikovalci oz. režiserji zvoka, računalniški tehniki, založbe, producenti, založniki in mnogi drugi. Čeprav morda nelegalna uporaba ene pesmi nima značaja hudega kaznivega dejanja, je skupni kumulativni vpliv milijonov nelegalnih prenosov glasbe, brez plačila ustreznega nadomestila ustvarjalcem varovanih del, izredno velik. Študija, ki jo je izvedel Institute for Policy Innovation (Institute for Policy Innovation, 2007) ocenjuje letni izpad dohodka na višino 12,5 milijarde dolarjev zgolj v Združenih državah Amerike, poleg tega pa tudi izgubo 70.000 delovnih mest in približno 2 milijardi dolarjev plač, ki bi bile izplačane delavcem zaposlenih na teh delovnih mestih.

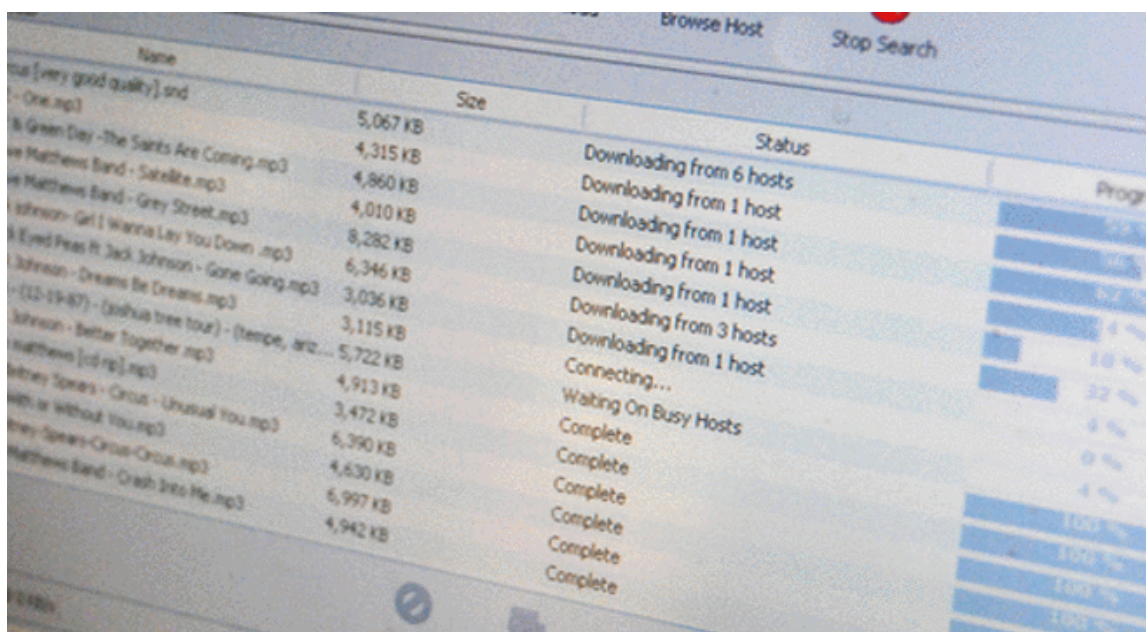
Podatki o strošku in učinkih antipiracije po državah (BOP Consulting & DotEcon, 2015) kažejo, da se za preprečevanje nelegalne uporabe varovanih del porabi od na primer 0,8 milijonov britanskih funtov v Italiji in 2,5 milijonov britanskih funtov v Veliki Britaniji do 5,6 milijonov britanskih funtov v Franciji in 12,7 milijonov britanskih funtov na leto v Južni Koreji. Visok strošek v Južni Koreji opravičuje dejstvo, da gre za zelo dodelan sistem

ukrepov in pristopov k preprečevanju antipiracije, hkrati pa je potrebno zapisati, da delež visokih stroškov zagotovo odpade tudi na prekrivanje določenih del, ki se prekrivajo med tremi glavnimi organizacijami v Južni Koreji.

Ker je v preteklosti prihajalo do konfliktov med deležniki o vprašanju kdo nosi stroške antipiracije, sta se vzpostavili sledeči prevladujoči praksi:

- stroške identifikacije oziroma prepoznavne nelegalne uporabe varovanih del nosijo ponavadi imetniki pravic, čeprav so nekatere države, npr. Italija, vzpostavile proaktivne državne sisteme, ki aktivno preiskujejo nelegalno uporabo, Južna Koreja pa je vzpostavila celo inovativen spletni portal, kjer lahko vsak posameznik sporoči oziroma prijavi nelegalno uporabo.
- Identifikacija uporabnikov je ponavadi plačana s strani ISP-jev (Internet Service Provider), čeprav so v posameznih primerih stroški deljeni tudi med imetnike pravic (ZDA) ali povrnjeni s strani države (Francija).

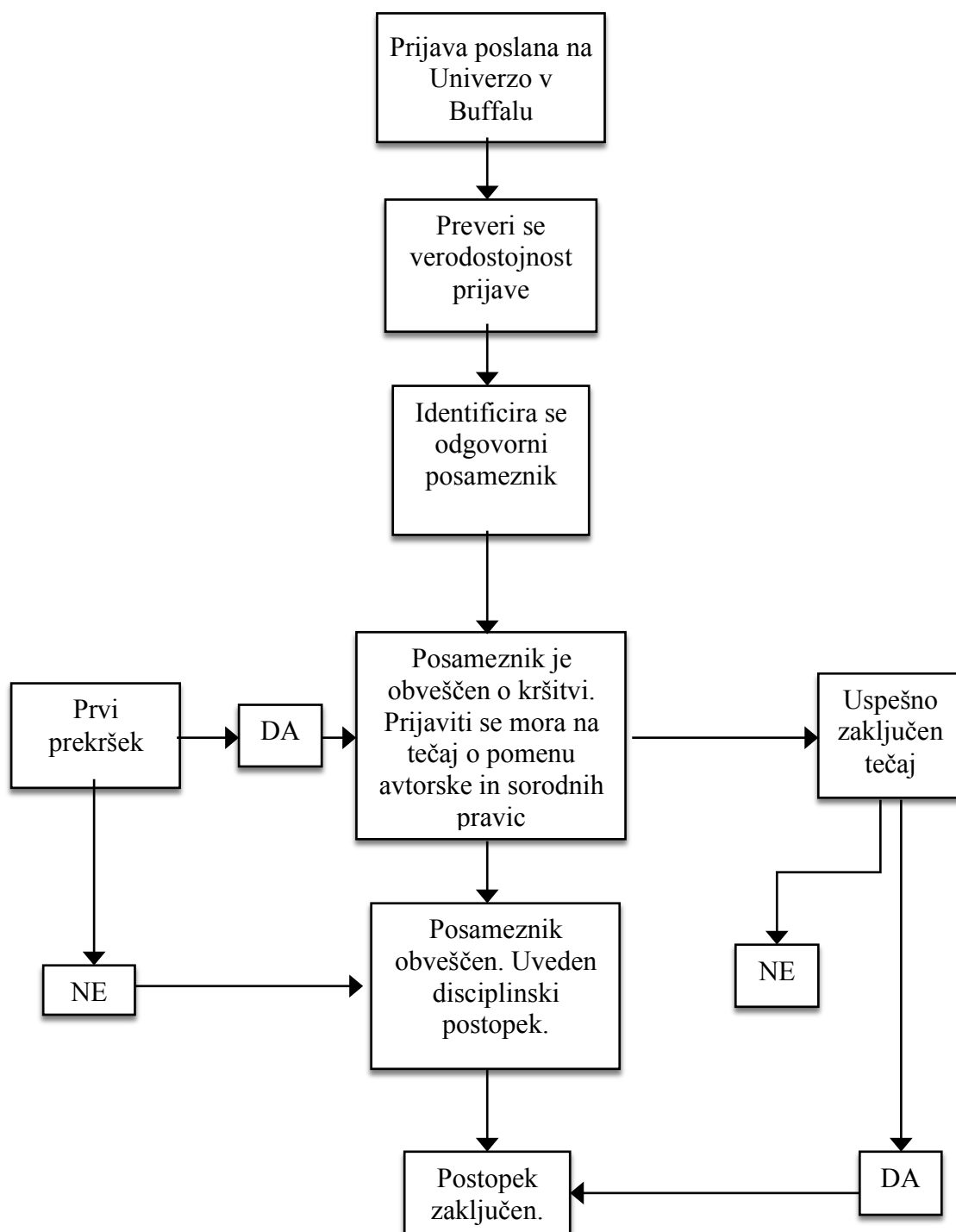
Slika 13: Program, ki ponuja legalne alternative piratskim prenosom varovanih del

Vir: BBC, Anti-piracy app launched by music industry, 2014.

Razvijalci programa upajo, da bodo s ponudbo legalne alternative zajezili nelegalno uporabo varovanih del. Program je nastal v sodelovanju med UK Music, Uradom za intelektualno lastnino Velike Britanije in Aardman Animations. Veliko pozornosti v zadnjem času se namenja zapiranju piratskih spletnih strani, ustvarjalci programa pa so prepričani, da bi moral biti bistven element tudi izobraževanje uporabnikov o vrednosti intelektualne lastnine in tudi ponudba legalnih možnosti uporabe varovanih del.

Slika 14: Postopek Univerze v Buffalu v primeru prijave nelegalne uporabe del

Vir: University at Buffalo – the State university of New York, How UB Responds to Allegations of Online Copyright Infringement, 2016.

4.2.1.1 Finska

Primer dobre prakse in izdelane strategije vseh tržnih deležnikov je tudi Finska. Pregovorno so skandinavske države bolj nagnjene k spoštovanju pravil, pragmatičnosti, učinkovitosti in inovativnosti. Velikokrat je »blažji« pristop bolj učinkovit kot siceršnja germanska strogost in doslednost, kjer je uporaba represivnih sredstev in strogo izvajanje zakonov in pravil večkrat na prvem mestu. Skandinavija, takšen je tudi primer Finske, veliko energije, časa in truda vlaga v osveščanje, izobraževanje in ukvarjanje z mladimi, kar je nedvomno najboljša naložba na dolgi rok.

4.2.1.2 Združene države Amerike

Raziskava v Združenih državah Amerike (Lenhart, Madden, 2003) je pokazala, da dve tretjini vprašanih, ki prenašajo glasbo ali delijo datoteke preko spleta, ne zanima ali so datoteke legalne ali piratske kopije. 35 milijonov jih redno preko spleta prenaša piratizirano glasbo, 26 milijonov delijo datoteke.

4.2.1.3 Nemčija

Nemčija je pregovorno poznana po svoji nepopustljivosti, disciplini in represivnem uveljavljanju sprejetih pravil in zakonov, takšna je bila praksa tudi pri uvajanju zakonodajnih rešitev na področju antipiracije. Po letih od sprejetja vse do danes se zdi, da je nemški model edini resnično delujoč model, ki ustvarja zelene rezultate. Vprašanje je le, ali model funkcionira, ker je v veljavi na področju Nemčije, ali ker je tako dober in učinkovit. Glede na izkušnje je možno domnevati prvo. Nemci pa zadevo jemljejo izjemno resno in tudi bežen obisk tujca v Nemčiji, vajenega »proste uporabe in izmenjave datotek« hitro pokaže na oster odziv tako prebivalstva kakor tudi organov odkrivanja in pregona kaznivih dejanj in nelegalnih početij.

4.2.1.4 Francija

Po izjemnem uspehu prve faze v letu 2009 se tudi HADOPI, francoski odziv na poplavo piracije, ni izkazal za idealnega. Sistem treh kazni (angl. *Three strikes*) ni prestal finalnega testa in nikoli ni zares zaživel, prej so ga ustavili sodni mlini v letu 2013, vmes pa še oster napad nasprotnikov in afera s pisavo in črkovno obliko logotipa, ki ni bila avtorizirana – posledično torej, piratska. Še v času predsednikovanja Sarkozyja je bil ukrep odpravljen, razlog pa, da je pravica do interneta osnovna človekova pravica in uživa pravico do zasebnosti.

4.3 Ocena stanja v Sloveniji

Slovenija je bila v preteklosti prepoznana kot ena ključnih držav za razvoj glasbenega trga v razvijajočih se vzhodno evropskih državah. Po podatkih MUSO – Global music piracy insight report-a (MUSO, 2016), se je Slovenija v odstotku nelegalne uporabe varovanih del uvrstila na 86 mesto v svetovnem merilu, vsekakor pa daleč pod povprečjem ostalih evropskih držav. Slovenija bo morala še ogromno storiti na področju preprečevanja nelegalne uporabe varovanih del, kajti trenutni podatki za leto 2015 kažejo zaskrbljujočo sliko:

- 34 milijonov obiskov na internetnih platformah, ki ponujajo nelegalne vsebine,
- 23,14 krat na letni ravni povprečen uporabnik interneta v Sloveniji obiše strani z nelegalno vsebino,
- prenos nelegalnih vsebin se je zgolj v letu 2015 povečal za 4,98 odstotka.

V letu 2015 so v Sloveniji uporabniki in obiskovalci platform, ki ponujajo nelegalne vsebine, do njih v večini dostopali z domačih računalnikov. Kar 62,41 odstotka jih je bilo, kar neposredno pojasnjuje veliko večjo obiskanost torrent platform, 47 odstotkov. Zaskrbljujoči podatki, kljub temu, da Slovenija v svetovnem merilu uporabne nelegalnih vsebin predstavlja zgolj 0,1 odstotek.

Tabela 19: Obiski internetnih strani s piratsko vsebino v Sloveniji v letu 2015

Kategorija	Skupaj obiskov v 2015
Pretočne vsebine (angl. <i>streaming</i>)	3.381.245
Prenos z interneta (angl. <i>download</i>)	2.882.958
Javni ponudniki torrent-ov	15.040.176
Privatni ponudniki torrent-ov	1.110.665
You tube pretvorniki (angl. <i>rippers</i>)	11.937.217
Glasbena piracija skupaj	34.352.261

Vir: MUSO, Global Music Piracy Market Insights Report 2016, 2016, str. 2.

Tabela 20: Podroben pregled števila obiskov internetnih strani s piratsko vsebino v Sloveniji v letu 2015

Kategorija	Obiski z domačih rač.	Obiski z mobilnih naprav	Obiski posameznega uporabnika interneta	Odstotek v svetovnem merilu
Pretočne vsebine (angl. <i>streaming</i>)	1.644.774	1.736.471	2.28	0.028
Prenos z interneta (angl. <i>download</i>)	1.466.423	1.416.535	1.94	0.048
Javni ponudniki torrent-ov	11.464.752	3.575.424	10.13	0.156
Privatni ponudniki torrent-ov	962.848	147.817	0.75	0.253
You tube pretvorniki (angl. <i>rippers</i>)	5.902.103	6.035.114	8.04	0.198
Glasbena piracija skupaj	21.440.900	12.911.361	23.14	0.101

Vir: MUSO, *Global Music Piracy Market Insights Report 2016*, 2016, str. 4

Trenutno največjo težavo v Sloveniji predstavlja pomanjkljivo implementirana Direktiva 2001/29/ES, v delu, ki določa zagotavljanje sodne odredbe/odločbe zoper posrednike, katerih storitve uporabljajo kršitelji pravic, med katere po sodni praksi EU spadajo tudi ponudniki storitev interneta.

Veljavni zakon ne ureja ustreznega varstva, da bi lahko imetniki izključnih pravic na spletu učinkovito onemogočili nezakonito uporabo njihovih avtorskopravno varovanih del. Na spletu se namreč v velikem obsegu omogoča izmenjava (ponujanje in prenos) več tisoč avtorsko varovanih posnetkov glasbenih del, filmov, iger in računalniških programov, pri čemer imetniki pravic ugotavljajo, da uporaba posnetkov glasbenih del na način in v obsegu kot se pojavlja na spletnih mestih ni bila dovoljena.

Med bolj znanimi takšnimi spletnimi mesti v svetu je The Pirate Bay, do katerega dostop je preprečilo že več držav EU, medtem, ko je v Sloveniji dostop do tega spletnega mesta še vedno omogočen. Podobnih strani, ki tudi vsebujejo zlasti slovenska varovana dela, je

veliko in število le teh izrazito narašča, kar močno vpliva na uspešnost prodaje slovenskih glasbenih in filmskih del in s tem posledično "uničuje" slovensko glasbeno in filmsko industrijo.

Kot primer podajam primerjavo Republike Slovenije s Švedsko s primerjavo prihodkov v glasbeni industriji. Večina prihodkov iz glasbene industrije se danes ustvarja z uporabo glasbe na spletu preko pretočnih vsebin (angl. *streaming*) ali s prenosom s spleta (angl. *download*). Medtem ko prihodek glasbene industrije na Švedskem iz uporabe glasbe na spletu znaša približno 84 odstotkov prihodka, v Sloveniji znaša samo približno 5 odstotkov prihodka, pri čemer velja opozoriti, da prihodek iz prodaje glasbe na fizičnih nosilcih (cd, dvd, ipd.), tako na Švedskem, kot v Sloveniji strmo upada.

Imetniki pravic kljub ugotovitvi kršitve njihove pravice, kršitev ne morejo učinkovito preprečiti. Izpostaviti namreč gre, da so ponudniki sistemov, ki dopuščajo izmenjavo (ponujanje in prenos) varovanih del, neznani, individualni kršitelji pa se lahko uspešno "skrivajo" za IP naslovi, podatke katerih, skladno z obstoječo zakonodajo, imetniki pravic ne morejo pridobiti.

Direktiva 2001/29/ES, v 3. točki 8. člena določa, da je v okviru varstva avtorskih pravic znotraj zakonodaje potrebno zagotoviti, da imetniki pravic lahko zahtevajo sodno odredbo/odločbo proti posrednikom, katerih storitve uporablja tretja stranka in s tem krši avtorske in sorodne pravice. Po sodni praksi Evropske unije spadajo pod definicijo posrednika tudi ponudniki storitev interneta (angl. *ISP- Internet service provider*).

Evropsko sodišče je namreč v zadevi UPC Telekabel Wien Case C-314/12 ("Kino") odločilo:

- da je ISP posrednik v smislu 3. točke 8. člena Direktive 2001/29/ES, ki nosi kršitve tretjega v svojem delovanju;
- da oseba, ki nezakonito/brez dovoljenja ponuja javnosti avtorsko varovane vsebine, uporablja storitve ISP, katerega naročniki nato dostopajo do teh vsebin,

kar po mnenju Evropskega sodišča pomeni, da ni potrebno kršitve dokazovati zoper naročnike ponudnika storitev, temveč se sodna odločba lahko zahteva neposredno od ponudnika storitev interneta.

Evropsko sodišče je v zadevi Promusicae (Sodba ECR I-271, 2008) izpostavilo, da je avtorska pravica temeljna pravica, ki zahteva visoko raven zaščite, ukrepi blokade spletnih strani pa ne posegajo v svobodo ISP do gospodarske pobude, kljub temu, da bi lahko ukrepi imeli velik strošek, ki lahko vpliva na organizacijo dejavnosti ponudnika internetnih storitev, oziroma kljub temu, da ukrepi lahko zahtevajo kompleksno tehnično rešitev.

Onemogočanje dostopa do nelegalnih vsebin bo pri uporabnikih vzpodbudilo interes po legalnih vsebinah in s tem obstoj slovenske glasbene in filmske industrije. V Republiki Sloveniji so vzpostavljeni legalni spletni portali, ki omogočajo kvalitetno in enakovredno ter stroškovno ugodno ponudbo avtorsko varovanih del, ki pa ravno zaradi spletne piracije ne zaživijo kot v drugih državah evropske skupnosti.

V več državah evropske skupnosti je vzpostavljeno sodelovanje med ISP in imetniki pravic pri preprečevanju (blokiranju) spletnih strani z nezakonito vsebino. Glede na navedeno je smiselno pred sodnim postopkom omogočiti ISP-ju, da na poziv imetnika pravic sam ukrepa v najustreznejšem obsegu. Ukrep naj bo takšen, da bo na eni strani preprečil kršitve avtorskih pravic, na drugi strani pa da bo svojim naročnikom ponujal dostop do ostalih informacij.

Zaradi zagotavljanja učinkovitega varstva avtorskih del na spletu je potrebno, upoštevaje določila Direktiva 2001/29/ES in sodne prakse ES, smiselno umestiti določilo, ki bo omogočilo imetniku pravice (ki bo izkazal svojo izključno pravico in zatrjeval, da uporabe varovanega dela ni dovolil na način kot se le ta izvaja na spletnem mestu), da s sodno odločbo doseže, da se ponudniku storitev interneta naloži odpravo kršitev na način, da onemogoči dostop do spornega spletnega mesta oz. internetnega naslova.

Rešitev trenutne situacije lahko najdemo v nekaterih spodnjih predlogih:

- enostaven in hiter sodni postopek,
- za potrebe blokade spletne strani, ki jo opravi ponudnik storitev, ni potreben predhodni postopek zoper nosilca spletne strani oziroma zoper posameznega kršitelja, ki ponuja in/ali prenaša varovane vsebine brez dovoljenja,
- za blokado spletne strani ni potrebno izkazovati, da je celotna vsebine spletne strani nezakonita,
- za začetek postopka pred sodiščem je potrebno predhodno obvestiti ponudnika storitev. V prihodnosti, bi blokiranje nezakonitih spletnih strani moralo delovati v sodelovanju med imetniki pravic in ISP in bo uporaba sodnega postopka skrajni ukrep,
- ponudniki storitev sami nosijo stroške izvršitve blokade spletnih strani,
- blokade se izvajajo na ravni DNS in IP, v obsegu, ki je potreben, da so blokade nezakonite spletne strani učinkovite.
- sodišče izreče prepoved kršitev v obsegu, ki zajame spremembe domen, poddomen, IP naslovov in povezanih spletnih strani, katerih primarni namen je omogočiti ali olajšati dostop do blokiranih strani oz. Strežnikov,
- definiranje pojma Ponudnik storitev, ki je vsaka oseba, ki ponuja storitve informacijske družbe.

4.4 Cilji

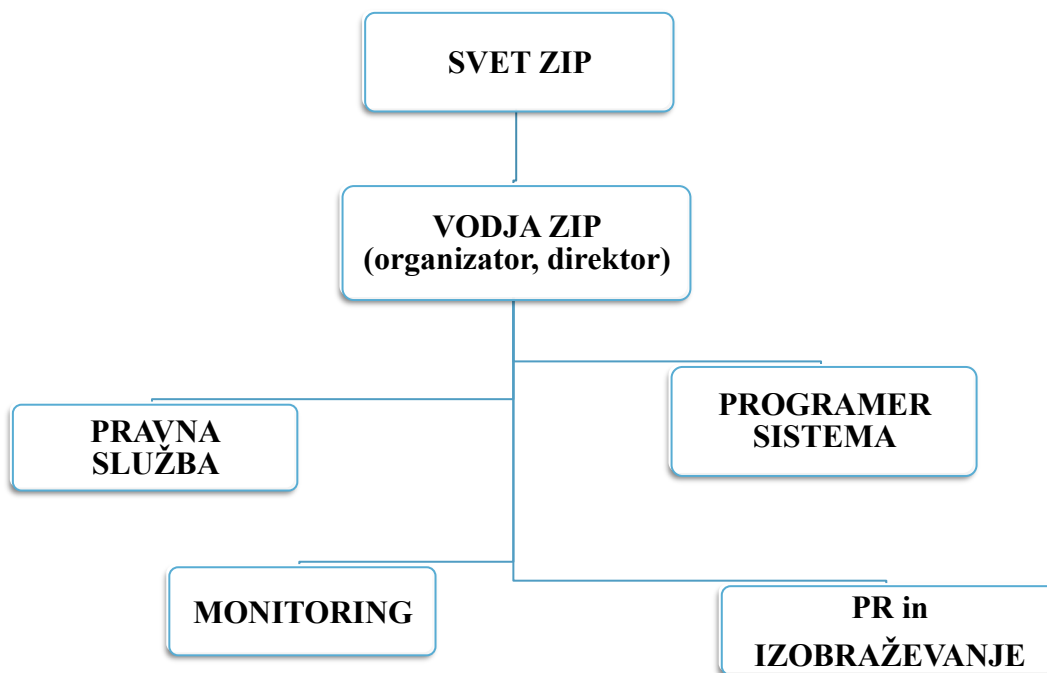
Združenje imetnikov pravic (v nadaljevanju ZIP) je novoustanovljeno združenje, katerega glavni namen je ravno preprečevanje nelegalne uporabe varovanih del in izobraževanje javnosti o pomenu in vrednosti intelektualne lastnine. Cilji, ki si jih je združenje postavilo so sledeči:

- postopna ukinitvev kanalov posredovanja nezakonitih vsebin,
- osveščanje javnosti, edukacija o kršitvah in posledicah piracije,
- pošiljanje opozoril osebam in IP-jem, ki vršijo nezakonit prenos datotek s spleta, nalagajo vsebine brez dovoljenj imetnikov pravic, portalom in servisom, ki takšen prenos omogočajo, in poziv da s takim ravnanjem prenehajo,
- sprememba področne zakonodaje,
- opozarjanje oglaševalcev, ki oglašujejo na portalih, preusmeritev na antipiratsko oglaševanje,
- vzpostavitev portala legalne ponudbe glasbe in video vsebin,
- monetiziranje YouTube-a in ostalih kanalov,
- monitoring uporabe legalnih in nelegalnih vsebin,
- priprava poročil za znane in neznanе imetnike pravic,
- povečanje deleža in donosa legalnega prenosa s spleta,
- sodna praksa na področju piracije in sankcioniranje največjih kršiteljev,
- čiščenje spleta, kjer so nelegalne vsebine, odstranitev vsebin in povezav,
- redno spremljanje, opozarjanje kršiteljev, ustrezen pregon pri najhujših kršiteljih,
- vzpostavitev delujočih servisov ponudbe legalnih vsebin.

Mnogokrat tovrstne spremembe, ki deležnike prisilijo v legalen način poslovanja, naletijo na velik odpor. Posledično dejavnost spremlja slaba medijska publiciteta deležnika, ki želi stanje urediti. Gre za izkrivljanje informacij in demagogijo, vse z namenom diskreditacije. Prav takšno negativno publiciteto lahko ZIP prepreči z vnaprejšnjim preventivnim komuniciranjem z mediji. Mediji in javnost morajo že vnaprej dobiti informacije, da v primeru ZIP-a ne gre za represivni organ, temveč društvo oziroma združenje, ki želi opozarjati na to, da je nelegalna uporaba dejansko kraja avtorjev, do informacij o izobraževanju v smeri osveščanja tako strokovne kot laične javnosti.

Pri ustanovitvi ZIP-a sem sodeloval tudi sam, v okviru sindikata GLOSA SKG smo člani ZIP-a, zato nekatere podatke in grafike povzemam iz predstavitvenega gradiva, namenjenega za pričetek delovanja ZIP-a.

Slika 15: Organizacijska struktura ZIP

Vir: ZIP, *Koncept organizacije in delovanja ZIP*, interno gradivo, 2015.

SVET ZIP:

- sestavljen iz predstavnikov organizacij ustanoviteljic (po en predstavnik vsakega združenja ali organizacije),
- sestaja se kvartalno,
- daje usmeritve vodji ZIP-a, ki usmerja delovne procese na nižje nivoje, skrbi za komunikacijo, pretok informacij in izvedbo zastavljenih ciljev,
- vodi strategijo in postavlja prioritete organizacije,
- sprejema in potrjuje ključne dokumente, poročila.

Svet ZIP naj bi bil neke vrste nadzorni svet, ki bi nadziral in s svojimi pripombami tudi usmerjal delo »strokovne službe« Združenja imetnikov pravic. Kot nadzorni organ bi bedel tudi nad zakonitostjo intransparentnostjo poslovanja samega združenja.

VODJA ZIP:

- organizira delo ZIP-a,
- skrbi za pretok informacij med SVET-om ZIP-a in izvršnimi organi ZIP-a,
- skrbi za pregled financiranja in porabe sredstev,
- pridobiva sredstva iz sekundarnih virov,
- pripravlja mesečna poročila in strategijo ZIP-a,
- se udeležuje vseh sestankov in predstavlja organizacijo ZIP navzven,

- se povezuje mednarodno z ZIP organizacijami in ostalimi subjekti, relevantnimi za področje.

Vodja ZIP bi bil dejansko vodja strokovne službe združenja in s tem hkrati tudi koordinator med posameznimi oddelki. O delovanju in rezultatih bi poročal nadzornemu organu, torej Svetu ZIP-a, in podajal tudi predloge o nadaljnjem delovanju združenja.

PRAVNA SLUŽBA:

- pripravlja in vodi sodne in predsodne postopke,
- opozarja kršitelje na kršitve,
- opozarja oglaševalce na portalih nelegalnih vsebin o njihovem počtetju in kršitvah,
- naroča monitoring in način zavarovanja dokazov nelegalnega počtetja,
- skrbi za pripravo zakonodajnih predlogov,
- skrbi za urejenost pogodbenih in pravnih razmerij znotraj organizacije in z drugimi osebami,
- skupaj z VODJO ZIP-a pripravlja poročila za SVET ZIP-a,
- skupaj z VODJO ZIP-a pripravlja akcije PR in IZOBRAŽEVANJA, po potrebi se jih udeležuje.

Glede na pomanjkanje pravnih strokovnjakov, ki zapleteno področje intelektualne lastnine poznajo dovolj dobro, da bi lahko takoj pričeli z delom, je verjetno ravno na področju organizacije ustrezne pravne službe pričakovati največ težav v začetku delovanja združenja. S sodelovanjem z ustreznimi institucijami, bi morali poskrbeti, da bi se bodoči diplomanti pravnih fakultet že med študijem pričeli zanimati za področje intelektualne lastnine.

PROGRAMER SISTEMA / MONITORING:

- v prvi fazi delovanja ZIP-a lahko gre za isto osebo,
- skrbi za delujoč sistem odkrivanja kršitev, zavarovanja dokazov, izvaja monitoring uporabe in prenosa nelegalnih vsebin,
- skupaj z vodjo PRAVNE SLUŽBE in VODJO ZIP-a izvaja aktivnosti opozarjanja kršiteljev,
- pripravlja tedenska poročila o opravljenih dejanjih in aktivnostih,
- predlaga dodatne načine in izboljšave, optimizacijo procesov,
- vzpostavitev baze uporabnikov, baze kršiteljev,
- priprava aplikacije za vodenje procesov in monetiziranja uporabe legalne ponudbe zaščitene vsebin.

Odkrivanje kršitev in opozarjanje na uporabo nelegalnih vsebin je bistveni sestavni del delovanja organizacije. Pristop naj bi sicer predvsem na začetku temeljil na opozarjanju kršiteljev in izobraževanju in osveščanju o pomenu intelektualne lastnine. Kljub temu, pa bi v kasnejši fazi morali preiti tudi k aktivnemu spremljanju vsakodnevnih obiskov internetnih

strani z nelegalno vsebino in monitoriranju prenosov s teh strani. Tako kršiteljem, kot ponudnikov nelegalnih vsebin bi morali preprečiti delovanje v Sloveniji in na ta način omejiti škodo, ki se imetnikom pravic povzroča pri nas.

PR / STIKI Z JAVNOSTMI:

- skrbijo za ugled in dobro ime organizacije,
- skrbijo za trženje in marketing organizacije, objave o delu in poslanstvu organizacije,
- pripravljajo publikacije, izdaje, dopise, od ideje do izvedbe,
- skrbijo za popularizacijo in osveščanje na področju,
- sodelujejo pri pripravi dogodkov, okroglih miz, posvetov,
- akcije lobiranja,
- organizirajo delo in akcije izobraževanja s pristojnimi organi,
- skrbijo za internetno stran, socialna omrežja in druga pojavljanja ki so smiselna in potrebna,
- skrbijo za celostno grafično podobo, logotipe, pasice, reklame in ostali material.

V primeru ZIP-a ne bi šlo za klasični PR, temveč za zelo usmerjen PR, ki bi bil v prvi vrsti namenjen izobraževanju in osveščanju uporabnikov o pomenu intelektualne lastnine.

ČLOVEŠKI VIRI:

- Organizator in nosilec projekta,
- Vodja pravne službe,
- Programer in operater računalniškega sistema,
- Sčasoma vzpostavitev notranje PR službe,
- Vodja - direktor, sekretar, tajnik,
- Pedagogi, predstavniki, stiki z mladimi, animatorji (priložnostno, projektno).

Na začetku delovanja ZIP-a bo šlo za organizacijo, ki bo zaposlovala zgolj nujno potrebno število ljudi, ki so potrebni za zagon projekta, kasneje pa so seveda možnosti za širitev večje. Hkrati bo potrebno oceniti ali je potrebno delo opraviti z notranjimi zaposlenimi ali je potrebno za določena dela najeti zunanje izvajalce.

POTENCIAL:

- sčasoma se lahko razvije sekundarna ponudba storitev (monetiziranje preko sistemov dajanja na voljo),
- dodatna ponudba za zasebne imetnike pravic (prodaja in razvoj software-a, ZIP aplikacij, celostni sistemi, IT...),
- analize in raziskave kot stranski produkt opravljanja dejavnosti,
- analiza pretoka nelegalnih vsebin kot pomožni vir detekcije »definirane uporabe«,
- opravljanje storitev tudi za »tuje« naročnike, internet je povsod...,

- razvoj posameznih »oddelkov«; fizičnega piratstva je npr. manj kot spletnega, več je piratstva AV del in glasbenih del kot npr. domačih literarnih del...
- možna je implementacija ZIP-a v okvir širše organizacije »Inštituta za intelektualno lastnino«, v kolikor se takšen projekt pokaže za potrebnega in izvedljivega.

Potencial ZIP-a je seveda izredno velik, je pa res, da predstavlja delovanje na majhnem trgu, kot je Slovenija, izziv, hkrati pa predstavlja, zaradi tradicionalne zgodovinske povezanosti držav Balkana, tudi priložnost za širjenje na trge bivše skupne države z morebitno ustanovitvijo skupne službe za antipiracijo.

PRIMER OPOZORIL, GRAFIK, AKCIJ IZ TUJINE

Slika 16: FBI logotip

Vir: FBI, 2016.

Slika 17: Logotip IP LAW EXPERTS

Vir: Glaser, Finding Copyright Infringement With a Right-Click, 2013.

Slika 18: Logotip FENCL Web design & development

Vir: FENCL, Web design & development, 2016

Slika 19: Logotip FENCL Web design & development

Vir: FENCL, Web design & development, 2016

Slika 20: Logotip FENCL Web design & development

Vir: FENCL, Web design & development, 2016.

5 IZZIVI INTELEKTUALNE LASTNINE V OBDOBJU GLOBALIZACIJE IN INFORMACIJSKE DOBE

5.1 Čezmejno licenciranje

Olajšanje izdajanja večozemeljskih licenc je bistven del Direktive 2014/26/EU.

Pa vendar domače in tuje izkušnje zadnjih let jasno kažejo, da izdajanje večozemeljskih licenc za spletno uporabo varovanih del morda res komercialnim uporabnikom olajšujejo dostop do licenc za zagotavljanje glasbenih storitev v Evropski uniji, prav gotovo pa imetnikom pravic ne prinašajo zelenega učinka tako, da svoj prihodek povečujejo s širšo promocijo svojih del. Tudi od tako pričakovane in opevane kulturne raznolikosti, ki naj bi se povečala z dostopom do obsežnejših in bolj raznolikih repertoarjev, ni prav veliko, ravno nasprotno, veliki so postali še večji (iTunes, Deezer, Spotify, Google), manjši ponudniki pa izginjajo. In največji so danes prav tisti, ki z ustvarjalskim jedrom niti nimajo več prave neposredne vezi. V Sloveniji bo moral zakonodajalec končno prepoznati vrednost intelektualne lastnine in pričeti z aktivnim spodbujanjem ustvarjalnosti, ki ima izreden pomen za razvoj kulture in izobraževanja. Spremembe zakonodaje morajo biti naravnane k temu, da ne bodo zavirale razvoja in uveljavitve poslovnih modelov za distribucijo in uporabo avtorskih del. Nenazadnje predstavljajo slovenska avtorska dela bistven del dediščine in ohranjanja kulture slovenskega naroda.

V primeru neselektivnega prenašanja besedil evropskih predpisov v slovensko zakonodajo se tako kaj hitro lahko zgodi, da slovenske kulture ob pomanjkanju ustrezne zaščite ne bo veliko ostalo.

5.2 Nelegalna uporaba varovanih del

Uporaba interneta in globalizacija sta bistven dejavnika, ki sta pripomogla k izredno hitremu razmahu nelegalne uporabe varovanih del. Zato je potrebno čim prej zagotoviti okolje, v katerem se bo nelegalna izmenjava in trg z nelegalnimi vsebinami onemogočil ali vsaj bistveno otežil. Hkrati je potrebno dvigniti zavest uporabnikov o pomenu varovanja intelektualne lastnine in njeni vrednosti. Bistveno za doseganje tega je seveda izobraževanje in osveščanje predvsem mladih in najmlajših, hkrati ureditev pravnega sistema ter vzvodov odkrivanja in pregona na podlagi ustreznih pravnih podlag in orodij. Nenazadnje morata ustrezni detekciji kršitev slediti opozarjanje in pregon uporabnikov piratskih vsebin. Odstraniti je potrebno vire nelegalnih vsebin, redno spremljati obisk spletnih strani s ponudbo nelegalnih vsebin, predvsem pa vzpostaviti spletno ponudbo za legalen dostop do zaščitene vsebin.

Izzivi, pred katere smo postavljeni, so kako najti ustrezno ravnovesje v primerih:

- ko je uporabnik hkrati tudi ustvarjalec,
- ko je cena kopije dejansko enaka 0 EUR,
- ko je preprečevanje nelegalne uporabe z zakonom izredno oteženo ali praktično nemogoče, predvsem v današnjem času, ko je prost dostop do informacij in vsebin za nekatere uporabnike postala mantra.

Po ocenah International Federation of the Phonogramic Industry (International Telecommunication Union, 2011), naj bi znašal izpad prihodka zaradi nelegalne uporabe del v letu 2008 75 milijard ameriških dolarjev, v letu 2015 pa naj bi dosegel že 215 milijard. Prva na udaru je seveda glasba, vendar peer-to-peer mreže v povezavi s širokopasovnim internetom omogočajo občutno hitrejšo izmenjevanje televizijskih programov in filmov. Televizijska serija Izgubljeni je bila v letu 2010 največkrat nelegalno prenešena serija z več kot 2 milijoni prenosov (angl. download) samo v prvem tednu.

IFPI ocenjuje, da je bilo v letu 2008 40 milijard nelegalnih delitev glasbenih datotek, torej je nelegalno prenešene po njihovih ocenah že 95 odstotkov vse glasbe. Glasbena industrija vsako leto izgubi po njihovi oceni med 3,5 in 8 milijonov ameriških dolarjev.

Komercialni uspeh spletnih ponudnikov filmskih vsebin na zahtevo npr. Netflix, LOVEFiLM, the Internet Movie Database, iTunes in Blinkbox ne bi bil možen brez hitrega razvoja širokopasovnega interneta. Seveda je to še kako privlačno tudi za spletne pirate. Samo v juliju leta 2010 je Vlada ZDA ugasnila 9 spletnih strani, ki so ponujale dostop do nelegalnih vsebin, filmov v tem primeru. Te spletne strani so imele skupaj skoraj 7 milijonov uporabnikov vsak mesec, vse pa so pridobivale sredstva za delovanje s prodajo oglasnega prostora in donacij.

5.3 Selitev glasbe v oblak

Trendi v zadnjih letih kažejo, da vedno več vsebin selimo v oblak. V oblaku se nahajajo e-knjige, glasbe, z uvedbo širokopasovnega interneta tudi video vsebine lahko spremljamo preko pretočnih kanalov.

Kje so torej meje? Pristojnost katere kolektivne organizacije se upošteva pri uveljavljanju nadomestil za uporabo varovanih del? Pristojnost ponudnika ali uporabnika?

Kot že večkrat do sedaj, se bo najverjetneje tudi pri tem izkazalo, da tehnologija prehiteva zakonodajalce, ki enostavno niso sposobni dovolj hitro reagirati.

Nekaj podobnega doživljamo danes npr. uporabniki Netflix-a, ki določenih vsebin v nekaterih državah ne ponuja, po njihovi razlagi zaradi ščitenja avtorskih pravic.

Možna rešitev se je nakazovala v Franciji, kjer so se poigravali z mislijo, da bi vsak, ki ima dostop do interneta, plačal določen vnaprej dogovorjeni znesek, s katerim bi se poplačali imetniki pravic. S tem bi imel na voljo vsa varovana dela brez omejitev.

Žal ideja ni zaživela.

5.4 Dajanje na voljo javnosti

Pravica dajanja na voljo javnosti je izključna pravica, da se po žici ali brezžično, delo naredi dostopno javnosti na način, ki omogoča posameznikom dostop do njega s kraja in v času, ki ju sami izberejo, ali da se delo pošlje posamezniku na podlagi ponudbe, ki je namenjena javnosti.

Dajanje na voljo javnosti je materialna, izključna pravica izvajalcev, proizvajalcev fonogramov, filmskih producentov, RTV organizacij za primer posnetkov svojih oddaj in izdelovalcev podatkovnih baz.

Tehnologija omogoča vedno nove načine distribucije in reprodukcije, vedno nove načine dostopanja do zaščitene vsebine in uporabe del, zato je nujno da temu sledi tudi pravna ureditev.

Trenutna zakonska ureditev v Sloveniji ni ustrezna. Zakon sicer nalaga obveznosti in pravice, ni pa zagotovljeno izvajanje teh pravic. Predvsem zaradi nejasnih določb predmetnega zakona in tudi zaradi nepodeljenih dovoljenj. Uporabniki lahko na ta način izigravajo določbe zakona in zaščitena dela uporabljajo brez plačila ustreznega nadomestila, imetniki pravic pa so oškodovani.

Takšnemu stanju se lahko izognemo zgolj z zakonsko rešitvijo, ki bo preko jasnih in nedvoumnih določb vzpostavila urejeno stanje, omogočila podelitev dovoljenj za izvajanje pravic. Iz takšne rešitve mora izhajati tudi popolnoma jasna obveznost in dolžnost uporabnikov za plačevanje nadomestila za tovrstno uporabo.

Imetniki pravic se temu področju posvečajo s posebno pozornostjo, kajti v bližnji prihodnosti bodo več ali manj vse vrste uporabe verjetno takšna ali drugačna oblika dajanja na voljo javnosti.

SKLEP

Pisanja magistrskega dela sem se želel lotiti z namenom celostnega pregleda kolektivnega upravljanja avtorske in sorodnih pravic. V samem postopku zbiranja gradiv, literature in pregleda virov, ter na podlagi izkušenj, sem se dejansko moral omejiti na glasbeni del intelektualne lastnine, kajti odprtih tem in perečih, nerešenih vprašanj je na celotnem področju kolektivnega upravljanja v Sloveniji še vedno ogromno. Kljub visokoletečim besedam URSIL-a, ki zatrjuje, da zgledno vodi in nadzoruje področje kolektivnega upravljanja, dejansko temu ni tako. Pokazatelj neučinkovitosti in okorelosti URSIL-a je podelitev dovoljenja SAZOR-ju za nadomestila, ki izhajajo iz fotokopij. Kljub temu, da je URSIL SAZOR-ju dovoljenje podelil že leta 2007, ni ukrenil ničesar, da bi SAZOR dejansko lahko začel izvajati dovoljenje. Gre zgolj za zadnji biser v delovanju URSIL-a. Takih in podobnih nerazumljivih dejanj je bilo v preteklosti kar nekaj. Če naštejemo le nekaj najbolj očitnih napak:

- nepodelitev dovoljenja za privatno in drugo lastno reproduciranje,
- neizvrševanje in opustitev nadzora, ko ena od kolektivnih organizacij ne izvršuje pravnomočnih odredb Urada za varstvo konkurence, niti sodb sodišč,
- nepopolna implementacija WPPT v slovenski pravni red,
- neučinkovitost pri spremembah področne zakonodaje (imetniki pravic imamo večkrat občutek, da gre uradnicam na URSIL-u zgolj za ohranjanje svojih pozicij),
- nasprotovanje predlaganim spremembam zakonodaje, ki jih predlaga MGRT in so v pretežni meri usklajeni z uporabniki in tudi imetniki pravic,
- nagajanje SIP-u pri izvedbi postopkov, ki bi bistveno prispevali k urejenosti področja avtorske in sorodnih pravic.

Gre dejansko za nekaj največjih napak delovanja uradnic na URSIL-u.

Velik dejavnik tveganja za kolektivne organizacije v Sloveniji predstavlja neuskklajenost in nepredvidljivost sodne prakse. Določene strokovne sodelavke na sodiščih se trudijo uspjeti s svojo razlago pojmovanja avtorsko-pravne zakonodaje. Paradigma, kateri sledijo je, da kolektivne organizacije nimajo pravice same v pogajanjih določati tarife, temveč so sodišča tista, ki bodo presojala ali je tarifa izpogajana na dvopartitnih pogajanjih veljavna. Kako si naj drugače razlagamo poseganje sodišč v razlage določenih sporazumov, o katerih se trenutno vodijo sodni postopki. Nekateri sodniki gredo celo tako daleč, da ne upoštevajo niti sodbe Vrhovnega sodišča RS. Po pogovorih s pravniki in odvetniki, ki so vpeti v področje intelektualne lastnine in so pregledali sodbe, gre za neverjeten scenarij. Dejansko nižja sodišča iščejo način kako zaobiti sodbo Vrhovnega sodišča, ker so se sodniki očitno odločili, da je potrebno kolektivne organizacije "disciplinirati". Kot rečeno, drugače si opisanih postopkov, kot laik, ne znam razložiti.

Uvedba nadomestila za prazne nosilce zvoka je postala že tradicionalna tema v letnih poročilih kolektivnih organizacij. Kot pri večini tovrstnih potez, tudi tukaj imetniki pravic ne morejo verjeti, da uradnice na URSIL-u iščejo vedno nove izgovore, zakaj dovoljenje ne bo podeljeno, čeprav hkrati silno rade povedo, da si dovoljenje prav zares željo podeliti. Imetniki pravic smo še vedno brez nadomestila, ki nam po zakonu pripada, in se sprašujemo, kdo bo odgovarjal, ko se bodo iztekli vsi sodni postopki, ki se trenutno vodijo proti URSIL-u zaradi nepodelitve dovoljenja. Škoda na letni ravni je po ocenah imetnikov pravic več kot milijon EUR. Večinoma se torej kolektivne organizacije v Sloveniji ukvarjajo s tem, kako URSIL vendarle prepričati, da podeli dovoljenje in se preneha delati škoda imetnikom pravic. Glede na to, da trendi že danes in tudi v prihodnje kažejo na selitev informacij, glasbe in video vsebin v oblak (angl. *cloud*) je bistveno vprašanje, ali bodo slovenski imetniki varovanih del sploh kdaj prejeli nadomestilo iz naslova privatnega in drugega lastnega reproduciranja. Če bo URSIL svojo nalogo preprečevanja podelitve dovoljenja uspešno opravljal še nekaj let, nadomestila iz tega naslova ne bo več, ali pa bo vsaj bistveno manjše, kot bi bilo danes. Tehnologija napreduje vsakodnevno in žal zakonodaja tem spremembam ni sposobna slediti enako hitro kot se dogajajo.

Sindikata GLOSA SKG, katerega predsednik sem, se je odločil za izvedbo študije o uvedbi enotne položnice. Prihranek bi znašal v najbolj optimističnem scenariju tudi več kot 4,5 milijona EUR. Kljub temu, da uvedbo podpirajo imetniki pravic in uporabniki (npr. GZS), pa veliko oviro predstavljajo kolektivne organizacije, ki so večino opravil prenesle na zunanje partnerje. Na ta način se lahko potencialno elegantno izognejo omejitvi 30 odstotkov zbranih sredstev, ki jih lahko po ZASP ostale kolektivne organizacije namenijo za svoje lastno delovanje. Moje osebno mnenje je, da je tak način delovanja izredno sporen, vendar URSIL ponovno ni ukrenil čisto nič, da bi se takšen način umaknil transparentnemu delovanju, h kateremu stremijo druge kolektivne organizacije in ga celo zapoveduje Direktiva 2014/26/EU in z njo povezan predlog ZKUASP-a. Nasprotovanje predlogu zakona je zato toliko bolj razumljivo, kajti dejansko predlog pomeni popolno preglednost poslovanja, kar nekaterim subjektom zagotovo ni povsem po volji.

In nenazadnje področje antipiracije na katerem Slovenija ni naredila dejansko še nič bistvenega, da bi proaktivno pristopila k reševanju tega bistvenega problema. Antipiracija je v svetu že dolgo časa prepoznana kot problem, ki se mu je potrebno posvetiti takoj, pri nas pa je ena večji spletnih strani, ki ponuja nelegalne vsebine (Partis.si) še vedno prosto dostopna uporabnikom in celo dobro služi z oglaševalci na svojih spletnih straneh. Majhen korak v zaježitvi tega problema predstavlja ustanovitev ZIP-a. Cilj, ki smo si ga ustanovitelji zadali je, da bi uspeli spremeniti miselnost uporabnikov nelegalnih vsebin ne z represivnimi metodami, temveč z izobraževanjem in osveščanjem uporabnikov interneta o pomenu avtorske in sorodnih pravic, ne zgolj v ekonomskem pogledu, temveč tudi za ohranjanje identitete naroda in kulturne raznolikosti, ki jo na ravni EU politiki tako radi poudarjajo.

Kolektivne organizacije, imetniki pravic, uporabniki in vsi, ki imajo opraviti z uveljavljanjem avtorske in sorodnih pravic v Sloveniji, si želijo urejenega trga, jasne zakonodaje in delujočih sistemov nadzora nad kolektivnimi organizacijami. Navedeno bi vodilo predvsem v večjo transparentnost, ki je ključni pogoj za zaupanje tako uporabnikov, kot imetnikov pravic. Predvsem pa si oboji želijo učinkovitega nadzornega organa, ki bo zagotovil, da bo trg deloval. Z ustanovitvijo ZIP-a smo storili korak tudi k urejanju trga nelegalnih prenosov. Iluzorno bi bilo pričakovati, da lahko nelegalne prenose ustavimo v celoti in takoj, vendar verjamemo, da nam bo z izobraževanjem uporabnikov interneta in osveščanjem o pomenu intelektualne lastnine na koncu vendarle uspelo.

LITERATURA IN VIRI

1. *ADMISS – spletna stran upravičencev IPF*. Najdeno 11. februarja 2013 na spletnem naslovu <https://admiss.ipf.si>
2. Aguiar, L., & Martens, B. (2013). *Digital music consumption on the internet: Evidence from Clickstream data*. b.k.: EU Institute for Technological studies.
3. Anti-piracy app launched by music industry. (2014, 5. februarja). BBC. Najdeno 21. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.bbc.com/news/technology-26039000>
4. *Avtorska in sorodne pravice*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.uil-sipo.si/uil/dejavnosti/avtorska-in-sorodne-pravice/>
5. Berliant, J. (2016, 13. maj). A Manager's Perspective on the DMCA and How It Fails Artists. Najdeno 20. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.riaa.com/a-managers-perspective-on-the-dmca-and-how-it-fails-artists/>
6. Black, Y. (2011, 18. april). Plagiarism and Stolen Content: A Growing Web Problem — Is Your Firm Unknowingly Falling Victim and Being Penalized by Google & Other Ses. Najdeno 20. maja 2016 na spletnem naslovu <http://inkwelleditorial.com/plagiarism-and-stolen-content-a-growing-web-problem>
7. Black, Y., & Barringham, R. (2010). *Copyright Infringement - What to Do If Someone Steals Your Content and/or If You are Falsely Accused of Stealing Someone's Content*. Najdeno 19. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.e-junkie.com/inkwelleditoria/product/461002.php>
8. BOP Consulting & DotEcon. (2015, februar). *International Comparison of approaches to Online Copyright Infringement: Final Report*. Zaključno poročilo raziskave. Newport: UK Intellectual property office.
9. Bowen, C. (2015, 31. marca). Online Infringement Bill works its way through Parliament. *Musical Journal*. Najdeno 4. marca 2016 na spletnem naslovu <http://musicaustralia.org.au/2015/03/online-infringement-bill-works-its-way-through-parliament/>
10. Center za varnejši internet. (2016). *Spletno piratstvo*. Najdeno 14. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://safe.si/podrocja/obnasanje-in-komuniciranje-z-novimi-tehnologijami/spletno-piratstvo>
11. Cummings, A. (2013). *Democracy of Sound: Music Piracy and the Remaking of American Copyright in the Twentieth Century*. Oxford: Oxford University press.
12. Dato, S. (2013, 9. julij). France drops controversial 'Hadopi law' after spending millions. *The Guardian*. Najdeno 9. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.theguardian.com/technology/2013/jul/09/france-hadopi-law-anti-piracy>
13. Digimarc. (2016). *Guardian*. Najdeno 15. maja 2016 na spletnem naslovu <https://www.digimarc.com/application/copyright>
14. Direktiva 2001/29/ES. *Uradni list EU* L 167.
15. Direktiva 2014/26/EU. *Uradni list EU* L 84/72.
16. Drobež, E. (2016). Sodna presoja primernosti tarif kolektivnih organizacij. *Pravna praksa*, (2), 10-12.

17. European Patent Office & Office for Harmonization in the Internal Market. (2013, september). *Intellectual property rights intensive industries: contribution to economic performance and employment in the European Union, Industry-Level Analysis Report*. Bruselj: European Patent Office & Office for Harmonization in the Internal Market.
18. Evropska komisija. (2012, maj). *Report on commission/presidency conference of 26 april 2012 on the enforcement of intellectual property rights: the review of Directive 2004/48/EC*. Bruselj: Evropska komisija, 2012.
19. Glaser, B. (2013, 3. junij). Finding Copyright Infringement With a Right-Click. *IP Law Experts*. Najdeno 20. maja 2016 na spletnem naslovu <http://ip-lawexperts.com/ip-law-publications/finding-copyright-infringement-with-a-right-click/>
20. GLOSA SKG. (2013). *ABC za glasbene izvajalce*. Ljubljana: GLOSA SKG.
21. Herrenbrück, S. (2015, 27. april). Online-Piraterie: Erneuter Erfolg gegen illegale Tauschbörsen. *Bundesverband Musikindustrie*. Najdeno 12. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.musikindustrie.de/aktuell_einzel/news/online-piraterie-erneuter-erfolg-gegen-illegale-tauschboersen/
22. Hočevar, M. (2016). *Ekonomska analiza upravičenosti popustov oziroma razlik v višini nadomestila za istovrstnega uporabnika glede na operativne stroške kolektivne organizacije*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
23. Hočevar, M., Obradović, G., & Poženel, A. (2014). *Sinergijski učinki enotnega zbiranja nadomestil pri uveljavljanju avtorske in sorodnih pravic*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
24. Hooijer, R., & Baloyi, J. (2016, februar). *Collective Management Organizations – Tool Kit*. Najdeno dne 12. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_emat_2016_2.pdf
25. IFPI. (2011). *PC levies – devices subject to levies* (interno gradivo). London: IFPI.
26. Institute for Policy Innovation. (2007, avgust). The True Cost of Sound Recording Piracy to the U.S. Economy. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.riaa.com/reports/the-true-cost-of-sound-recording-piracy-to-the-u-s-economy/>
27. International Federation of the Phonogramic Industry. (2011). *PC levies – devices subject to levies in selected Euro territories*. London: International Federation of the Phonogramic Industry.
28. International Telecommunication Union. (2011, september). Intellectual property rights in Today's digital economy. Najdeno dne 22. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.itu.int/net/itunews/issues/2011/07/38.aspx>
29. IPF. (2009). Poročilo Zavoda IPF o zbiranju in delitvi nadomestil za privatno reproduciranje v letu 2009. Ljubljana: IPF.
30. IPF. (2012). Letno poročilo IPF za leto 2012. Ljubljana: IPF.
31. IPF. (2013). Letno poročilo IPF za leto 2013. Ljubljana: IPF.
32. IPF. (2014). Letno poročilo IPF za leto 2014. Ljubljana: IPF.
33. IPF. (2015). Letno poročilo IPF za leto 2015. Ljubljana: IPF.
34. IPF. (2016a). *Infografike* (interno gradivo). Ljubljana: IPF.

35. IPF. (2016b). *Nadomestila za privatno in drugo lastno reproduciranje*. Ljubljana: IPF.
36. IPF. (2016c). *Analiza stroška po vrstah uporabnikov* (interno gradivo). Ljubljana: IPF.
37. Jehoram, H. C. (2001). The Future of Copyright Collecting Societies, *European Intellectual Property Review*, (134), 137-138.
38. Lenhart, A., & Madden, M. (2003) *Music Downloading, File-sharing and Copyright*, b.k.: Pew research center.
39. Liebowitz, S., & Watt, R. (2007). How to Best Ensure Remuneration for Creators in the Market for Music? Copyright and its Alternatives. *Journal of Economic Surveys*, 20(4), 513-545.
40. Lindvall, H. (2011, 27. maj). Behind the music: Will record labels and streaming services ever agree? *The Guardian*. Najdeno 12. aprila 2016 na spletnem naslovu <https://www.theguardian.com/music/musicblog/2011/may/27/record-labels-streaming-services-google>
41. MacDougall, A. (2014, 13. Maj). *Your Digital Rights in Germany*. Najdeno 15. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.young-germany.de/topic/live/your-digital-rights-in-germany>
42. MarkMonitor (2011, januar). *Traffic Report: Online Piracy and Counterfeiting*. London: MarkMonitor.
43. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo Republike Slovenije. (2015). *Predlog Zakona o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic*. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.mgrt.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article/2159/10438/9025c32f6de01fccac0e261197f322ba/
44. Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. (2016). *Razvid medijev Republike Slovenije*. Najdeno 20. marca 2016 na spletni strani http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Razvidi/razvid_medijev/2016/razvid_mediji_14062016.pdf
45. MUSO. (2016). *Global Music Piracy Market Insights Report 2016*. London: MUSO.
46. Nordic Content Protection. (2015, 4. decembra). Criminal developments in illegal distribution and selling of illegal access to television broadcasts. *Trend Report 2016*. Najdeno 24. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.stopnordic.com/>
47. *O AIPI*. Najdeno 13. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.aipa.si>
48. *O Copyright information and anti-piracy centre in Finland*. Najdeno 14. maja 2016 na spletnem naslovu <http://antipiracy.fi/inenglish/>
49. *O FBI*. (2016). Najdeno 20. maja 2016 na spletnem naslovu <https://www.fbi.gov/investigate/white-collar-crime/piracy-ip-theft/fbi-anti-piracy-warning-seal>
50. *O FENCL Web design & development*. (2016). Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <https://www.fenclwebdesign.com/copyright-infringement-photos.html>
51. *O IPF*. Najdeno 13. marca 2016 na spletnem naslovu <https://www.ipf.si/>
52. *O MGRT – Področje intelektualne lastnine*. Najdeno 24. aprila 2016 na spletnem naslovu

- http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/notranji_trg/sektor_za_gospodarsko_pravo_in_intelektualno_lastnino/
53. *O Online Copyright Infringement Forum*. Najdeno 3. maja 2016 na spletnem naslovu http://www.communications.gov.au/digital_economy/online_copyright_infringement_forum
 54. *O SAZAS-u*. Najdeno 13. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.sazas.org>
 55. *O SAZOR-ju*. Najdeno 13. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.sazor.si>
 56. *O Svet za avtorsko pravo*. Najdeno 16. marca 2016 na spletni strani <http://www.uil-sipo.si/uil/dejavnosti/avtorska-in-sorodne-pravice/svet-za-avtorsko-pravo/>
 57. *O World anti piracy observatory*. Najdeno 25. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/creativity/creative-industries/world-anti-piracy-observatory/>
 58. *O ZAMP-u*. Najdeno 13. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.zamp.si>
 59. Otero, J., F. (2010, 27. maj). »Site Blocking« to reduce online copyright infringement. Najdeno 2. junija 2016 na spletnem naslovu <https://www.yumpu.com/en/document/view/15217164/site-blocking-to-reduce-online-copyright-infringement>
 60. Oxford Economics. (2012) *The economic impact of UK film industry*. Oxford: Oxford Economics.
 61. Powles, J. (2015, 19. junij). Why the music industry is fighting the wrong copyright battle. *The Guardian*. Najdeno 13. aprila 2016 na spletnem naslovu <https://www.theguardian.com/technology/2015/jun/19/why-music-industry-fighting-wrong-copyright-battle>
 62. Roxborough, S. (2013, 7. januarja). Germany Caps Piracy Fines. *The Hollywood Reporter*. Najdeno 16. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.hollywoodreporter.com/news/germany-caps-piracy-fines-577989>
 63. SAMRO. (2016). Samro turns up the volume in the outcry against music piracy. Najdeno dne 23. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.samro.org.za/SAMRO-anti-piracy-campaign>
 64. Smith, A. (2016, 19. maj). Shared, Collaborative and On Demand: The New Digital Economy. *Pew Research Center*. Najdeno 20. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.pewinternet.org/2016/05/19/the-new-digital-economy/>
 65. Svet za avtorsko pravo. (2015, 19. marec). Preklic soglasja za imenovanje in odstop Sveta za avtorsko pravo. Najdeno dne 16. marca 2016 na spletni strani http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/avtorsko/SAP_Odstop-SAP_19-03-2015.pdf
 66. Šmajš, M. (2010). *Piratstvo, njegove posledice in boj proti piratstvu* (diplomsko delo). Maribor: Fakulteta za družbene vede.
 67. Trampuž, M., Oman, B., & Zupančič, A. (1997) *Zakon o avtorski in sorodnih pravicah s komentarjem*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
 68. University at Buffalo – the State university of New York. (2016). How UB Responds to Allegations of Online Copyright Infringement. Najdeno dne 23. maja 2016 na spletni

- strani https://www.buffalo.edu/ubit/service-guides/safe-computing/dmca/_-how-ub-responds-to-allegations-of-online-copyright-infringemen.html
69. Upravno sodišče Republike Slovenije. (2010). Sodba I U 1082/2010. Najdena 16. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.sodisce.si/usrs/odlocitve/2010040815258992/>
 70. Uredba o zneskih nadomestil za privatno in drugo lastno reproduciranje. *Uradni list RS* št.103/06.
 71. URSIL. (1997a, 3. oktober). Začasno dovoljenje Avtorski agenciji za Slovenijo za kolektivno uveljavljanje avtorskih in sorodnih pravic v primeru privatnega in drugega lastnega reproduciranja, ki se nanaša le na pobiranje nadomestil. Najdeno 30. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/avtorsko/URSIL-DUP_800-3_1996_AAS.pdf
 72. URSIL. (1997b, 14. november). Dovoljenje društvu ZAMP za kolektivno uveljavljanje avtorskih pravic na delih s področja književnosti, znanosti, publicistike in njihovih prevodih. Najdeno 30. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/avtorsko/URSIL-DUP_800-9_1996_ZAMP.pdf
 73. URSIL. (1998, 20. marec). Dovoljenje Združenju SAZAS za kolektivno upravljanje avtorskih pravic na delih s področja glasbe. Najdeno 30. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/avtorsko/URSIL-DUP_800-3_1996_SAZAS.pdf
 74. URSIL. (2000, 7. november). Dovoljenje IPF za kolektivno uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov na fonogramih. Najdeno 30. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/avtorsko/URSIL-DUP_800-9_1996_IPF.pdf
 75. URSIL. (2001, 24. januar). Začasno dovoljenje SAZAS-u za za kolektivno uveljavljanje avtorskih pravic v primeru kableske retransmisije avdiovizualnih del. Najdeno 30. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/avtorsko/URSIL-DUP_800-3_2000-3_SAZAS-zacaso.pdf
 76. URSIL. (2005, julij). Poročilo o tržni raziskavi analize uporabe praznih digitalnih nosilcev zvoka ali slike in digitalnih naprav. Najdeno 10. aprila 2016 na spletni strani <http://www.uil-sipo.si/uil/urad/o-uradu/novice/elektronske-novice/clanki/>
 77. URSIL. (2007a, 28. junij). Dovoljenje SAZOR GIZ za kolektivno upravljanje pravic avtorjev in založnikov del s področja književnosti, znanosti, publicistike in njihovih prevodov v primeru reproduciranja in distribuiranja avtorskih del v korist invalidnih oseb ter reproduciranja avtorskih del za privatno in drugo lastno uporabo ter fotokopiranje preko obsega iz 50. člena ZASP. Najdeno 30. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/avtorsko/URSIL-DUP_31225-1_2007-8_SAZOR-GIZ.pdf
 78. URSIL. (2007b, 12. november). Začasno dovoljenje za kolektivno upravljanje pravice do pravičnega nadomestila za tonsko ali vizualno snemanje varovanih del, ki se izvrši pod pogoji privatne ali druge lastne uporabe iz 50. člena ZASP. Najdeno 30. aprila 2016

- na spletnem naslovu http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/avtorsko/URSIL-DUP_31223-8_2007-2_IPF-zacasno.pdf
79. URSIL. (2010, 11. oktober). Dovoljenje Zavodu AIPA za kolektivno upravljanje pravic, in sicer: za soavtorje avdiovizualnih del, za izvajalce, katerih izvedbe so uporabljene v avdiovizualnih delih in za filmske producente. Najdeno 30. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/avtorsko/URSIL-DUP_31227-1_2008-231_AIPA-ponovno.pdf
 80. URSIL. (2014, 12. novembra). Priporočila URSIL za upravljanje kolektivnih organizacij. Najdeno 18. marca na spletnem naslovu http://www.uil-sipo.si/uploads/media/Priporocila_URSIL_za_upravljanje_KO.pdf
 81. Watt, R. (2016). Collective Management as a Business Strategy for Creators: An Introduction to the Economics of Collective Management of Copyright and Related Rights. Najdeno 20. marca 2016 na spletnem naslovu http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_emat_2016_3.pdf
 82. WIPO & ThuisKopie. (2016). *International Survey on Private Copying*. Ženeva: WIPO & ThuisKopie
 83. WIPO. (1996). *WIPO Performances and Phonograms Treaty*. Ženeva: WIPO
 84. WIPO. (2016a). Creative expression, An introduction to copyright and related rights for small and medium-sized enterprises. Najdeno dne 24. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/sme/918/wipo_pub_918.pdf
 85. WIPO. (2016b). Understanding copyright and related rights. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty/909/wipo_pub_909.pdf
 86. WIPO. (2016c). Collective Management of Copyright and Related Rights. Najdeno 23. Aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.wipo.int/copyright/en/management/>
 87. Woollacott, E. (2013, 10. julij). France Scraps 'Three Strikes' Anti-Piracy Measure. *Forbes*. Najdeno 30. julija 2016 na spletnem naslovu <http://www.forbes.com/sites/emmawoollacott/2013/07/10/france-scraps-three-strikes-anti-piracy-measure/>
 88. Wray, R. (2009, 10. junij). French anti-filesharing law overturned. *The Guardian*. Najdeno 7. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.theguardian.com/technology/2009/jun/10/france-hadopi-law-filesharing>
 89. Zakon o avtorski in sorodnih pravicah. *Uradni list RS* št. 16/2007-UPB, 68/2008, 110/2013 in 56/2015.
 90. Zakon o ratifikaciji mednarodne konvencije za varstvo izvajalcev, proizvajalcev fonogramov in radiodifuznih organizacij. *Uradni list RS* št. 31/1996.
 91. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o medijih. *Uradni list RS* št. 22/2016.
 92. Združenje imetnikov pravic. (2015). *Iniciativni odbor za ustanovitev Združenja imetnikov pravic* (interno gradivo). Ljubljana: Združenje imetnikov pravic.
 93. ZIP. (2015). *Koncept organizacije in delovanja ZIP-a* (interno gradivo). Ljubljana: ZIP.

94. ZSVGS. (2015). Višje sodišče razsodilo o razveljavitvi vseh sklepov 13. redne seje SAZAS. Najdeno dne 23. aprila 2016 na spletni strani http://www.zsvgs.net/?option=news&id=408§ion_id